

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki ja Juho Ruotsalainen

KOHTAAMISTEN KUUNSILLALTA VOIMAANTUMISEN VALTAMERELLE

Luova tulevaisuustila -pilotti Helsingin
kaupunginkirjastossa

TUTUeJULKAISUJA 14/2011

Turun yliopisto
University of Turku

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Sirkka Heinonen, professori

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

sirkka.heinonen@utu.fi

Sofi Kurki, projektitutkija

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

sofi.kurki@utu.fi

Juho Ruotsalainen, projektitutkija

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

juho.ruotsalainen@utu.fi

Copyright © 2011 Kirjoittaja & Tulevaisuuden tutkimuskeskus & Turun yliopisto

Kannen kuva © Sofi Kurki

Raporttien kuvat © Sirkka Heinonen, Auli Keskinen ja Sofi Kurki

ISBN 978-952-249-133-6

ISSN 1797-132

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Turun yliopisto

ElectroCity, Tykistökatu 4 B, 20520 TURKU

Postiosoite 20014 TURUN YLIOPISTO

Korkeavuorenkatu 25 A 2, 00130 HELSINKI

Pinninkatu 47, 33100 TAMPERE

Puh. (02) 333 9530

Faksi (02) 333 8686

Future of Media and Communications (FMC)

<https://sites.google.com/site/futuremediac/>

ffrc.utu.fi

tutu-info@utu.fi, etunimi.sukunimi@utu.fi

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....	6
TIIVISTELMÄ.....	8
ABSTRACT	9
1. JOHDANTO	10
1.1. Hankkeen tausta, tavoitteet ja metodit.....	10
1.2. Innovaatiotiloista Luovaan tulevaisuustilaan	12
1.3. Teoreettinen viitekehys	14
1.4. Virtuaalisen ja fyysisen tilan yhdistäminen	15
2. MIKÄ TEKEE TILASTA LUOVAN?.....	17
2.1. Luovien tilojen arvioinnista.....	17
2.2. Tilan fyysisten elementtien vaikutukset käyttäjäkokemukseen.....	18
2.3. Luova tulevaisuuskävely - luovien tilojen elementtejä ja asiantuntijoiden näkemyksiä	19
3. MIKÄ TEKEE AJATTELUSTA ENNAKOIVAN?.....	20
3.1. Tulevaisuusajattelun elementit.....	20
3.2. Luovuutta ja tulevaisuusajattelua edistävät menetelmät Luovassa tulevaisuustilassa	22
4. LUOVAN TULEVAISUUSTILAN KONSEPTI JA ILME	27
4.1. Luovan tulevaisuustilan konseptin tilailme	27
4.2. Luovan tulevaisuustilan käsikirjoitus.....	30
5. LUOVA TULEVAISUUSTILA HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTOSSA	31
5.1. Kirjasto-casen toteutus Kohtaamispaikkaan	31
5.1.1. Tilan elementit	31
<i>Tulevaisuusjulistheet</i>	32
<i>Tulevaisuuslipasto (metodit)</i>	33
<i>Tulevaisuusaforismit</i>	33
<i>Tulevaisuusikkuna</i>	34
<i>Dream Board</i>	35
<i>Tulevaisuusteatteri</i>	35
<i>Tulevaisuushylly</i>	37
5.2. Tulevaisuuslinikoiden tulokset	39
5.3. Luovan tulevaisuustilan demoverstas Kohtaamispaikalla.....	41
5.4. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Tulevaisuuslinikka	44

5.5. Kirjastolaisten demoverstaat.....	50
5.6. Luovan tulevaisuustilan demonstraatio Grasping the Future -konferenssissa	52
5.7. Kirjastopilotin media- ja loppupuintitilaisuus.....	57
5.8. Refleктоiva arviointi ja -visioverstaas.....	58
5.9. Tilan arviointia ja käyttökokemuksia	64
6. YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KEHITYSIDEOITA	71
7. LOPUKSI - TULEVAISUUDEN KIRJASTO?.....	74
7.1. Jakamisen eetos ja merkitysyhteiskunta.....	75
7.2. Kirjaston kolme tulevaisuuskuva.....	77
7.2.1. Kirjasto - kohtaamisten kuunsilta	77
7.2.2. Kirjasto - hitauden keidas.....	77
7.2.3. Kirjasto - voimaantumisen valtameri	77
LÄHTEET	79
LIITE 1. KIRJASTOPILOTIN KÄSIKIRJOITUS.....	82
LIITE 2. LUOVAN TULEVAISUUSTILAN TILAILME.....	85
LIITE 3. LUOVIEN TILOJEN EKSURSIO	107
LIITE 4. LUOVAN TULEVAISUUSTILAN TULEVAISUUSAFORISMIT	119
LIITE 5. TULEVAISUUSIKKUNASSA ESITETTYJÄ VISUAALISIA HEIKKOJA SIGNAALEJA.....	127

« We need wisdom, courage and sensitivity to human values to shape a better world »

Olaf Helmer (1910-2011)

Delfoi-menetelmän pioneerikehittäjä RAND-yrityksessä ja eräs Institute for the Futuren perustajista

ESIPUHE

Moni saattaa ajatella, että käynti kirjastossa tarkoittaa katsetta taaksepäin. Kirjasto on ihmiskunnan muisti ja dokumenttien arkisto. Kirjasto on perinteisiin nojaava instituutio, jonka juuret ovat satojen, jopa tuhansien vuosien takana.

Kirjasto ei kuitenkaan ole vain passiivinen muisti. Se on myös aktiivinen tarinoiden ja mielikuvituksen sija. Se kehittää kuvittelukykyä ja luovuutta, mitä ilman ei voi suuntautua tulevaisuuteen.

Kallion kaupunginosassa Helsingissä avattiin kirjasto vuonna 1912. Se oli aikansa modernein maassamme. Asukkaat eivät varmaankaan heti ymmärtäneet, miksi heidän asuinalueensa keskelle oli tuotu niin komea kirjastorakennus, vaikka vaatimattomampikin olisi riittänyt. Kallion kirjasto toi köyhän kaupunginosan keskelle sillan tulevaisuuteen. Nyt, 99 vuotta myöhemminkään se ei ole vielä tehnyt tehtäväänsä loppuun, vaan katsoo edelleen tulevaisuuteen, sillä se on kyennyt uudistumaan jatkuvasti.

Sama tavoite on Helsingin kaupungin keskustakirjastohankkeella. Keskustakirjaston on määrä avautua vuonna 2017. Moni kysyy, miksi tarvitaan uutta kirjastoa, vaikka kaupungissa on sellaisia jo. Lisäksi Internet tarjoaa ihmisille rajattomasti tietoa. Mihin tarvitaan uutta kirjastoa?

Keskustakirjasto tuo helsinkiläisille uudenlaisen sillan ainakin sadan vuoden päähän. Tulevaisuuden kirjasto on toisenlainen kuin nykyiset kirjastot ovat. Kaupunkilaisten tarpeetkin muuttuvat. Kun tietovarannot ja niiden välitys ovat yhä enemmän digitaalisia, ihmisten ongelmana ei ole se, miten he saisivat käsiinsä ja käyttöönsä tallenteita, kirjoja tai lehtiä. Ongelmana on paremminkin se, miten tulkitta tietoa, miten jalostaa sitä juuri itselle sopivaksi, sekä se, miten saattaa itse tuottamansa tieto muille.

Kirjastonkaan päätehtävä ei ole enää välittää tai säilyttää kirjoja ja muuta aineistoa, vaikka sekin tehtävä pysyy. Tärkeämmäksi muodostuu tarve jalostaa tietoa ja tarve jakaa sitä. Tarvitaan tiloja kohtaamisiin ja yhdessä oppimiseen, mutta myös itsenäisyyteen ja yksin oloon. Tarvitaan virikkeitä, elämyksiä ja yllätyksiä, mutta myös hiljaisia keskittymisen paikkoja. Tarvitaan toimintaa ja tapahtumia, mutta myös hitautta ja kiireettömyyttä.

Tulevaisuuden kirjasto on saavutettavissa helposti, sekä fyysisesti että virtuaalisesti. Se on avoin ja vuorovaikutteinen kohtaamispaikka. Tässä julkaisussa ehdotetaan kirjastolle käsitettä pilviorganisaatio. Tietoteknisenä käsitteenä se viittaa palveluihin, jotka ovat paikkaan sitomatta mistä ja milloin tahansa saavutettavissa ja käytettävissä. Vaikka keskustakirjasto rakennuksena onkin tietyssä paikassa, se on kuitenkin myös pilviorganisaatio, joka on helppo saavuttaa sekä fyysisesti että virtuaalisesti.

Vanhatkin kirjastot uudistuvat jatkuvasti, mutta lisäksi tarvitaan alusta asti tulevaisuuden tarpeisiin suunniteltu kirjasto. Suunnittelua voidaan tehdä vain tästä hetkestä käsin, mutta tulevien vuosikymmenten kirjastonkäyttäjien tarpeita pitää ennakoida parhain mahdollisin menetelmin. Turun kaupakorkeakoulun Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Luova Tulevaisuustila -hanke toi keskustakirjaston suunnitteluun juuri näitä menetelmiä.

Helsingin kaupunginkirjaston pilotti on osa Luova tulevaisuustila -hanketta (Creafore). Se kuuluu Euroopan aluekehitysrahaston VIDICO -hankekokonaisuuteen (Visible Digital Competence = Osaaaminen näkyväksi digitaalisilla sisällöillä A31003). Helsingin kaupunginkirjaston pilotin toteutuksessa ja

ohjauksessa ovat olleet mukana kirjaston edustajina Jouni Juntumaa (pj), Hanna Aaltonen, Pirjo Lipasti, Kari Lämsä, Anne Ojanperä ja Kirsi Salminen. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen projektiryhmässä ovat olleet mukana professori Sirkka Heinonen (vastuuhenkilö) sekä projektitutkijat Sofi Kurki, Juho Ruotsalainen ja Riikka Saarimaa. Lisäksi hankkeessa ovat avustaneet tutkimusharjoittelija Leo Westerland ja kehityspäällikkö Leena-Maija Laurén. Lasipalatsin Kohtaamispaikka -kirjaston tietotekniikkavirkailija Roberto Corsini ja muu henkilökunta avusti myös hanketta merkittävällä tavalla pilotin tietoteknisten toteutusten ja käytännön järjestelyjen osalta. Hanke on toteutettu yhteistyössä Tulevaisuuden tutkimuksen seuran kanssa, josta Hazel Salminen, Ana Nuutinen ja Auli Keskinen ovat olleet aktiivisesti mukana.

Helsingissä 5.6.2011

Jouni Juntumaa

Erikoissuunnittelija

Helsingin kaupunginkirjasto

TIIVISTELMÄ

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki ja Juho Ruotsalainen: Kohtaamisten kuunsillalta voimaantumisen valtamerelle. Luova tulevaisuustila -pilotti Helsingin kaupunginkirjastossa. TUTU eJulkaisuja 14/2011. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. ISBN 978-952-249-133-6.

avainsanat: tulevaisuudentutkimus, tulevaisuuslinikat, tilasuunnittelu, työympäristö, työn tulevaisuus, luovuus, innovaatiot, ennakointiosaaminen, tulevaisuustietoisuus, hitauttaminen

Tässä raportissa esitellään VIDICO:n Luova tulevaisuustila -hankkeen Helsingin kirjastopilotin tavoite, toteutus ja tulokset. Kyseessä on uusi konsepti, joka kehittää yhteisluovuutta, ennakointikykyä ja innovatiivisuutta. Luovaan tulevaisuustilaan on integroitu luovuutta tukevia ja ennakointiajatteluun valmentavia elementtejä. Tilassa järjestettävissä moderoiduissa Tulevaisuusklinikoissa osallistujat pääsevät soveltamaan tulevaisuudentutkimuksen metodeja sekä yhteisluovia työskentelymenetelmiä.

Luovan tulevaisuustilan Helsingin pilotti toteutettiin Helsingin kaupunginkirjaston Kohtaamispaikassa Lasipalatsissa vuonna 2009. Luova tulevaisuustila -konseptin testaamisen ja kehittämisen lisäksi pilotin tavoitteena oli tuoda kirjastojen tilojen kehittämiseen uusia ideoita ja kokeilla niitä käytännössä sekä luodata kirjastojen mahdollisia tulevaisuuksia. Työelämän tulevaisuus ja uudet osaamistarpeet oli tarkastelujen laajempina perspektiivinä.

Tulevaisuuslinikoiden pohjalta muodostettiin kolme toisiaan täydentävää kirjaston tulevaisuuskuva. Tulevaisuuskuvasa "Kohtaamisten kuunsilta" kirjasto on kohtaamisten ja vuorovaikutuksen merkittävä keskus. Tulevaisuuskuvasa "Hitauden keidas" kirjasto on paikka hidastaa, rauhoittaa ja pysähtyä kiireen keskellä sekä syventyä itseä kiinnostaviin sisältöihin. Tulevaisuuskuvasa "Voimaantumisen valtameri" kirjasto auttaa ihmisiä vaikuttamaan elämäänsä ja lähiympäristöönsä. Kirjastot kannustavat aktiivisen toimintaan tarjoamalla siihen räätälöityjä palveluja ja ympäristöjä sekä elämyksiä, ideoita ja inspiraatiota.

ABSTRACT

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki ja Juho Ruotsalainen: Kohtaamisten kuunsillalta voimaantumisen valtamerelle. Luova tulevaisuustila -pilotti Helsingin kaupunginkirjastossa. From the Moonriver of Encounters to the Ocean of Empowerment. (In Finnish.) TUTU eJulkaisu 14/2011. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. ISBN 978-952-249-133-6.

key words: futures studies, futures clinics, spaces, working environment, future of work, creativity, innovations, foresight knowledge, futures consciousness, slow life

This report presents the goals, implementation and results of the Helsinki library pilot for VIDICO's Creative Foresight Space (CFS). CFS is a new concept to enhance co-creativity, foresight capacities and innovativity. Elements promoting creativity and futures thinking are integrated in the CFS. In moderated Futures Cliniques held in the CFS the participants get to apply foresight methods and co-creative working methods.

The CFS Helsinki pilot was implemented in Kohtaamispaikka ("Meeting Place") outlet of Helsinki City Library in 2009. Besides testing and developing of the CFS concept the aim of the pilot was to bring new ideas for developing library spaces and to test the ideas in practice. Furthermore the aim was to probe possible futures for libraries with a view to the changing work life.

As results of Futures Cliniques held in the CFS three complementing future views for libraries were formulated. In the futures image "Moonriver of Encounters" libraries are centres for encounters and interaction. In the futures image "Slow Oasis" libraries are places to slow down, unwind and rest amidst all the hustle and to engross in interesting and rousing contents. In the futures image "Ocean of Empowerment" libraries aid and enable people to act on their lives and environment. Libraries encourage activity by offering suitable services and environments as well as experiences, ideas and inspiration.

1. JOHDANTO

1.1. Hankkeen tausta, tavoitteet ja metodit

Tiedon maailma on myllerryksessä. Uudenlaisen viestintäteknologian avulla mahdollistuu ennennäkemättömien tietovarantojen avautuminen napin painalluksella melkein jokaisen käden ulottuville. Tämä digitalisoituminen on muuttanut dramaattisella tavalla myös kirjastojen toiminnan puitteita. Toisaalta vanhat totutut toimintatavat menettävät merkitystään, mutta samalla uudet digitaalisten tietosisältöjen hyödyntämismahdollisuudet avaavat ovia kiehtovaan tulevaisuuteen. Uudet ajatukset kirjaston funktiosta yhteiskunnassa korostavat tiedon jalostamista ja kohtaamisia sekä auraavat tilaa luovuudelle.

Kirjasto on instituutio, mutta se on myös toimitila, työorganisaatio ja palvelu. Kirjasto on ottanut uudistumisen haasteen vastaan ja on valmis tunnustelemaan siihen liittyviä innovaatioita, niin teknisiä kuin sosiaalisiakin. Innovaatioita syntyy siellä, missä luovuuden ilmaisemiselle ja kehittämiselle on aikaa ja tilaa sekä suotuisa ympäristö. Luova tulevaisuustila on uusi konsepti ja konkreettinen tapa kehittää yhteisöluovuutta, ennakointikykyä ja innovatiivisuutta. Innovatiivisuudelle voidaan luoda sitä tukevat puitteet, ja tulevaisuusajatteluun voidaan valmentautua ja kouluttautua. Luovan tulevaisuustilan avulla voidaan aktivoida inhimillistä pääomaa luovaan tulevaisuusajatteluun (*futures thinking*), tulevaisuusälykkyyteen (*futures intelligence/foresight intelligence*) ja tulevaisuustietoisuuteen (*futures consciousness*).

Tiedon ja luovuuden sosiaalista komponenttia ymmärretään vasta vähän, mutta on ennakoitu, että sillä tulee olemaan merkittävä rooli tulevaisuuden työympäristöjen kehittämisessä. Pangin (2008) mukaan työelämässä on käynnissä paradigmanmuutos – varhaisemman vaiheen tietoyhteiskunnasta, jossa kilpailuetua toivat tiedon järjestämiseen ja organisointiin liittyvät tekijät, ollaan parhaillaan siirtymässä luovuutta ja ymmärtämistä korostavaan tietoyhteiskuntaan.

Tätä käynnissä olevaa paradigman muutosta voidaan luonnehtia monin tavoin. Philips Designin luovuustutkimukseen erikoistunut johtaja Josephine Green kuvaa uuden, kompleksisuusteoriaan, verkostoihin ja systeemiajatteluun nojaavan paradigman eroa aikaisempaan. Hän luonnehtii, kuinka vanha organisaatioiden hierarkkinen organisaatiomalli muuntuu avoimeksi ja verkostoituneeksi. Historiantutkijana Greenille hierarkkinen rakenne edustaa teknistä ja markkinavetoista paradigmaa, kun taas uuden aikakauden avainajureiden mukaan muotoutumassa olevaa paradigmaa voidaan kutsua sosiaalis-ekologiseksi kaudeksi. (Green 2009)

Uudessa paradigmassa uudet tarinat korvaavat vanhat: kasvun, suuruuden, materialismin ja tuotteiden tuotannon korvaavat sosiaaliset tuotannot, terveys ja hyvinvointi. Sosiaaliset innovaatiot ovat sosiaalista tuotantoa, jonka luominen perustuu sosiaalisille tarpeille ja tavoitteille yhteiskunnan ja yksilön tasoilla. Ruohonjuuritason loppukuluttajan tarpeita täyttävät paikalliset yrittäjät, instituutiot ja yritykset yhdessä julkisen sektorin ja kolmannen sektorin kanssa.

Uudet tarinat tarvitsevat uusia organisaatioita ja kulttuureja sekä uusia kompetensseja. Green visioi uuden paradigman maailmaa, jossa sekä talousmalli, yksilöiden elämäntavat että tuotanto- ja

kulutusrakenteet poikkeavat nykyisestä. Ratkaisuja kehitetään uusilla sosiaalisilla tuotantotavoilla sekä organisaatio- ja kulttuurimalleilla yhdessä yhteisöjen ja osallistujien kanssa. Tällaisissa olosuhteissa keskeinen osaaminen liittyy sosiaalisiin taitoihin: on tärkeää pystyä sitouttamaan erilaisia toimijoita luomaan yhdessä yhteistä tulevaisuutta. Tässä tarvitaan yhteisöluovuutta ja kollektiivista älykkyyttä: kykyä ajatella yhdessä kollegoiden sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Tulevaisuudessa tarvitaan taitoja erityisesti:

- edistämään kestävää ja merkittävää sosiaalista muutosta
- sitoutumiseen: tulevaisuuteen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ihmisiin
- työskentelemään ylitse tiede- ja työtehtäväjakoja
- edistämään ideoita ja oivallusta eri osallistujien keskuudessa
- ymmärtämään ja artikuloimaan erilaisia mahdollisia tulevaisuusvaihtoehtoja erilaisten asiantuntijien arvioitavaksi <http://go.microsoft.com/fwlink/?LinkId=121315>
- ylläpitämään yrittämisen ja yrittäjyyden asennetta
- kehittämään ei-rationaalisia tunteita (Green 2009)

Luova tulevaisuustila (Creafore = Creative Foresight Space) on osa Euroopan aluekehitysrahaston Päijät-Hämeen liiton rahoittamaa VIDICO-hankekokonaisuutta (Osaaminen näkyväksi digitaalisilla sisällöillä A31003).¹ Luova tulevaisuustila on eräs keino vastata uuden aikakauden uusiin osaamishaasteisiin. Sen tarkoituksena on parantaa organisaation ennakointikykyä fyysisen ja virtuaalisen tilan yhdistelmän, erilaisten metodologisten työkalujen ja yhteisöluovuutta edistävän sisällöntuotannon kautta. Se tähtää **yhdessä tulevaisuuden luotaamiseen ja luomiseen**. Tavoitteena on vahvistaa sekä organisaatioiden että yksilöiden luovaa tulevaisuusajattelua ja sen kautta ennakointiosaamisen kumulatiivista rakentumista (*foresight capacity building*).

Luova tulevaisuustila on fyysinen tila organisaation sisällä, jonne työntekijät voivat pistäytyä työtehtäviensä lomassa tai mennä osallistumaan varta vasten ko. tilassa toteutettaviin Tulevaisuuskliniikkiin - luovan ennakkoinnin sessioihin. Itse tila sinälläänkin kertoo ennakkoinnin metodeista ja tilan sessioissa ko. metodeja pääsee soveltamaan nk. *hands-on* -periaatteella. Tämä tarkoittaa sitä, että tilan käyttö ei edellytä etukäteen syvällistä perehtyneisyyttä ennakointimethodeihin, vaan tila ja sen moderoidut sessiot auttavat ymmärtämään tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä ja opastavat konkreettisesti kokeilemaan niiden soveltamista. Luova tulevaisuustila on yhteisöllinen ja vuorovaikutteinen väline organisaatioiden oppimiseen. Sen kehittämistä ohjaavat tärkeimmät tutkimuskysymykset ovat: Miten ennakointiosaamista ja yhteisöluovuutta voidaan edistää, ja miten nämä kaksi toimintoa voidaan yhdistää?

¹ Ks. VIDICO-hankkeesta (Visible Digital Competence) tarkemmin hankkeen kotisivuilta http://www.innopark.fi/portal/ohjelmat_ja_projektit/projektit/vidico/

Kuva 1. Luova TulevaisuusTila kutsuu satunnaisetkin kävijät tutustumaan.

1.2. Innovaatiotiloista Luovaan tulevaisuustilaan

Innovaatiotoiminnan tuominen sitä edistävään, erityisesti suunniteltuun fyysiseen tilaan on toimivaksi havaittu malli, jota on esimerkiksi Euroopassa toteutettu jo yhdeksänkymmenluvun puolesta välistä saakka. Tällaisten, erityisesti innovoinnin edistämiseen keskittyvien tilojen tarkoituksena on innovaatiotoiminnan, tulevaisuusajattelun, luovan ongelmanratkaisun, organisaation oppimisen, tiedon luomisen ja organisaatioiden muutos- ja uudistumisprosessien tehostaminen niitä tukevien tilojen avulla. Nykyisin Euroopassa toimii innovaatiolaboratorioiden, luovuuskeskusten tai muiden nimekkeiden alla noin 30 erilaista tulevaisuuskeskus-konseptia noudattavaa tilaa. Näistä osa on yksityisyriyten hallinnoimia, mutta esimerkiksi Tanskassa, Iso-Britanniassa ja Alankomaissa tulevaisuuskeskuksia käytetään fasilitoimaan ministeriöissä tehtävää työtä ja eri ministeriöiden välistä viestintää. Tulevaisuuskeskuksia on käytössä aluehallinnossa ja kaupungeissa, ja niitä on erilaisten voittoa tavoittelemattomien järjestöjen käytössä. Israelissa ja Alankomaissa tulevaisuuskeskuksia käytetään koulujärjestelmien kehittämiseen. (Kune 2011). VIDICO-hankkeen puitteissa tehtiin yhteistyötä alankomaalaisen tulevaisuuskeskuksen (LEF Future Centre) kanssa niin, että keskuksen *primus motor* Hank Kune vieraili kirjaston Luovassa tulevaisuustilassa syksyllä 2009 ja vastavuoroisesti hankkeen tutkija Sofi Kurki tutustui Alankomaiden keskuksen syksyllä 2011. Yhteistyö tuotti uusia ideoita molemmille osapuolille (muutamia kontribuutioita kirjastopilotin kehittämiseen on käsitelty tarkemmin luvussa 6).

Kaikille tulevaisuuskeskuksille yhteisiä piirteitä on, että ne ovat ryhmätyötiloja, joissa pyritään erilaisin yhteisöluovuutta edistäviin menetelmiin kollektiiviseen ongelmanratkaisuun. Niissä kulloinkin käsiteltävänä olevan yhteisön tai yhteiskunnan haasteita pyritään työstämään käyttäjystävällisessä ja erilaisia sidosryhmiä sitouttavassa ja voimauttavassa ympäristössä. (Dvir 2009).

Luova tulevaisuustila on monessa mielessä tulevaisuuskeskus-idean jatkaja, mutta se vahvistaa merkittävästi ja etenkin metodien soveltamisen suhteen alkuperäisen konseptin tulevaisuuteen suuntautuvaa elementtiä. Luova tulevaisuustila -konsepti on syntynyt itsenäisesti ajatuksesta luoda uudenlainen oppimisympäristö, jossa systemaattinen ennakoitiosaaminen vahvistuu luovuuden ja intuition rikastuttamana. Siinä yhdistyy tilan mahdollistamana ja käyttäjien yhteisesti toteuttamana luovuus ja tulevaisuusajattelu sekä luova ennakointi.

Tulevaisuudentutkimus on systemaattista ja tieteellisiä periaatteita noudattavaa toimintaa, jolla on vahva perusta yhteiskuntatieteissä, tilastotieteessä ja humanistisessa perinteessä (Bell 1997; Kampinen et al. 2002). Luovan tulevaisuustilan ensisijaisena tarkoituksena on saada kokemuksellisten elementtien kautta tilan käyttäjä laajentamaan käsitteellisiä valmiuksiaan hahmottaa tulevaisuutta. Näin Luovassa tulevaisuustilassa on ongelmanratkaisun ja yhteisöluovuuden edistämisen lisäksi vahva koulutuksellinen komponentti. Luova tulevaisuustila on yhdistelmä perinteistä 1) luovaa tilaa, 2) tulevaisuusajattelua stimuloivia menetelmiä ja 3) kokeellisia virtuaalisia, sosiaalisia ja taiteellisia elementtejä.

Työpaikkojen ja yritys ympäristöjen ohella Luova tulevaisuustila soveltuu käyttöön esimerkiksi kirjastoissa, julkisissa rakennuksissa, kouluissa, yliopistoissa ja muissa koulutustiloissa kuten tiede- ja teknologiakeskuksissa. Tuomalla Luovan tulevaisuustilan konsepti erilaisten yleisöjen ulottuville, sitä voidaan kehittää vuorovaikutteisena prosessina (ks. konseptista tarkemmin luvussa 4).

Tämän raportin aiheena on Luovan tulevaisuustilan pilotti Helsingin kaupunginkirjaston Kohtaamispaikassa (Lasipalatsissa) syksyllä 2010. Raportissa esitellään tilan luomiseen liittyviä taustatutkimuksia sekä käydään läpi tilassa toteutettuja tulevaisuusverstaita sekä käyttäjien arvioita tilasta ja sen käytettävyydestä. Raportin lopuksi pohditaan kirjaston tulevaisuutta kolmen erilaisen, mutta toisiaan täydentävän tulevaisuuskuvan valossa.²

Kuva 2. Raportti esittelee Luovan tulevaisuustilan askelmerkit.

² Koko hankkeen loppuraportti tullaan julkaisemaan erikseen ja se kokoaa kaikkien pilottien tulokset ja Tulevaisuuslinikkatyöskentelyn aineistot. Eri sessioraportit ovat nähtävillä osoitteessa http://www.innopark.fi/portal/ohjelmat_ja_hankkeet/hankkeet/vidico/. VIDICO-blogi on osoitteessa: <http://www.vidico-hanke.blogspot.com/>.

1.3. Teoreettinen viitekehys

Teoreettisena viitekehysenä Luovassa tulevaisuustilassa on **tietoyhteiskunnan** (ubiikin digiyhteiskunnan) sekä **eettisesti ja ekologisesti kestävä elämysyhteiskunnan** (Jensen 1999; Rifkin 2000; Pine & Gilmore 1999) joustavan työn teon ja **avoimen innovoinnin malli**. Tämä hankkeen teoreettinen ja funktionaalinen kivijalka perustuu osaamisen ja luovuuden potentiaalini esiin saamiseen sekä yhteisölliseen, vuorovaikutukselliseen ja merkitykselliseen tulevaisuuksien luotaamiseen (*co-creative futures design*). Lisäksi Luova tulevaisuustila kytkeytyy tulevaisuusstrategioiden muodostamiseen organisaatio- ja yksilötasolla.

Tähän viitekehukseen heijastetaan hypoteesi, jonka mukaan työnteon tehokkuus ja innovatiivisuus nousevat työnteon mielekkyydestä ja merkityksellisyydestä. Tätä kokonaisuutta puolestaan tukee luovuuteen ja tulevaisuusajatteluun kannustava tilakonsepti. Luovan tulevaisuustilan kehittäminen on osa työelämän kokonaisvaltaista kehittämistä työelämän laadun, työssä jaksamisen, työssä viihtymisen, yleisen työmotivaation, innovaatiohakuisuuden, ennakointiosaamisen ja yritysten kilpailukykyyn parantamiseksi.

Koko hankkeen teemojen yli käyvä kattokäsitteenä on luovuutta, innovaatioita, uudistumista ja jaksamista mahdollistava viitekehys nk. *slow life* – hidas elämä. Paradoksaalisesti hitauden kautta toiminta voi tehostua ja on kestävä pidemmälläkin aikajänteellä (hypoteesi, jota testataan). Hitauden liike (*slow movement*) on hitaasti mutta jatkuvasti vahvistuen kasvanut useassa maassa.³ Asteittain ruohonjuuritasolta noussut hitauden aate on omaksuttu monelle muullekin alueelle kuin ruokailuun (*slow food*). Hidas suunnittelu (*slow design*), hidas asuminen (*slow housing*), hidas matkailu (*slow travel*), hidas liikunta (*slow sports*) ja kokonainen hidas kaupunki (*slow city*) ovat jo saaneet kannattajia siten, että teemaa on alettu kokeilla ja ottaa käytäntöön eri yhteyksissä. Aihetta on myös alettu tutkia ja se on inspiroinut yhteiskunnallista keskustelua (ks. esimerkiksi hitaan liikkeen kansainvälinen puolestapuhuja Honoré 2004). *Slow cities* –liike tähtää kaupunkeihin, joissa terveellinen syöminen, asuminen ja elämästä rauhallisesti nauttiminen ovat yhteisössä keskipisteenä.

Hitauden liike on syntynyt heiluriliikkeenä ja vastauksena kiireen kulttuurille. Hitauden avulla pyritään eliminoimaan tai ainakin lieventämään niitä ongelmia, jotka syntyvät kiireisen elämäntavan ja hektisen toimintamallin vahvistumisen takia. Hitaus avaa modernille kiireen kulttuurille vastakkaisen lähestymistavan, joka merkitsee tasapainoista elämäntapaa ja elämän laadun kohentumista kiireen kirpoamisen myötä.

Merkittävin alue, jolle hitaus näyttää olevan edelleen yhteen sovittamattomassa positiossa on työelämä. Kuinka työssä voi olla ”hidas” ilman, että pidetään laiskana ja tehottomana? (Heinonen 2010). Joutilaisuus yhdistetään saamattomuuteen. Jalat työpöydällä on nykyisessä vallitsevassa työkuulttuurissa väärä signaali. Rentoilu yhdistetään vapaa-aikaan ja nauttimiseen. Hidastaminen ja pysähtyminen voi myös pelottaa: jos pysähdyn, pääsenkö enää lainkaan käyntiin uudestaan? Niskan

³ Hitauden liike on saanut alkunsa 1980-luvun lopulla Italiassa, jossa syntyi *slow food* –liike vastareaktionä pikaruokaloitten perustamiselle ja pikaruokakulttuurille. Hitaassa ruoassa on kyse laadukkaista raaka-aineista, lähituotannosta, mahdollisesti itse viljelemisestä, yhdessä ruoan valmistamisesta ja nauttimisesta tilanteissa ja yhteisöllisissä tilaisuuksissa, joissa on aikaa runsaasti.

päällä vallitsee kulttuurinen, sosiaalinen paine eli asenne, että pitäisi koko ajan toimia ja olla laiskottelematta, olla tekemisessä sitkeä kuin talvisodankävijä. Tuleen ei pidä jäädä makaamaan.

Hidas elämä voidaan kuitenkin yhdistää työhön tarkoituksella kahden lupaavan alueen kautta. Toinen on se, että hitauden avulla voidaan tukea **työssä jaksamista, työssä viihtymistä ja työmotivaatiota** tehokkaan työskentelyn ja rentouttavien jaksojen rytmittämisen muodossa. Hitaampi tahti ei tarkoita tuottavuuden heikkenemistä tai tehokkuuden laskua. Tilanne voi olla päinvastoin: rentoutumisen ja merkityksellisen pysähtymisen tuottamat positiiviset, stimuloivat ja energisoivat kokemukset voivat parantaa tuottavuutta. Tahdin hidastaminen ei tarkoita innovatiivisuuden vähenemistä. Mahdollisuus pysähtyä ajattelemaan (ja hiljentämään vauhtia) voi auttaa luomaan innovaatioita, joita ei saataisi aikaan tiukkojen aikataulujen vallitessa. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty ja jo vanha suomalainen sananlasku sen tietää kertoa: ”Hitaasti hyvä tulee, ajatellen aivan kaunis”.

Slow-teorian lisäksi Luovan tulevaisuustilan konseptin kehittämisessä hyödynnetään myös organisaatioiden tietämyksenhallinnan asiantuntijan Ikujiro Nonakan (Nonaka & Hirotaka 2008) optimaalisten tilojen ba-teoriaa ja hiljaisen tiedon jakamismahdollisuuksia.⁴

Helsingin kaupungin kirjastopilotissa pohdittiin muun muassa, miten voidaan luoda työympäristöön ja työyhteisöön tiloja ja prosesseja, joissa fyysinen, virtuaalinen ja digitaalinen tila voidaan kombinoita luovuusajattelun ja tulevaisuusajattelun (ennakoinnin) aktivoimiseksi? Kysymys koskettaa myös kognitiivisia prosesseja: miten pystytään uskottavasti kehittämään Luova tulevaisuustila, joka vaikuttaa käyttäjien ajatusprosessien muotoutumiseen ja ennakointiosaamisen kehittämiseen ja hyödyntämiseen? Miten satunnaisten kohtaamisten (*serendipity*) osuus ja hyöty painottuvat Luovassa tulevaisuustilassa? Minkälaista osaamista tällaisen Luovan tulevaisuustilan kehittäminen ja hyödyntäminen edellyttää, jotta päästään jatkuviin tuloksiin? Käyttäjäkokemusten kerääminen olikin oleellinen osa Helsingin kirjastopilotin toteutusta, ja kyselyin pyrittiin pääsemään tutkimuskysymysten ytimeen. Käyttäjäkyselyjen tulokset on raportoitu luvussa 5.9.

1.4. Virtuaalisen ja fyysisen tilan yhdistäminen

VIDICO-hankekokonaisuuden Luova tulevaisuustila - työssä jaksamista tukeva työympäristöjen innovatiivisuuden ja tulevaisuussuuntautuneisuuden kehittämiskonsepti - muodostaa integroidun kokonaisuuden. Uutta konseptissa on erityisesti **työhyvinvoinnin, luovuusajattelun ja tulevaisuusajattelun yhdistäminen sekä niihin soveltuvien menetelmien ja elementtien kehittäminen, demonstroiminen ja testaaminen.**

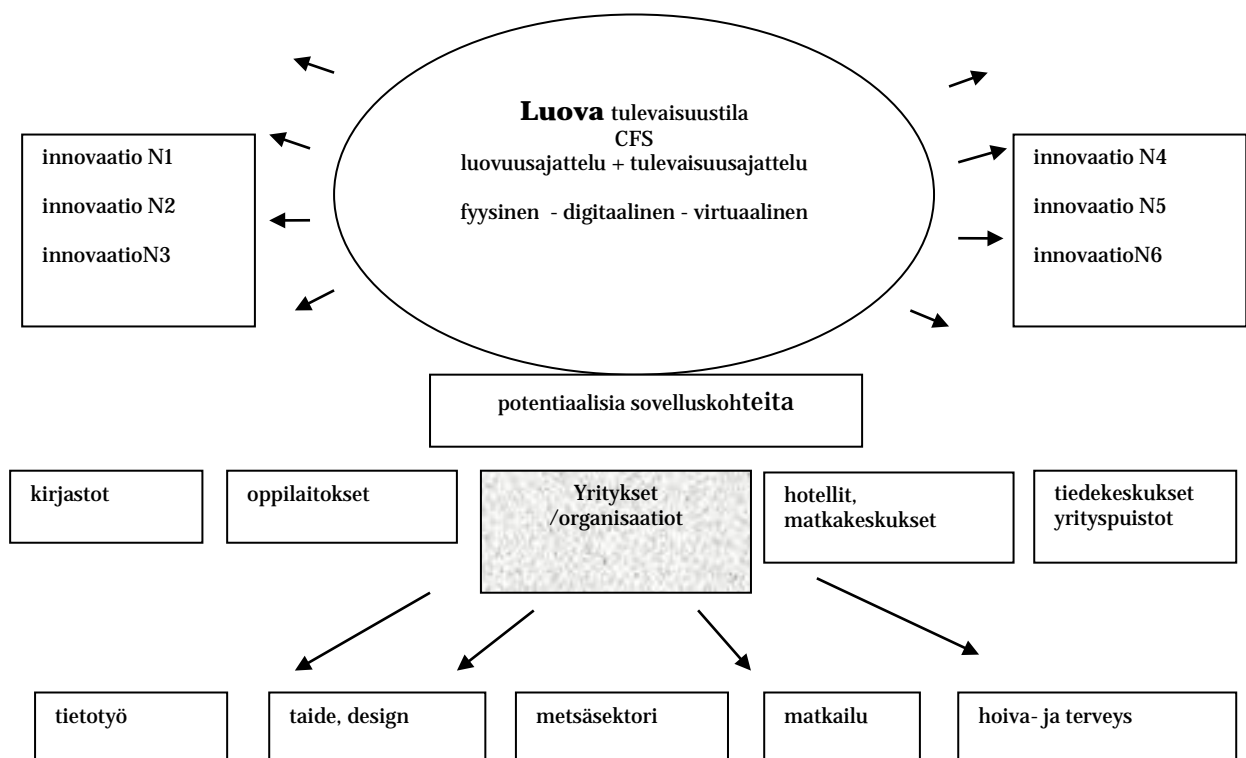
Luovalle tulevaisuustilalle hankkeessa annettu määritelmä on seuraavanlainen:

⁴ VIDICO-hankekokonaisuudessa on osahanke Hiljainen tieto yrityksissä. Sen tavoitteena on edistää digitaalisten työkalujen käyttöä yritysten osaamisen hallinnassa ja osaamisen siirtämisessä. Projekti mallintaa mobiililaitteiden ja sosiaalisen median avulla yksilöiden ja ryhmän asiantuntemusta, parhaita käytäntöjä ja hiljaista tietoa. Mobiililaitteilla tarkoitetaan kaikkia niitä laitteita, joita yrityksen työntekijät käyttävät liikkueessaan. Sosiaalisen median välineistä valitaan ne, jotka sopivat kuhunkin organisaatioon.

Luova tulevaisuustila = fyysisen, virtuaalisen ja digitaalisen tilan yhdistävä sosiaalinen hybriditila luovuuden ja tulevaisuusajattelun sekä ennakointiosaamisen vahvistamiseksi

Luova tulevaisuustila on **fyysinen tila, jossa työntekijät voivat pistäytyä ja oleskella tiettyjä jaksoja oman perinteisen työskentelytilan ulkopuolella ”tankatakseen” itseensä innovatiivisuutta ja tulevaisuusajattelua tukevia elementtejä, vaikutteita ja virikkeitä.**⁵ Tiettyyn fyysiseen tilaan sijoittuvassa Luovassa tulevaisuustilassa hyödynnetään myös virtuaalisia ja digitaalisia välineitä ja sisältöjä vuorovaikutteisessa muodossa ja varta vasten järjestetyissä luovissa sessioissa – nk. Tulevaisuusklinikoissa. Luova tulevaisuustila on yhteistila – kahvitilan, epävirallisen kokoustilan, aivoriihitilan, kirjastonurkkauksen ja lepotilan elementtejä ja funktioita sisältävä, luovuusajatteluun ja tulevaisuusajatteluun kannustava **hybridi tila**.

Luovan tulevaisuustilan konseptiin kuuluu **yhteisöluovuuden vahvistaminen ja hyödyntäminen etenkin käyttämällä sosiaalisen median tarjoamia välineitä, tiloja ja yhteisöjä** (ks. Heinonen ja Halonen 2007a). Luovan tulevaisuustilan konseptin kehittämisen tavoitteena on tuoda esiin luovuuteen kannustavan tilan, tulevaisuusklinikkatyöskentelyn ja muiden ennakoitimetodien ja sosiaalisen median tarjoamien mahdollisuuksien (vuorovaikutteiset avoimet tilat ja yhteisöt) vaikuttavuutta tulevaisuusajattelun ja innovaatiomiljöön kehittämisessä.

Kuva 3. Luovan tulevaisuustilan konsepti.

⁵ Luovuus ja innovatiivisuus ovat eri asioita: luovuus on mentaalinen maaperä, josta innovaatiot kumpuavat (ks. esim. Heinonen ja Tuominen 2006).

2. MIKÄ TEKEE TILASTA LUOVAN?

Tässä luvussa käsitellään niitä elementtejä ja puitteita, jotka tekevät tilasta luovuuden näyttämön, sekä valotetaan alkuasetelmaa Luova tulevaisuustila -hankkeen Helsingin kirjastopilotin suunnittelemisessa. Lisäksi pohditaan tilan fyysisten elementtien vaikutuksia käyttäjäkokemukseen ja summeerataan hankkeessa toteutetun Luovan tulevaisuuskävelyn tuloksia - asiantuntijoiden näkemyksiä kohteiksi valituista luovista tiloista.

2.1. Luovien tilojen arvioinnista

Luova tulevaisuustila on suunnittelullisesti haastava yleistila. Koska siinä yhdistyvät hyvin erilaiset tilafunktiot, kuten esimerkiksi kahvihuone, kirjasto, kokoustila ja hiljainen meditaatiohuone, tilan suunnittelussa erilaisten tunnelmien luominen ja joustava vaihtelu ovat keskeisessä roolissa. Esimerkiksi huonekalujen, värien, valaistuksen, äänimaiseman, teknisen välineistön ja muiden tilaa rakentavien elementtien valitseminen on tärkeää onnistuneen Luovan tulevaisuustilan luomiseksi. Elementtien täytyy toisaalta olla helposti muunneltavia ja moneen tarkoitukseen soveltuvia, mutta toisaalta niiden avulla pitää voida luoda vahvoja tunnelmia. Yksi VIDICO –hankekokonaisuuden Luova tulevaisuustila -osahankkeen keskeisistä tehtävistä olikin sen selvittäminen, mitkä elementit sopivat erityisesti tulevaisuusajattelua korostavan luovuustilan rakentamiseen. Hankkeessa pyrittiin ymmärtämään, miten Luova tulevaisuustila vaikuttaa työntekijöiden osaamiseen sekä ennakointiajattelun ja yhteisöluovuuden kehittymiseen. Näiden tutkimuksellisten kysymysten selvittäminen edellytti kokeilua ja testausta sekä käyttäjien kokemusten keruuta.

Luovan tulevaisuustilan suunnittelussa käytettiin sekä aikaisempaa tutkimusta, joka perustuu luovuus- ja innovaatiotilojen arviointiin, että hankkeessa kerättyä asiantuntijatietoa. Aikaisempi innovaatiotilojen tutkimus ei suoraan ole sovellettavissa Luovan tulevaisuustilan arvioimiseen, koska tulevaisuusajattelua ja sen vaatimia erityiselementtejä ei tavallisesti ole tutkittu innovaatiotilojen yhteydessä. Tämän takia hankkeessa kerättiin asiantuntijanäkemyksiä siitä, miten erilaisilla tilaratkaisuilla voitaisiin vaikuttaa tulevaisuusnäkökulman esille tuomiseen.

Helsingin kaupungin kirjastopilotin rakentaminen aloitettiin kartoittamalla tilasuunnittelijoiden ja tulevaisuudentutkimuksen asiantuntijoiden näkemyksiä hyvän tulevaisuustilan edellytyksistä. Hankkeen aikana tehtiin asiantuntijahaastatteluja suunnittelualan ammattilaisille. Yhdessä monialaisen suunnittelutiimin ja kirjaston edustajien kanssa tuotettiin Kohtaamispaikan Luovan tulevaisuustilan käsikirjoitus (konseptia ja käsikirjoitusta käsitellään tarkemmin luvussa 4. Katso myös liite 1.). Ulkopuolisista asiantuntijoista erityisesti suunnittelutoimisto Hahmo Design Oy oli keskeisessä roolissa pilottitilan fyysisten elementtien suunnittelussa. Heidän työnsä tuloksena laadittiin pilotille tila-ilme. Tila-ilme esitellään luvussa 4 ja yksityiskohtaisemmin se on esitelty liitteessä 2.

Lisäksi hankkeessa käytiin tutustumassa asiantuntijasuositusten perusteella valittuihin, luovan alan työpaikkoihin ja toimitiloihin Helsingin keskustassa. Vierailujen yhteydessä tehtiin lyhyitä haastatteluja, joista saatiin näkökulmia nimenomaan tulevaisuusajattelua edistävien elementtien

valintaa varten. Tulevaisuusajattelua kirvoittavia tila- ja muita elementtejä kerättiin Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen henkilökunnalta tulevaisuusverstaassa.

Tässä luvussa käydään läpi tärkeimmät Luovan tulevaisuustilan suunnitteluun vaikuttaneet tutkimustulokset. Käyttäjäpalautteeseen palataan tarkemmin pilottitilaa esittelevän luvun lopussa, jossa tarkastellaan Luovan tulevaisuustilan käyttäjäarvioita ja pohditaan tilan jatkokehittämistä palautteen pohjalta.

2.2. Tilan fyysisten elementtien vaikutukset käyttäjäkokemukseen

Multimodaalisten tilojen käyttäjävaikutuksista on olemassa aikaisempaa tutkimusta, jota Luovan tulevaisuustilan suunnittelussa ja arvioinnissa hyödynnettiin. Esimerkiksi Takatalo, Kaistinen ja Nyman (2009) tutkivat kahden moniaistisen tilan käyttäjävaikutuksia asetelmassa, jossa vertailtiin rauhoittavaksi suunnitellun ("sininen tila") ja stimuloivaksi suunnitellun ("punainen tila") tilan käyttäjäkokemuksia. Tutkimuksessa kontrolloitiin kahden tilan valaistuksen väri, pintojen materiaalit, taustamusiikki, sekä huonekalujen materiaali ja värit. Rauhoittavan tilan valaistus oli sävytetty siniseksi, stimuloivassa se oli punainen. Molemmissa tiloissa soitettiin taustalla instrumentaalimusiikkia. Rauhoittavassa tilassa musiikissa ei ollut äkillisiä harmonian tai tempon vaihteluita, kun taas stimuloivassa tilassa musiikki oli nopeatempoisempaa ja äänekkäämpää kuin rauhoittavassa tilassa. Huonekalujen materiaalit olivat tasaisia rentouttavassa huoneessa ja stimuloivassa huoneessa niissä oli enemmän tekstuuria ja rakennetta.

Tutkimuskirjallisuus eri elementtien, kuten värien vaikutuksesta emootioihin on ristiriitaista. Takatalon et al. tutkimuksessa pyrittiinkin hahmottamaan eri elementtien yhdistelmän koettuja vaikutuksia tunnelmaan. Kyselyn ja haastattelujen avulla tutkimuksessa kartoitettiin käyttäjäkokemus nelikentällä, jonka elementtejä olivat nk. valenssi (tyytyväisyys / tyytymättömyys) ja emotionaalinen intensiteetti. Keskeinen havainto tutkimuksessa oli, että käyttäjät kokivat rauhoittavan slow-tilan ja sen elementit kokonaisvaltaisempina tunnelmanluojina, kun taas stimuloivassa tilassa olevat yksittäiset elementit kiinnittivät enemmän kävijöiden huomiota.

Tutkimustulosten merkitys kirjaston Luovan tulevaisuustilan rakentamisessa otettiin huomioon muun muassa musiikin valinnassa erityisesti esitettäessä Tulevaisuusikkunoita ja eri tehtävissä käytettyjen välineiden valinnassa. Kirjastopilotissa luotiin vain yksi yhtenäinen tila, joten toisistaan selvästi poikkeavia tunnelmia ei ollut mahdollista toteuttaa. Kirjastopilotin pohjalta saatiin kuitenkin tärkeää ymmärrystä erilaisten kokeiltujen elementtien vaikutuksesta tunnelmaan ja siitä, minkälaiset elementit soveltuvat mihinkin työskentelymuotoihin.

2.3. Luova tulevaisuuskävely - luovien tilojen elementtejä ja asiantuntijoiden näkemyksiä

Tulevaisuuden tutkimuskeskus suunnitteli yhteistyössä Hahmo Design Oy:n ja Helsingin kaupunginkirjaston yhteyshenkilöiden kanssa Luovien tilojen ekskursion Luova tulevaisuustila -hanketta varten. Käyntikohteita haettiin Helsingin keskustan « Bermudan kolmiolta », tavoitteena oli tutustuminen työmiljöiden luovaan tilasuunnitteluun. Lähtökohtaisesti tutustumiskohteena saattoi olla toimisto, kauppa, kuppila, kampaamo tai mikä tahansa muu tila, jossa on tavoiteltu luovuutta (sisustuksen, värien, valaistuksen ynnä muun sellaisen suhteen). Suositusten ja aikataulujen sopivuuden perusteella käyntikohteiksi valikoituivat KIRNAUSKIS 2.0 (esittelijänä toimitusjohtaja Noora Iloranta), TAIVAS (esittelijänä toimistopäällikkö Sanna Regwan ja toimitusjohtaja Mikko Helme), YATTA/konseptointitoimisto, HUB Helsinki (molempien edellä mainitun esittelijänä Mika Ilari Koskinen) ja optikkoliike SALME OPTIC (esittelijänä toimitusjohtaja Salme Helander) .

Luova tulevaisuustila –hankkeen ekskursionryhmä -ryhmä tapasi sovitun mukaisesti 9.9.09 klo 9 Lasipalatsissa, josta lähdettiin kävellen kierrokselle. Ryhmän vetäjinä toimivat Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta Sirkka Heinonen ja Sofi Kurki. Kirjaston edustajia ekskursion olivat Jouni Juntumaa, Kari Lämsä, Anne Ojanperä, Pirjo Lipasti ja Hanna Aaltonen. Aamupäivän aikana ryhmä kiersi kohteissa ja arvioi niihin sisältyviä luovuuselementtejä.

Yhteistä kaikille luoville tiloille tuntui olevan valoisuus ja valkoiset pinnat. Toisaalta myös persoonalliset ja tarinalliset elementit koettiin tärkeiksi, kuten vanhan talon puurakenteiden jättäminen näkyviin, toimiston arkkitehtien luomat prototyypimallituolit tai vaikkapa hylätyn toimistorakennuksen uusi elämä luovana tilana.

Tiloissa näkyivät erilaisten työmuotojen edellytykset luovuudelle: mainostoimisto Taivaassa korostettiin kohtaamisten helppoutta ja pyrittiin luomaan tiloja, jotka mahdollistavat vuorovaikutuksen toimistossa työskentelevien ihmisten välillä. Konseptointitoimisto Yattan neuvotteluhuoneessa oli kosketusnäyttö, jonka kautta mm. Kemiössä etätyössä oleva työntekijä voi olla suorassa yhteydessä työyhteisön kanssa. Kirnauskis 2.0 houkutteli yhteisölliseen ideoiden keruuseen. HUB:issa korostui yhdessä tekeminen, ja optikkoliike Salme Opticissa huoneen keskellä oleva pöytäsaareke kokosi asiakkaat keskustelemaan palveluun itsepalvelun sijaan.

Liitteessä 3 on koottuna ryhmän arvioita kierroksen kohteista, ja havainnollistavia valokuvia kiinnostavimmista yksityiskohdista.

3. MIKÄ TEKEE AJATTELUSTA ENNAKOIVAN?

Tulevaisuusajattelun edistäminen on Luovan tulevaisuustilan keskeinen tehtävä. Tässä luvussa kuvataan, kuinka tulevaisuusajattelu toimii ennakoinnin lähteenä ja mistä elementeistä tulevaisuusajattelu koostuu.

3.1. Tulevaisuusajattelun elementit

Tulevaisuudentutkimus (*futures research/futures studies*) on nykyisyyden tutkimusta tulevaisuusintressistä käsin. Tulevaisuudentutkimuksen keskeisin ontologinen kysymys on: Onko tulevaisuus/tulevaisuudet olemassa? Tulevaisuudentutkimuksen keskeisin epistemologinen kysymys puolestaan on: Voiko tulevaisuudesta saada tietoa?⁶ Tulevaisuudentutkimuksen tarkoituksena ei ole ennustaa i.e. tuottaa tarkkoja ennusteita tulevaisuudesta, vaan luodata mahdollisia, todennäköisiä ja/tai toivottavia (myös epätoivottavia) tulevaisuuksia. Tulevaisuudesta puhutaankin tulevaisuudentutkimuksen yhteydessä usein monikossa, jotta ero ennustamisen ja mahdollisten tulevaisuuksien luotaamisen välillä säilyisi selkeänä.⁷ Tulevaisuudentutkimuksen tärkein ajatus on, että tulevaisuus muotoutuu nykyhetken valintojen ja päätösten pohjalta, ja sitä voidaan tutkia havainnoimalla ja analysoimalla nykyhetkessä olevia tulevaisuuden "siemeniä".

Jo kolmekymmentä vuotta sitten ilmaistut ja edelleen validit tulevaisuudentutkimuksen kolme pääperiaatetta ovat Amaran (1981) mukaan:

- 1) Tulevaisuutta ei voi ennustaa;
- 2) Tulevaisuus ei ole ennalta määrätty ja
- 3) Tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa nykyhetken valinnoilla.

Tulevaisuudentutkimuksen konkreettista ja käytännön päätöksentekoon nivoutuvaa osa-aluetta kutsutaan ennakoinniksi (*foresight*). Ennakoinnin avulla pyritään ensisijaisesti rakentamaan pitkän tähtäimen tulevaisuusstrategioita muuttuvassa maailmassa. Jokaisella toimijalla: organisaatiolla, yrityksellä, yhteisöllä, kunnalla, maakunnalla, valtiolla ja yksittäisellä ihmisellä voi olla oma tulevaisuusstrategiansa (Heinonen 2010a). Koska tulevaisuudentutkimuksen peruseriaatteiden mukaisesti nykyhetken tapahtumien ajatellaan joka hetki muokkaavan tulevaisuutta, on ennakointi jatkuva prosessi, joka ei valmistu koskaan.

Ennakoinnin alle sijoittuu suuri osa tulevaisuudentutkimuksen menetelmistä. Tulevaisuudentutkimus ja ennakointi käyttävät siten paljolti yhteisiä metodeja. Ennakointimenetelmille (= tulevaisuu-

⁶ Ontologia on oppi olevaisesta, siitä ja sen luonteesta, mitä on olemassa. Epistemologia on oppi tiedosta ja tietämisestä.

⁷ Osmo Kuusi on ehdottanut, että suomenkielessäkin käytettäisiin monikollista ilmaisua "tulevaisuuksien tutkimus" vakiintuneen tulevaisuudentutkimus -ilmaisun sijasta.

dentutkimusmetodeille) on ominaista systemaattisuus, pitkän tähtäyksen tarkastelu, kokonaisvaltaisuus, kriittisyys, kyseenalaistaminen, pyrkimys nähdä tutut asiat epätavanomaisista näkökulmista, monitieteisyys ja monialaisuus. Erityisesti viimeksi mainittu on tärkeä huomioitava kaikessa tulevaisuuteen liittyvässä tutkimuksessa. Käytännössä se toteutuu esimerkiksi niin, että ennakoitintyöskentelyihin otetaan mukaan eri alojen ja sektorien edustajia mahdollisimman monipuolisesti.

Ennakointimenetelmiä on useita kymmeniä, ja niiden valintaa ohjaa käyttötarkoitus. Yli 30 menetelmää on kuvattu taustoineen ja sovellusesimerkkeineen Millennium-hankkeen metodi-cd:ssä (Glenn & Gordon 2009). Usein käytettyjä menetelmiä ovat mm. skenaario – tulevaisuuden käsikirjoitus – joka itse asiassa on sateenvarjokäsite kuvaamaan joukkoa eri tekniikoita, joiden avulla voidaan tuottaa kertomuksellisia hahmotelmia tulevaisuuden kehityskuluiksi. Toinen yleinen tekniikka on Delfoimenetelmä, jossa useiden, anonymoineina pysyttelevien asiantuntijoiden muodostama paneeli arvioi tulevaisuutta koskevia väitteitä ja argumentoi oman tulevaisuutta koskevan näkemyksensä puolesta. Delfoissa tärkeässä roolissa on usean kyselykierroksen aikana muilta osallistujilta saatava palaute, jonka mukaan panelisteilla on mahdollisuus muokata omia näkemyksiään.⁸ Tulevaisuudentutkimuksessa on käytetty paljon myös matemaattista mallintamista ja erilaisia simulaatioita. Uusin metodikehitys on kuitenkin siirtymässä vuorovaikutteisten, luovien metodien hyödyntämiseen. Luovan tulevaisuustilan toteutuksessa on hyödynnetty myös erityistä *transmedial futuring* -suuntausta (Heinonen & Kurki 2011), jossa yhdistellään innovatiivisesti ennakoitintyöskentelyn eri muotoja.

Tulevaisuuden muotoutumista eli toimintaympäristön muutosta voidaan havainnollistaa erilaisten apukäsitteiden avulla. Muiden muassa seuraavaa jäsenystä voidaan käyttää nykyhetken tulevaisuusvaikutusten analysointiin (toimialan toimintaympäristön muutosten ennakoimisesta ks. tarkemmin esim. Heinonen 2010a):

1) Megatrendit

Megatrendejä ovat suuret, yleisesti tunnetut, ajallisesti kohtuullisen pysyvät maailmanlaajuiset kehityssuunnat.⁹ Megatrendilistauksia on useita ja voidaan tarkastella kahdenkymmenen, kymmenen, seitsemän, viiden tai parin megatrendin muodostamaa kokonaisuutta. Myös voidaan keskittää pohdinnot yhdenkin megatrendin analyysiin ja hakea sieltä nousevia haasteita ja vaikutuksia tutkittavaan kohteeseen. Tulevaisuustarkastelua voidaan tehdä esimerkiksi viiden seuraavan megatrendin valossa:

- ilmastonmuutos ja energijärjestelmien muutos
- väestönmuutos (kasvu ja ikääntyminen)
- globalisaatio (kulttuuri, ympäristö, kauppa, teknologia, media...)
- digitalisaatio (teknologian konvergenssi)
- elämysyhteiskunnan nousu (elämystalous)

2) Heikot signaalit

⁸ Ks. hankkeessa tuotettu haastatteluvideo delfoi-menetelmän pioneerista prof. Harold Linstonesta Sevillassa pidetyssä teknologiaennakoitinkonferenssissa osoitteessa: <https://sites.google.com/site/futuremediac/videos--presentations>

⁹ John Naisbitt lanseerasi megatrendi-käsitteen 1970-luvulla ja on itsekin päivittänyt kymmenen megatrendin listaustaan (Megatrends 1982).

Heikot signaalit (*weak signals*) ovat merkkejä tällä hetkellä marginaalissa olevista, mutta mahdollisesti vahvistuvista nousevista ilmiöistä, joiden varhainen tunnistaminen edesauttaa tulevaisuuteen varautumista - joillakin aloilla niihin tarttumista voidaan löytää kilpailuetua. On olemassa merkkejä (heikkoja signaaleja) siitä, että tällaisia orastavia ilmiöitä ovat esimerkiksi:

- slow life (slow design, slow cities)
- hidaskasvu ja downshifting eli vapaaehtoinen kulutuksen vähentäminen
- vertikaaliviljely
- aineettomien hyödykkeiden merkityksen nousu

3) Mustat joutsenet (villit kortit)

Musta joutsen (*black swan*) on taloustieteilijä Nassim Talebin (2005) käyttämä nimitys hyvin harvinaisista, aikaisemmasta kehityksestä irrallisista ja vaikutuksiltaan mullistavista tapahtumista. Samasta ilmiöstä on tulevaisuudentutkimuksen piirissä aikaisemmin käytetty nimitystä villit kortit (*wild cards*). Talebin mukaan useimmat maailmanhistoriallisesti merkittävät tapahtumat ovat olleet mustia joutsenia. Koska mustat joutsenet ovat määritelmällisesti hyvin harvinaisia, ne jäävät esimerkiksi taloustieteessä käytettyjen tilastollisten mallien ulkopuolelle. Mustat joutsenet osoittavatkin menneisyydestä kerättyyn tietoon perustuvan ennakkoinnin rajat: ennakointitietoon kuuluu olennaisena myös epäjatkuvuuskohtien ja mahdollisten mustien joutsenten tunnistaminen. Esimerkkejä mustista joutsenista ovat:

- Ensimmäisen maailmansodan puhkeaminen
- PC-tietokoneen keksiminen
- Vuoden 2001 terroristi-isku World Trade Centeriin
- Vuoden 2004 tsunami Intian valtameressä
- Yhdysvaltojen asuntoluottokriisi globaalina finanssikriisin alkusoihtona v.2008
- Islannin tulivuoren tuhkakilven aiheuttama lentoliikennekaos Euroopassa v. 2010
- Japanin "kolmiosainen mustajoutsen": maanjäristys, tsunami ja ydinvoimalaonnettomuus

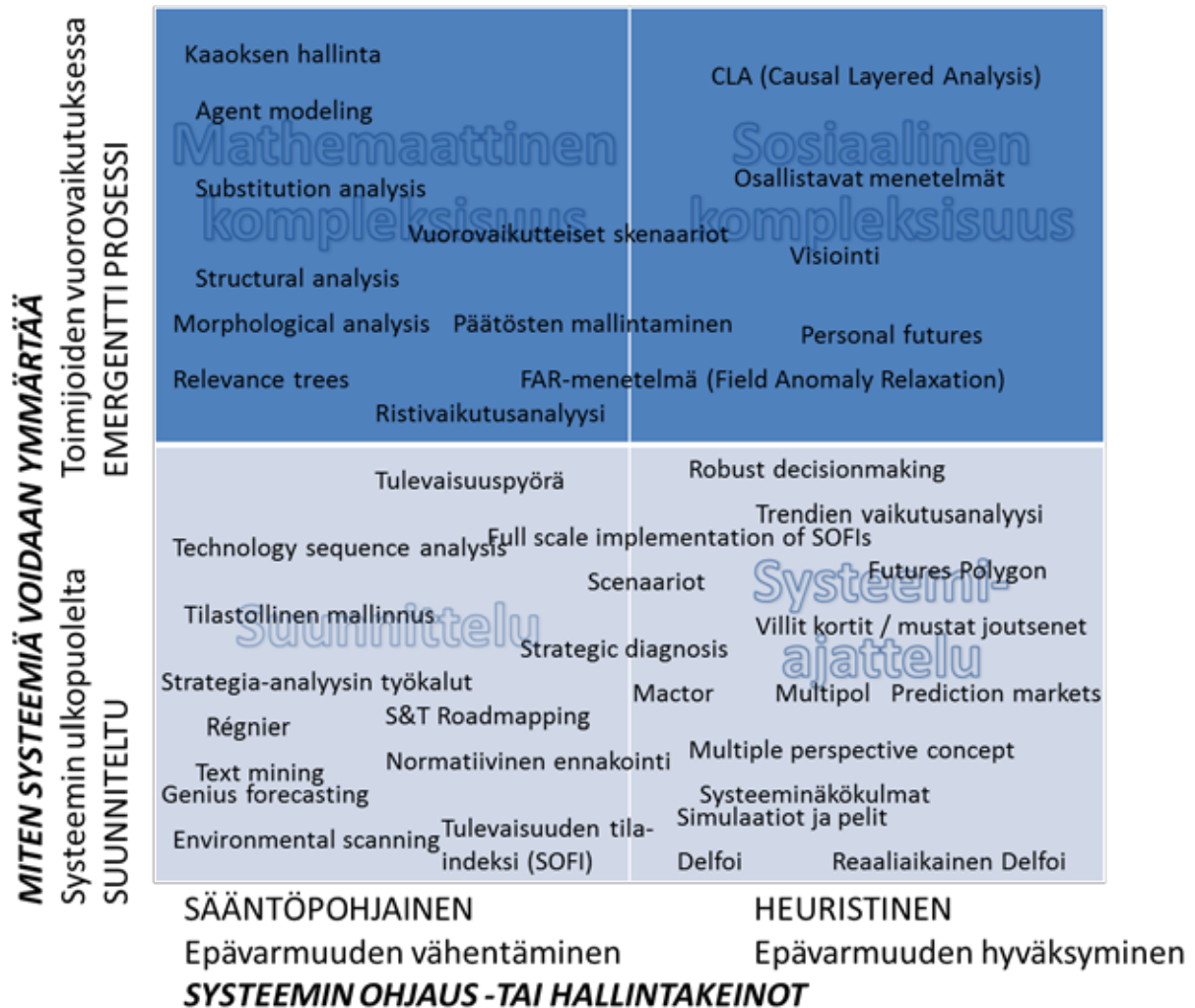
Tulevaisuutta ennakoitaessa laaditaan yleensä ensin ennakoivan tahon tulevaisuuden visio eli tahtotila, vision toteuttamiseksi tarvittava tulevaisuusstrategia ja sen edellyttämä operatiivinen "tiekartta" tulevaisuuteen. Tämänkaltaisen tulevaisuusprosessin pohjana kannattaa tarkastella tulevaisuuden mahdollisuuksia ja uhkia edellä kuvatuilla kolmella tasolla (megatrendit, heikot signaalit, mustat joutsenet / villit kortit).

3.2. Luovuutta ja tulevaisuusajattelua edistävät menetelmät Luovassa tulevaisuustilassa

Keskeisimmät elementit Luovassa tulevaisuustilassa ovat erilaiset, fyysiset ja digitaaliset aineistot ja tekniikat, joiden tehtävänä on stimuloida tulevaisuusajattelua. Nämä aineistot yhdistettynä menetelmälliseen kokonaisuuteen, nk. Tulevaisuusklina-konseptiin, muodostavat yhdessä fyysisen tilan kanssa Luovan tulevaisuustilan metodisen metalähestymistavan.

Tulevaisuudentutkimusta globaalisti edistävä Millennium Project (Glenn & Gordon 2009) julkaisi vuonna 2009 raportin, jossa päivitettiin tietämys nykyisin käytetyistä tulevaisuudentutkimuksen

menetelmistä.¹⁰ Raporttiin sisältyy Aaltosen tutkimus (2009), jossa hän jaotteli tulevaisuudentutkimuksen menetelmät nelikenttään sen mukaan, millaisia ontologisia ja epistemologisia oletuksia ne pitävät sisällään.

Kuva 4. Tulevaisuudentutkimuksen menetelmien luokittelukartta (Aaltonen 2009)

Luovassa tulevaisuustilassa käytetään yleisimmin nelikentän oikeaan yläkulmaan sijoittuvia menetelmiä. Näille tyypillistä on epävarmuuden sieto ja hyväksyminen, sekä toimijoiden vuorovaikutuksen ymmärtäminen emergenttinä prosessina (esimerkiksi suunnitteluparadigman sijaan). Kokonaisuutena näitä menetelmiä voidaan ymmärtää sosiaalisen kompleksisuuden paradigman kautta.

Tulevaisuusklänikka-konseptiin kuuluvia menetelmiä on useita, ja konseptiin kuuluu menetelmäpaletin räätälöiminen kulloinkin ratkaistavana olevan ongelman tai aiheen mukaan. Lisäksi Luovan tulevaisuustilan konseptiin kuuluu valmius esitellä kaikkia tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä osana tilan koulutuksellista funktiota. Tulevaisuusklänikan selkärangan muodostavat me-

¹⁰ Millennium-hanke toimii neljästäkymmenestä eri puolella maailmaa sijaitsevasta noodista käsin. Vuodesta 1996 alkaen tämä globaali think tank on tehnyt tulevaisuudentutkimusta mm. 15 globaalin haasteen ja useiden delfoi- ja skenaariotutkimusten kautta, ja julkaisee joka vuosi Tulevaisuuden tila -raportin. Pohjoismaissa toimii yksi noodi -Helsinki -noodi, jota johtavat Mika Aaltonen, Sirkka Heinonen, Juha Kaskinen, Osmo Kuusi ja Sari Söderlund. Parina viime vuonna toiminnassa on mukana ollut myös Riitta Nieminen-Sundell Englannista käsin.

netelmät ovat kuitenkin Tulevaisuusikkuna (heikkojen signaalien visualisointimenetelmä) (Hiltunen 2010) ja Tulevaisuuspyörä (miellekarttamainen tulevaisuusvaikutusten hahmottamismenetelmä) (Glenn 2009) sekä Tulevaisuustaulukko (PESTEC tai FAR eli Field Anomaly Relaxation -menetelmän variaatio). Heikkojen signaalien tunnistaminen ja Mustien Joutsenten ennakoiminen ovat myös paljon käytettyjä Tulevaisuuskliniikka -konseptin menetelmiä. Tyypillisesti Tulevaisuuskliniikassa osallistujat saavat tietoa vähintään viidestä ennakointimetodista ja oppivat käyttämään niitä. Tulevaisuuskliniikan osallistujilta ei edellytetä etukäteen ennakointimethodien tuntemista. Heille kuitenkin lähetetään ennen Tulevaisuuskliniikkaa aiheeseen perehdyttävää ja ajatuksia ennalta virittävää tausta-aineistoa. Menetelmien soveltamisessa kiinnitetään erityistä huomiota visualisointiin.

Tulevaisuudentutkimuksen menetelmien lisäksi Luovassa tulevaisuustilassa käytetään luovuustutkimuksen menetelmiä. Tällaisia ovat esimerkiksi Edward de Bonon kehittämä Kuuden ajatteluhatun menetelmä (De Bono 1990), nk. Kolmen tuolin metodi (myös tunnettu nimellä Walt Disneyn Strategia) sekä Kuuden tulevaisuussilmälasin menetelmä. Seuraavassa esitellään lyhyesti Tulevaisuuskliniikka ja tärkeimmät siinä käytetyt menetelmät.

Tulevaisuuskliniikka (*Futures Clinique*) on Tulevaisuudentutkimuskeskuksessa kehitetty sovellus klassisesta tulevaisuudentutkimuksen menetelmästä, itävaltalaisen Robert Jungkin 1950-luvulla kehittämästä tulevaisuustyöpajasta, toisella nimellä tulevaisuusverstaasta.¹¹ Jungk kehitti tulevaisuustyöpajan demokraattisen ruohonjuuritason vaikuttamisen työkaluksi (Jungk 1989). Tulevaisuustyöpaja on osallistujia laaja-alaisesti tulevaisuuteen orientoiva kollektiivisen ongelmanratkaisun menetelmä, joka keskittyy tulevaisuuden vaihtoehtojen avaamiseen, niiden systemaattiseen jäsentämiseen ja voimauttavan tulevaisuusstrategian rakentamiseen. Menetelmäkokonaisuudelle on ominaista osallistavuus, sitouttavuus ja visionäärisyys. Tulevaisuusverstasmenetelmästä on kehitetty useita variaatioita, joista luovuutta, kokeellista visuaalisuutta ja tulevaisuusajattelun syventämistä painottava Luova tulevaisuustila -hankkeessa kehitetty Tulevaisuuskliniikka on yksi.¹²

Klinikkametafora kuvaa tavoitetta käyttää eri taustaisten osallistujien asiantuntemusta hyväksi jonkin asian tai ongelman oireiden, vaikutusten, syyseuraussuhteiden, ja avautuvien uusien mahdollisuuksien diagnosoimiseksi, prognoosien tekemiseksi ja "parantamiskeinojen", "lääkkeiden" ja toimintareseptien ideoimiseksi. Tulevaisuuskliniikkaan on mahdollista yhdistää laaja joukko ennakointimenetelmiä. Tässä raportoitavissa klinikoissa menetelminä käytettiin pääsääntöisesti Tulevaisuusikkunaa, tulevaisuuspyörämenetelmää, tulevaisuustaulukkoa sekä harvinaisten ja epätodennäköisten tapahtumien nk. mustien joutsenten ja heikkojen signaalien tunnistamista.

Tulevaisuusikkuna (*Futures Windows*) on heikkojen signaalien eli orastavista ilmiöistä kertovien merkkien visualisointimenetelmä.¹³ Heikkoja signaaleja (tai nousevia uusia ilmiöitä, joihin

¹¹ Tulevaisuuskliniikka-metodin on kehittänyt Sirkka Heinonen ja kehitystyöhön ja soveltamiseen ovat osallistuneet Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta etenkin seuraavat henkilöt: Sofi Kurki, Juho Ruotsalainen, Riikka Saarimaa, Leena-Maija Laurén ja Timo Nurmi.

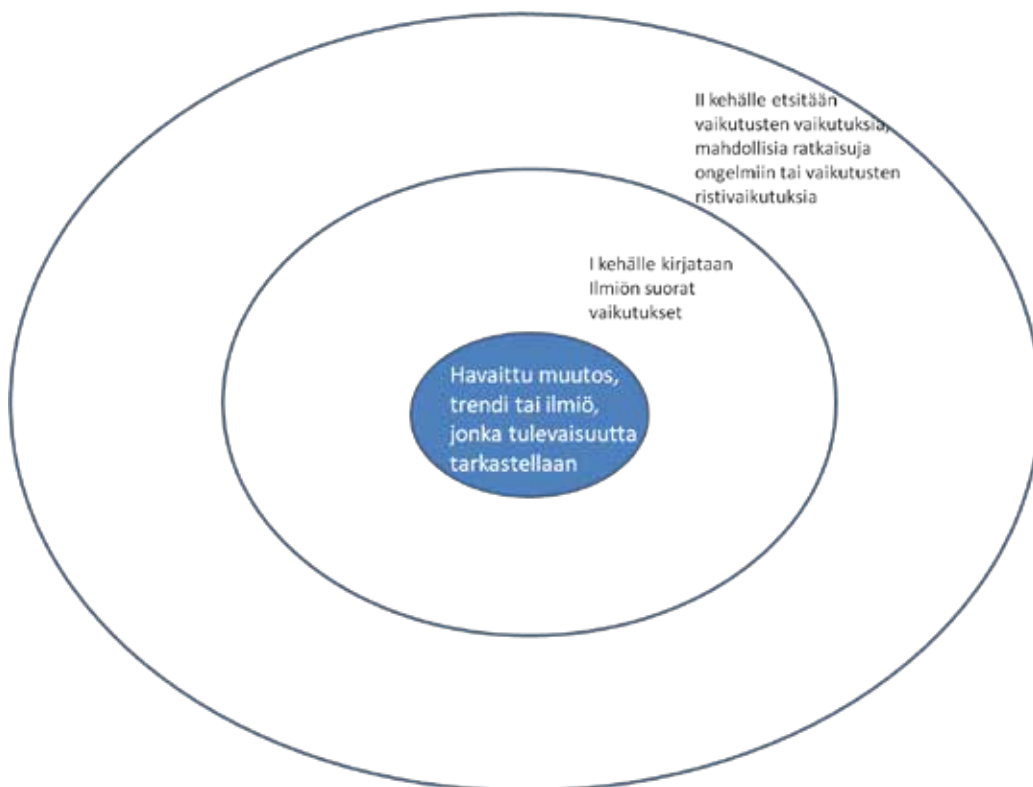
¹² Tulevaisuuskliniikoiden raportteja on luettavissa VIDICO:n hankesivuilla ja Future of Media and Communications -tutkimusryhmän sivuilla:

http://www.innopark.fi/portal/ohjelmat_ja_hankkeet/hankkeet/vidico/tulevaisuuden_tutkimuskeskus__luova_tulevaisuustila/ ja <https://sites.google.com/site/futuremediac/articles>.

¹³ Elina Hiltusen kehittämää Tulevaisuusikkunaa (Hiltunen 2010) on käytetty heikkojen signaalien visualisointiin. Metodia on jatkokehitetty (Heinonen & Hiltunen 2011) ja sovellettu Luovan tulevaisuustilan Tulevaisuuskliniikoissa.

signaalit viittaavat) voidaan esittää visuaalisessa muodossa valokuvien ja piirrosten avulla esimerkiksi seinälle heijastettavana (tai tietokoneen näytöltä katseltavana) kalvoesityksenä. Tulevaisuusikkuna voidaan mieltää ”ikkunana” tulevaisuuden kehitysilmiöihin ja niistä kertoviin heikkoihin signaaleihin, joita katsojat voivat tunnistaa, analysoida ja tulkita.

Tulevaisuuspyörä (Futures Wheel) on Jerome Glennin 1970-luvulla kehittämä tulevaisuuden ennakkoinnin menetelmä (Glenn 2009). Siinä tarkastellaan valitun teeman, trendin, tapahtuman, päätöksen tai heikon signaalin vaikutuksia yhteiskuntaan tai tutkittavaan organisaatioon. Tulevaisuuspyörän keskelle asetetaan valittu aihe, jonka primäärejä vaikutuksia toimintaympäristöön listataan pyörän ensimmäiselle kehälle. Vaikutusten seurauksia, näiden yhteisvaikutuksia, vaikutuksia estäviä tai edistäviä tekijöitä, ratkaisuja ongelmiin tai innovaatioaihoita kootaan toiselle kehälle. Tulevaisuuspyörä on yksi käytetyimpiä tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä, koska se on tehokas ja yksinkertainen tapa järjestellä, ymmärtää ja täsmentää erilaisia tulevaisuutta koskevia näkemyksiä eräänlaisena miellekarttana (mindmap). Seuraavassa kuvassa on esimerkki Tulevaisuuspyörän soveltamistavasta.

Kuva 5. Tulevaisuuspyörä

Tulevaisuustaulukko on nimensä mukaisesti taulukko, jonka rivit kuvaavat jotain tiettyä tulevaisuuden osa-aluetta. Tulevaisuuskliniikkatyöskentelyssä rivit nimetään PESTEC-jaottelun mukaan (P = political, Ec = Economic, S = Social, T = Technological, Env = Environmental/Ecological, C= Cultural/Citizen/Customer). Sarakkeisiin tuotetaan aikaisemman tulevaisuuspyörän sekä käytyjen keskustelujen pohjalta mahdollisia, vaihtoehtoisia tulevaisuuden tiloja (arvoja) kyseisen rivin teeman alle. Taulukon täyttämisen jälkeen sen vaihtoehtoista rakennettiin esimerkiksi eräässä Tulevaisuuskliniikassa osallistujien näkemyksen mukainen toivottava, voimauttava tulevaisuuskuva ikääntyvästä Suomesta vuonna 2030. Tulevaisuuskuvan rakentaminen tapahtuu valitsemalla jokaiselta riviltä se vaihtoehto, joka tavoitellun tulevaisuuskuvan kannalta ominaisin. Tätä tulevaisuuskuva on

mahdollista jatkotyöstää skenaarioksi lisäämällä toivottuun tulevaisuuskuvaan kertomus siitä, mitkä teot, tapahtumat tai ilmiöt nykyhetken ja kuvitellun tulevaisuudentilan välillä ovat johtaneet toivotun tulevaisuuskuvan toteutumiseen.

Kuuden hatun menetelmä on luovuustutkija Edward de Bonon kehittämä lateraalisen ajattelun menetelmä. De Bonon mukaan ongelma ajattelussa on sekavuus, koska yritämme ajatella liikaa kerralla. Tunteet, informaatio, logiikka, toiveet ja luovuus ovat kaikki mielessämme samanaikaisesti. Hattutekniikan avulla ryhmä keskittyy yhteen asiaan kerrallaan. Hattutekniikan ideana on katsoa ongelmaa eri näkökulmista ja samalla ottaa eri rooleja. Kenelläkään ei ole vain yhtä tapaa ajatella/hattua, vaan rooli ja ajattelutapa valitaan tilanteen mukaan. Roolissa ollessaan ihminen sanoo mielipiteensä helpommin kuin omana itsenään. Hattujen avulla ajattelulla saadaan esiin mahdollisimman laaja näkökulma käsiteltävästä asiasta.

VALKOINEN HATTU: "ajatellaan tätä objektiivisesti". Valkoinen kuvastaa faktoja ja lukuja. Faktoja ovat sekä tarkistettut asiat että faktoiksi uskotut asiat, joiden alkuperä kuitenkin ilmoitetaan.

PUNAINEN HATTU: "otetaan mukaan tunteet ja intuitio". Punainen hattu sallii tunneperäiset argumentit ilman perusteluja ja selityksiä.

MUSTA HATTU: "pohditaan tämän asian riskejä ja heikkoja kohtia". Musta hattu on looginen ja asiallinen ja pyrkii kertomaan miksi jokin ei toimi tai onnistu. Negatiiviset tunteet eivät kuulu tähän hattuun. Musta hattu on tärkeä, mutta liiallisesti käytettynä se voi tuhota luovan ajattelun.

KELTAINEN HATTU: "mietitään etuja". Keltaisen hatun aikana halutaan saada asiat tapahtumaan, edetään loogisesti ja käsitellään rakentavat ehdotukset ja visioidaan optimistista tulevaisuutta.

VIHREÄ HATTU: "kehitetään uusia ideoita, hullutellaan". Vihreällä hatulla liioitellaan ja unohtetaan perinteinen ajattelu. Voidaan käyttää huumoria ja villiä ajatustenjuoksua, luovuutta.

SININEN HATTU: "pohditaanpa hiukan miten olemme tässä asiassa edenneet ja miten pääsemme haluttuun lopputulokseen". Sininen hattu - orkesterinjohtaja - tarkkailee ja ajattelee keskustelun kulkua, suunnittelee toimintaa ja ajankäyttöä, tekee yhteenvetoja ja johtopäätöksiä. Sininen tunnistaa, mitä väriä milloinkin tarvitaan ja siten liittyy erityisesti tilaisuuden vetäjän tehtäviin. (De Bono, 1985)

Disneyn metodi on sukua kuuden hatun menetelmälle. Siinä roolit liittyvät kolmeen tuoliin: *unelmoijan tuoliin, realistin tuoliin ja kriitikon tuoliin*. Valitessaan tuolin, eläytyy kukin tuolin määräämään rooliin. Tuoleja (ja samalla rooleja) vaihdetaan niin, että jokainen voi kokeilla aiheen tarkastelua eri näkökulmasta. Tuolimenetelmää voi käyttää ryhmämenetelmänä, mutta sitä voi soveltaa myös yksin ideointiin tai ongelmanratkaisuun.

4. LUOVAN TULEVAISUUSTILAN KONSEPTI JA ILME

Luovan tulevaisuustilan tilailmeen loi tarjouspyyntökilpailutuksen perusteella vuonna 2009 suunnittelutoimisto Hahmo Design. Tilan konseptointiin osallistui Hahmosta muotoilujohtaja Ilona Törmikoski ja tilasuunnittelija Hanna Nissilä. Ammattimaisen tilailmeen luomisella pyrittiin kehittämään Luovan tulevaisuustilan tunnistettavat elementit, jotka soveltuisivat monenlaisiin toteutusympäristöihin ja tiloihin, ja joita olisi mahdollista modifioida erilaisiin toteutuskustannuksiin.

4.1. Luovan tulevaisuustilan konseptin tilailme

Tilan elementtien suunnittelua varten tilan käytön tärkeimmät tavoitteet tiivistettiin hankkeessa seuraavasti:

- Henkilökohtaisella tasolla tilan tarkoitus on auttaa kävijää miettimään pidemmällä tähtäimellä tulevaisuutta ja löytää oma rooli tulevaisuuden tekemisessä.
- Tulevaisuudentutkimuksen tasolla tila tutustuttaa kävijän tulevaisuudentutkimuksen käsitteisiin, työkaluihin ja sisältöihin, sekä opettaa hyödyntämään niitä.
- Organisaatio- / toimijatasolla tila mahdollistaa luovien ratkaisumallien löytämisen ja testaamisen, sekä tulevaisuuden luotaamisen.
- Tilaan kumuloituu kävijöiden innovointityöskentelyä ja kävijät myös luovat tilaa.
- Tilan tulee toimia ohjatun ryhmätyön välineenä ja auttaa innovoimaan yhdessä.
- Tilan haluttiin toimivan myös yksinkävijälle siten, että tilassa on vapaasti kuljettava reitti/polku, jonka varrella voi itsenäisesti tutustua tilaan ja sen elementteihin ja kokeilla yksin joitakin menetelmiä.

Tilailmeessä hahmotettiin kaksi vaihtoehtoista tilaa: *stimulus* ja *slow*. Stimulus -tunnelman luo useat ja nopeasti vaihtuvat ääni- ja heijastuselementit, jotka inspiroivat nopeaan toimintaan. Tämä tunnelma sopii hyvin, kun tehdään aivoriihityöskentelyä/workshoppia tai kun lataudutaan ideointiin. Slow -tunnelmassa on vähemmän ärsykeellisiä elementtejä ja toiminta on hitaampaa. Hitauden idea on keskittää ajatuksia, rauhoittaa ja vapauttaa sekä tyhjentää ajatuksia.

Slow-tilan kuva- ja ääniaiheet voivat olla esimerkiksi antiikin neljästä elementistä (maa, tuli, vesi, ilma) tai vuodenajoista. Kuvan ja äänen lisäksi tunnelmaa voidaan luoda myös käyttämällä tuoksuja. Esimerkkejä ovat meren suolaisuus, ruusun tuoksu, takkatulen tai nokipannukahvinuotion savu, ja vaikkapa kesäinen sade.

Slow

Ääni:

tuulenhumina
veden liplatus,
jään ritinä,
meren tyrskyt,
laineet pikkukivisellä rannalla,
lumen narskunta
kohina,
laitteen hurina
hiihtämisen ääni
kuumailmapallon ääni
takkatulen rätinä

Kuva:

sadetta, vesipisaroita,
sateen suhinaa,
digitaalinen akvaario
metsää, niittyä, perhosten liitelyä
tuulenvirettä, pilvien lipumista

Stimulus

Ääni:

mehiläisen surina
rytmikäs liikkeen ääni
kokoonkasautumisen ääni
lentokoneen ääni
futuristisia ja elektronisia ääniä

Kuva:

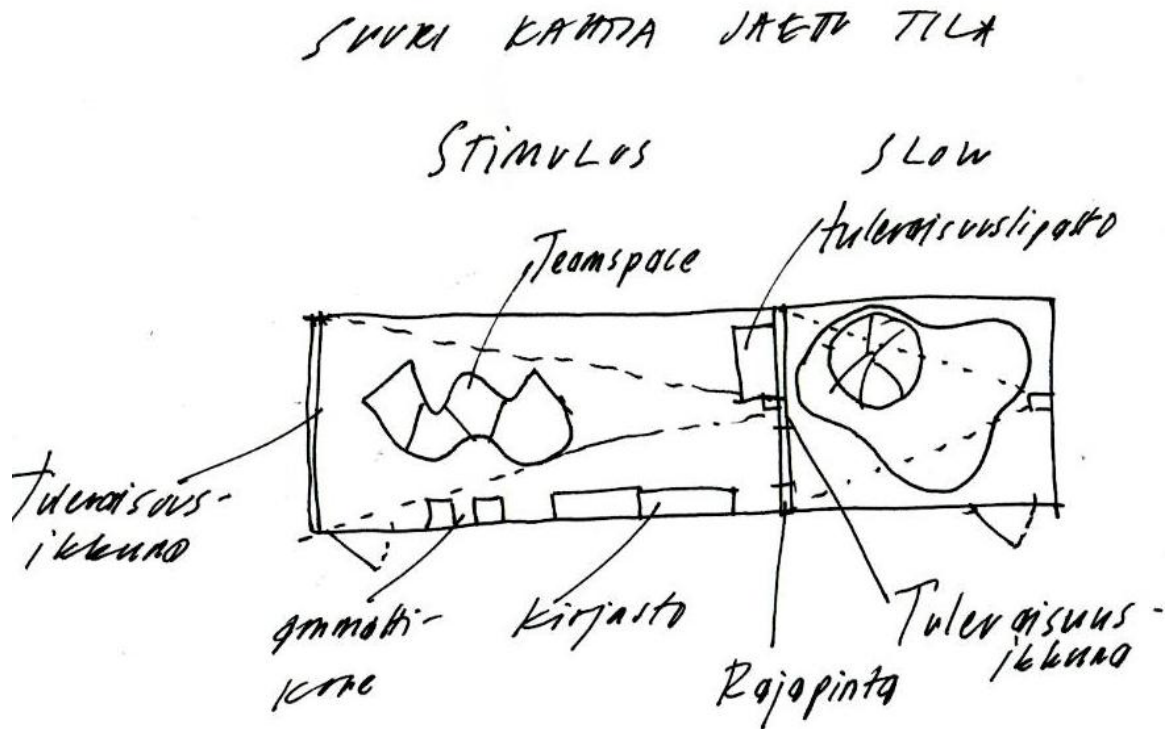
vilisevä maisema metron ikkunasta
ihmisten vilinä kaupungissa,
muurahaisten vilinä

nopeutettu kasautuminen esim.
rakennus, palikkatalo, legotalo

nopeutettu tapahtuma: Juoma tulee
lasiin ja häipyä lasista
nopeita mittakaavavaihdoksia ja outoja
yhdistelmiä

Kuva 6. *Slow ja stimulus –tilojen tunnelmaelementit*

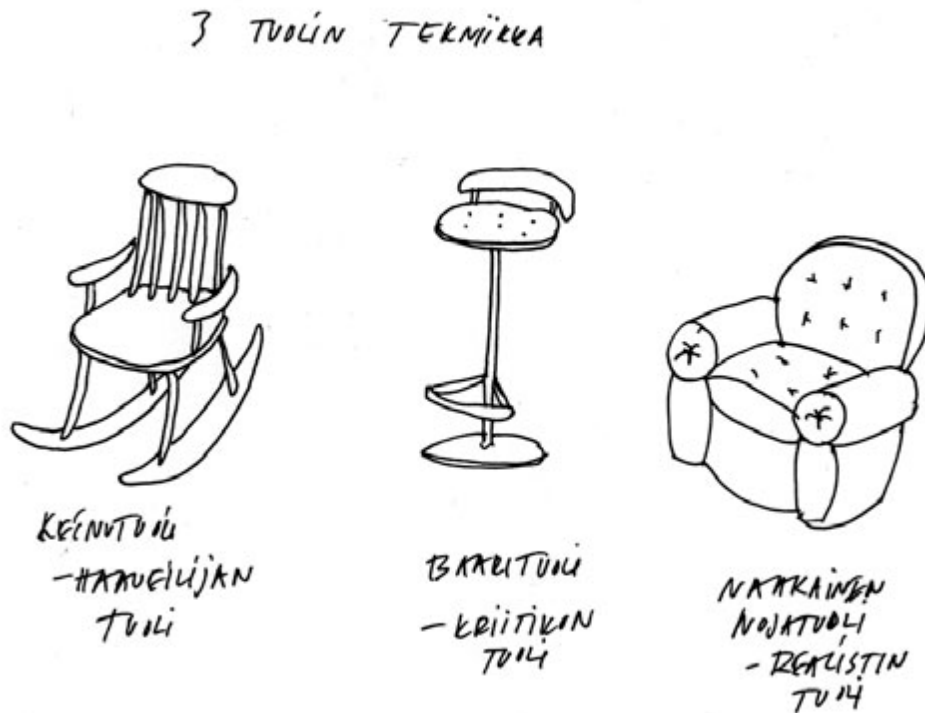
Vaikka Lasipalatsissa sijaitseva Kohtaamispaikka-tila ei mahdollistanutkaan kahden erillisen tilakonseptin luomista, kokeiltiin tilassa käytettävissä olevien mahdollisuuksien mukaan erilaisten tunnelmien luomista.

Kuva 7. Luovassa tulevaisuustilassa oli kahden eri tunnelman tiloja (piirros: Hahmo Design).

4.2. Luovan tulevaisuustilan käsikirjoitus

Konseptin lisäksi tilaan laadittiin käsikirjoitus: dokumentti, joka sisältää sekä tilan elementit että keskeisimmät tilan käytössä ja verstaiden moderoinnissa huomioonotettavat asiat – eräänlainen Kohtaamispaikan Luovan tulevaisuustilan käsikirja siis. Käsikirjoitus on luettavissa kokonaisuudessaan liitteessä 1.

Kuva 8. Luovassa tulevaisuustilassa käytettiin kolmen tuolin tekniikkaa (piirros: Hahmo Design).

5. LUOVA TULEVAISUUSTILA HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTOSSA

5.1. Kirjasto-casen toteutus Kohtaamispaikkaan

Kirjastopilotti toteutettiin Helsingin kaupungin kirjaston Lasipalatsissa sijaitsevaan Kohtaamispaikkaan neljän kuukauden ajalla syksyllä 2009. Seuraavassa luvussa esitellään pilotin elementit, käydään läpi tilassa järjestettyjä tapahtumia sekä käyttäjäarvioita tilan onnistumisesta jsekä tilan tuottamista kokemuksista ja vaikutelmista.

5.1.1. Tilan elementit

Tulevaisuustila rakentuu tiettyjen vakioelementtien ympärille. Nämä elementit tuovat sekä esteettistä että tietopohjaista sisältöä tilaan. Omatoimisessa tilan käytössä elementit johdattavat kävijän sukeltamaan tulevaisuusajattelun maailmaan. Moderoiduissa verstaissa eli Tulevaisuusklinikoissa elementtejä käytetään hyväksi eri menetelmien osana. Tärkeimpiä tulevaisuustilan elementtejä ovat tulevaisuusaiheiset julisteet, tulevaisuuslipasto, tulevaisuusaforismit, tulevaisuushyllykkö, tulevaisuusteatteri, Tulevaisuusikkuna ja Dream Board. Seuraavassa kuvaillaan kunkin elementin sisältö ja funktiot.

Tulevaisuusjulisteet

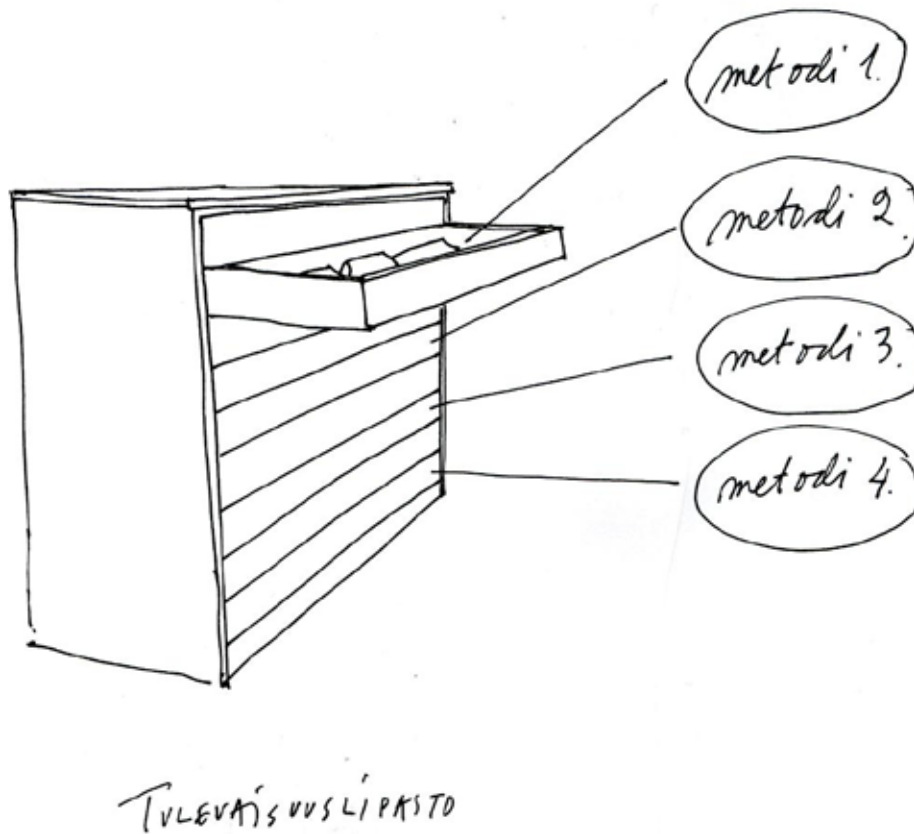
Luovan tulevaisuustilan seinille on kiinnitetty tietoisku ja julistemuodossa. Näissä kerrotaan tulevaisuudentutkimuksen perusperiaatteista, yleisesti menetelmistä sekä lyhyesti alan historiasta. Tulevaisuusreitti johdattaa tutustumaan omatoimisesti tulevaisuudentutkimustietoon.

Kuva 9. Tulevaisuusjulisteisiin saattoi tutustua rauhassa, yksin tai ryhmässä (piirros: Hahmo Design).

Tulevaisuuslipasto (metodit)

Tulevaisuuslipaston jokainen hylly sisältää peruskuvauksen jostakin keskeisestä tulevaisuudentutkimuksen menetelmästä. Menetelmän käyttö on kullakin hyllytasolla kuvattu lyhyesti, ja lisäksi lipastoon on koottu esimerkkejä siitä, miten menetelmää on sovellettu. Tulevaisuuslipaston käyttäjä voi tutustua metodeihin haluamassaan järjestyksessä.

Kuva 10. Tulevaisuuslipastossa oli esillä eri metodien kuvaukset (piirros: Hahmo Design).

Tulevaisuusaforismit

Luovassa tulevaisuustilassa esitetään tulevaisuusaforismeja virittämään kävijän ajattelua suuntautumaan tulevaisuuteen ja pohtimaan sen luonnetta. Tulevaisuusaforismit on kerätty usean tulevaisuudentutkijan toimesta yhteistyössä Tulevaisuuden tutkimuksen seuran kanssa. Aforismit on valittu siten, että ne noudattavat tulevaisuudentutkimuksen perusperiaatteita. Tulevaisuusaforismeja esitettiin digikehykseltä, jossa aforismit pyörivät non-stoppina rauhalliseen tahtiin. Tulevaisuusaforismeja heijastettiin myös suuremmalle näytölle. Alla on joitain esimerkkejä tulevaisuustilaan kootuista aforismeista. Kokonaisuudessaan aforismikokoelma on esitetty liitteessä 4.

"Me emme voi mitään menneisyydelle. Emme edes nykyhetkelle. Nykyisyys oli jo. Vain tulevaisuuteen voimme vaikuttaa."

Eero Paloheimo

*"Maailma muuttuu, mutta ongelmat pysyvät samoina... koska ne liittyvät ihmisluntoon."
Michel Godet 2001.*

*"Mikään tuuli ei ole suotuista sille, joka ei tiedä minne on menossa"
Seneca*

*"Tulevaisuuden tutkimus on tulevaisuuden tekemistä"
Pentti Malaska*

Tulevaisuusikkuna

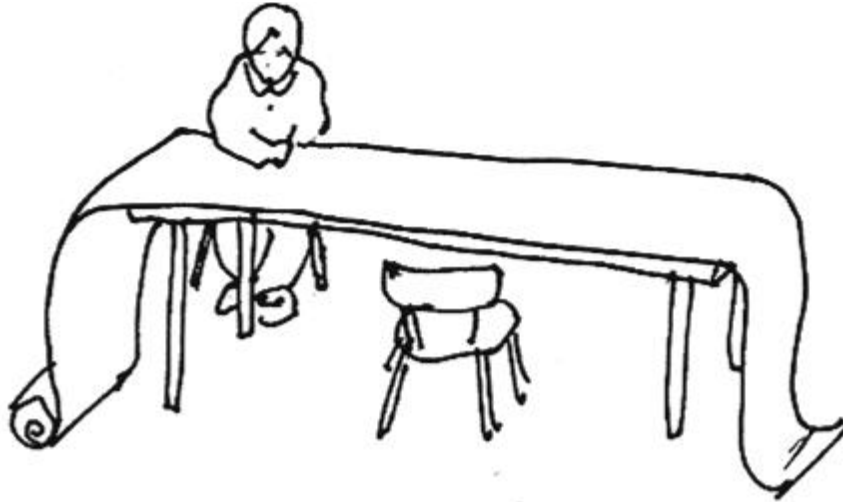
Tulevaisuusikkuna on keino havainnollistaa heikkoja signaaleita visuaalisessa muodossa. Musiikin säestämänä Luovassa Tulevaisuustilassa tarkastellaan kuva-aineistoja, jotka jollain tavalla konkretisoivat heikkoja signaaleja. Tulevaisuusikkunaa käytetään usein muiden tulevaisuusverstasmenetelmien osana tai pohjustamassa tulevaisuusaiheista keskustelua.

Kuva 11. Heikkoja signaaleja ja muutoksen siemeniä haettiin myös taideteosten analyysin avulla. (Maalaus: Maria Pajuniemi)

Dream Board

Kävijä voi jättää jälkensä Luovaan tulevaisuustilaan myös piirtämällä tai kirjoittamalla näkemyksensä tulevaisuudesta Dream Boardille.

Kuva 12. Dream Board - unelmapöytä vaatii rauhallisen nurkkauksen. (Piirros: Hahmo Design)

Tulevaisuusteatteri

Teatterissa kävijä voi sukeltaa tulevaisuuteen erilaisten tietoaaineistojen: kuvien, videoiden ja diaesitysten avulla, jotka ovat linkitettyinä tilaan internetin kautta. Tulevaisuusteatteriin kuuluu myös paikalla olevia taideteoksia, joiden tulkintoja voidaan tehdä yhteisluovana ryhmänä. Kohtaamispaikan Luovassa ulevaisuustilassa seuraavat linkit olivat tilassa esillä olleella tietokonenäytöllä käyttäjän selailtavana:

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

<http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/tutu/Pages/default.aspx>

Tulevaisuuden tutkimuksen seura

<http://www.futurasociety.fi/>

Tulevaisuusvaliokunta

<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/valiokunnat/valiokunta-tuv01/index.htm>

Ennakointiportaalin sivusto (Sitra)

<http://www.foresight.fi/>

Kansallinen ennakointiverkosto (Sitra)

<http://www.sitra.fi/fi/Innovaatiotoiminta/Kansallinenennakointi/Kansallinenennakointi.htm>

Tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaali

<http://www.tulevaisuus.fi/topi/>

Futuropolis

<http://www.youtube.com/watch?v=IxsMFY5hKEk>

Dubai ville du futur

<http://www.youtube.com/watch?v=P7jMuVAK1XI&NR=1>

Futur by Design Projet Venus stfr PARTIE 1

<http://www.youtube.com/watch?v=Xc9VgFD2DDQ&NR=1>

Tulevaisuuden eläimiä (ilman ihmisiä)

<http://www.youtube.com/watch?v=5Rn0OmObGEc&NR=1>

Spectacle Nocturne

<http://www.youtube.com/watch?v=pdJPOlkNY8M&feature=related>

Your Future in 5 Easy Steps: Wired Guide to Personal Scenario Planning

http://www.wired.com/special_multimedia/2009/ff_scenario_1708

Tulevaisuusaiheinen kirjoituskilpailu koululaisille

www.globalmillenniumprize.org

The Next 21st Century

<http://www.youtube.com/watch?v=c1KEFgD6Dtg>

Future Health

<http://www.youtube.com/watch?v=EA0wVxjxSR4>

Education today and tomorrow

http://www.youtube.com/watch?v=Fnh9q_cQcUE&feature=related

So, how is life in 2020? The future of Europe

http://www.youtube.com/watch?v=_CLbWyAC3Xc&feature=related

Life in the Future from 2100 to the year 4000

<http://www.youtube.com/watch?v=q8EWbJOw68U&feature=related>

New World Generation 2020

<http://www.youtube.com/watch?v=0C0pgECoHK0&NR=1>

Poland in 3050

<http://www.youtube.com/watch?v=0C0pgECoHK0&NR=1>

World Future Society

<http://www.wfs.org/>

World Futures Studies Federation

<http://www.wfs.org/>

Futuribles

<http://www.futuribles.com/home.html>

Millennium Project

<http://www.millennium-project.org/>

Club of Rome

<http://www.clubofrome.org/eng/home/>

Tulevaisuushylly

Kaksiosaisen tulevaisuushyllyn toinen osa sisältää esiteaineistoa, jossa on tietoa tulevaisuudentutkimusta tekevästä tahoista kotimaassa ja kansainvälisesti. Tulevaisuushyllyn toisessa osassa eli kirjasto-osassa esitellään tulevaisuusaiheisia kirjoja, raportteja, science fictionia ja kaunokirjallisuuttakin. Ideana on, että kirjasto täydentyy sen mukaan kun käyttäjät lisäävät oman tulevaisuusaiheisen kirjasuosikkinsa tulevaisuushyllyssä olevaan vihkoon. Kirjallisuuskooste ei ole mitenkään kattava, vaan sen tarkoitus on antaa heti esimerkkejä kustakin tulevaisuusaiheisen kirjallisuuden lajista. Alle on koottu lajeittain Luovassa tulevaisuustilassa esillä ollut kirjallisuus:

TULEVAISUUDENTUTKIMUKSEN OPPIMATERIAALEJA

Kamppinen, Matti, Kuusi, Osmo & Söderlund, Sari (toim.) (2002). Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovelluksia. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 896. Helsinki.

Malaska, Pentti & Mannermaa, Mika (toim.). (1985). Tulevaisuudentutkimus Suomessa. Gaudeamus, Helsinki 297 s.

Heinonen, Sirkka & Hämäläinen, Iris (toim. (1992). Suomalainen tulevaisuudentutkimus 1990-luvulla. Tulevaisuussarja 2. Tulevaisuuden tutkimuksen seura, Helsinki 222 s.

Bell, Wendell (1997). Foundations of Futures Studies Vol I & II. New Jersey.

Masini, Eleonora (1993). Why Futures Studies. London 144 p.

Schwartz, Peter: The Art of the Long View 1991

Glenn & Gordon: Millennium Project Futures Research Methods V.3 cd tulevaisuudentutkimuksen metodeista 2009

KLASSIKKOJA

Platon: Valtio

Francis Bacon: Uusi atlantis (ym.) / teoksessa "Matkoja utopiaan"

Thomas More: Utopia

Louis-Sébastien Mercier: The year 2440

Daniel Defoe: Robinson Crusoe

Aldous Huxley: Uusi uljas maailma

George Orwell: 1984

Augustinus: Jumalan valtio / teoksessa "Matkoja utopiaan"

Voltairen (1694–1778) Micromegas

Tommaso Campanella: Aurinkokaupunki / teoksessa "Matkoja utopiaan"

Edward Bellamy: Vuonna 2000

William Godwin (1756–1836) Man on the Moon

Jonathan Swift (1667–1745) Gulliverin matkat

TULEVAISUUSRAPORTTEJA

Meadows, Dennis & Donella & Randers, J.: Kasvun rajat.
Meadows, Dennis & Donella, Kasvun rajat – 30 vuotta myöhemmin, Gummerus, 2005.
Alexander King & Bertrand Schneider: Ihmiskunnan vallankumous.
Von Weizsäcker: Factor Four; Factor Five
Glenn, J. & Gordon, T. State of the Future 2009. Washington D.C.
Metsä, Maija (toim.) (1999). Tuleva tuhat. Tilastokeskus .
Finnsight –raportti SA ja Tekes
Työn sankareita ja selviytyjiä. Työ ja hyvinvointi vuoden 2025 Suomessa.
Työterveyslaitos 2010

MODERNEJA KLASSIKKOJA

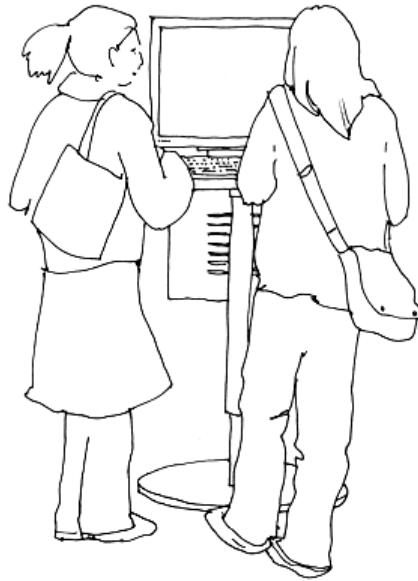
Alvin Toffler: Future shock suomeksi / Hätkähdyttävä tulevaisuus; Suuri käänne; Previews and premises; Third Wave
Toffler, A. & H., Sodan ja rauhan teknologiat
Naisbitt, John: Megatrendit; ja Megatrendit 2000
Herman Kahn: The next 200 years
Nassim Taleb: Musta joutsen 2007

TIETEISTULEVAISUUKSIA

Arthur C. Clarke: Avaruusseikkailu 2001 (ym.)
Philip K. Dick: Palkkionmetsästäjä (ym.)
William Gibson: Neurovelho
Isaac Asimov: säätiö-sarja
Osmo Ilmari:
** Uhka avaruudesta: Nuorten toivekirjasto 84, WSOY 1956*
** Kadonneet kuussa: Nuorten toivekirjasto 98, WSOY 1957*
** Siriuksen lähettiläs: Nuorten toivekirjasto 112 WSOY 1958*
** Planeetta Logos: Nuorten toivekirjasto 122. WSOY 1959*
Jules Verne: Maasta Kuuhun (De la Terre à la Lune); Pariisi 1900-luvulla (ym)
Isomäki, Risto, Sarasvatin hiekkaa, Tammi, 2005.
McCarthy, Cormac, Tie, WSOY, 2008.

MUUTA

Verronen, Maarit, Karsintavaihe, Tammi, 2008.

Kuva 13. Luovan tulevaisuustilan kävijät ja käyttäjät antoivat arvokasta palautetta. (Piirros: Hahmo Design)

5.2. Tulevaisuuslinikoiden tulokset

Verstaat rakentuivat pääsääntöisesti Tulevaisuuslinikka-mallin ympärille. Alustusten jälkeen esitettiin heikkojen signaalien tulevaisuusikkuna, joka lisäksi pyöri aina ennen äänestyksiä ja tarkasteltavana olleen tutkimuskohteen työstöjä. Tulevaisuusikkuna oli toteutettu nk. PESTEC-viitekehysten mukaan, jota yleensä käytettiin Tulevaisuustaulukoiden rakenteena. Alla on avattu tätä viitekehystä ja Tulevaisuusikkunassa esitettyjen heikkojen signaalien teemoja. Käytetyt heikot signaalit on tarkemmin esitelty tulevaisuussignaaleja kuvaavassa raportissa (Heinonen & Westerlund 2009).

Tilassa ja muualla konseptia hyödyntäen järjestettiin pilotin aikana useita verstaiteja, joiden sisältöä ei tässä arvioida muuten kuin tilanäkökulmasta. Verstaat on kuitenkin raportoitu tässä huolella, jotta ideat eivät hukkuisi, osallistujat voivat palauttaa mieleensä keskusteluja, ja uteliaat voivat tutustua moniin kiinnostaviin teemoihin, joita Luovassa tulevaisuustilassa työstettiin.

P= Poliittisia tulevaisuussignaaleja

1. Yhtiöyksilöllisyys ja yhteiskunnallinen apatia
2. Opinto- ja koulutusmallien muutos

E=Taloudellisia tulevaisuussignaaleja

3. Perhostalous
4. Maaseutu on pop
5. Downshifting – vapaaehtoinen vaatimattomuus
6. Nokkela niukkuus

S=Sosiaalisia tulevaisuussignaaleja

7. Slow – hitauden orastava vallankumous
8. Staycation – lähilomailu
9. Hyvinvoinnin kokonaisvaltaistaminen
10. Uussyrjäytyneisyys

T=Teknillisiä tulevaisuussignaaleja

11. Älykkäiden materiaalien jokapäiväistyminen
12. Uudelleenkäytettävä tulostinpaperi
13. Kierrätysmateriaaleista taidetta
14. Ääntä ”hylkivät” materiaalit
15. Keinoliha

E=Ympäristöllisiä tulevaisuussignaaleja

16. Paikallinen uusiutuva energia
17. Ilmastoradikalismi
18. Vertikaaliviljely

C=Kulttuurisia tulevaisuussignaaleja

19. Nettisukupolven työskentelyeetos
20. Blogalisaatio
21. Verkostoväsymys
22. Viihde- ja kulttuuriteollisuuden murros

Tämän raportin seuraavissa luvuissa esitellään keskeisimmät Luovassa tulevaisuustilassa järjestetyt Tulevaisuusklinit ja demonstraatiot sekä niiden tuloksia.

Kuva 14. Tulevaisuusikkunan kuvista voidaan katselun jälkeen äänestää työstettävät aihiot.

5.3. Luovan tulevaisuustilan demoverstas Kohtaamispaikalla

Luova tulevaisuustilan ensimmäinen Tulevaisuuskliniikka pidettiin demoverstaan muodossa Kohtaamispaikalla 25.9.2009. Demoverstaaseen osallistui kirjastolaisia, HELKA ry:n, Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen ja Hahmo Design Oy:n henkilökuntaa.

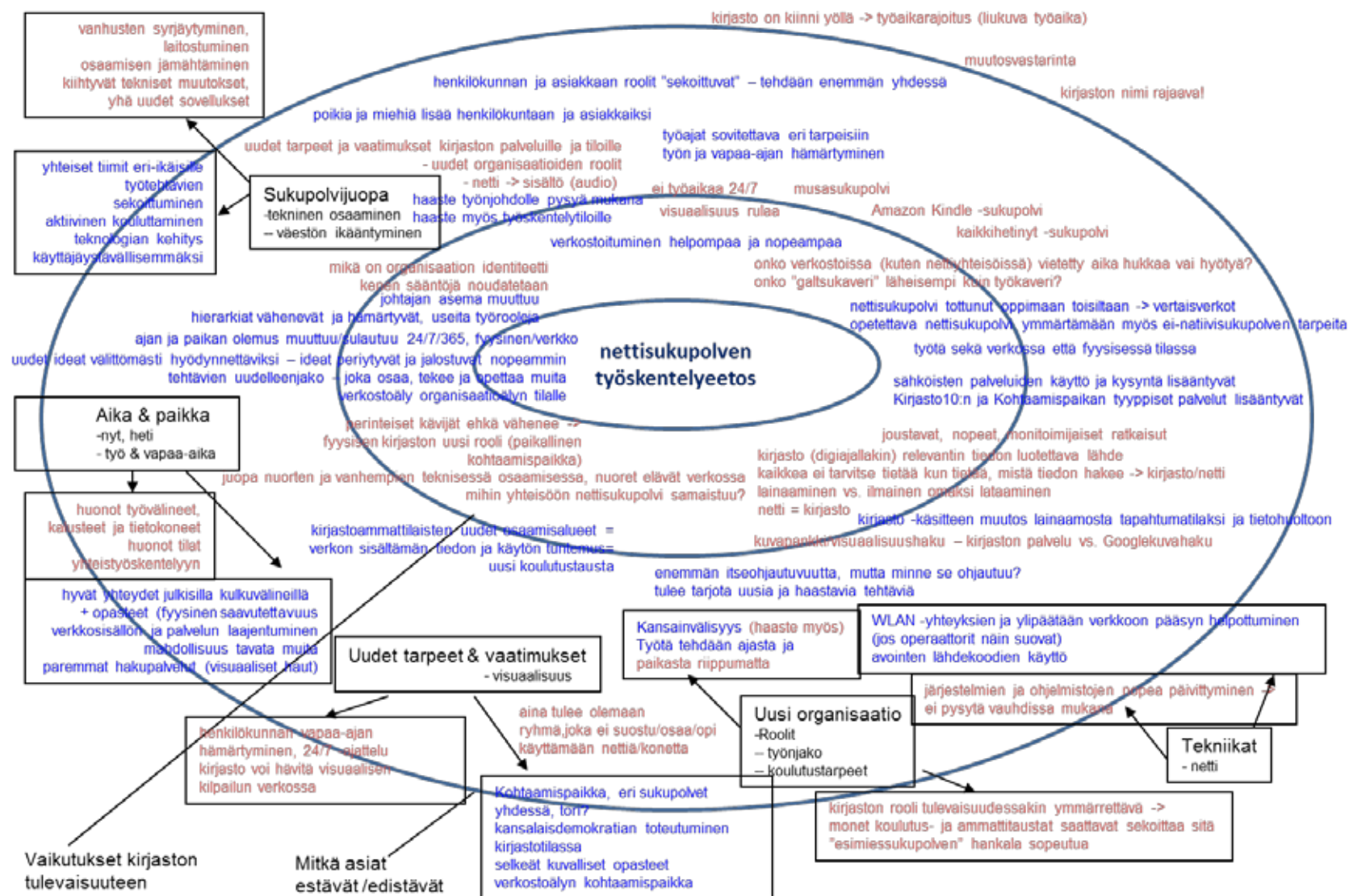

Kuva 15. Luovassa tulevaisuustilassa työskenneltiin hyödyntäen tilan elementtejä.

Kokonaisuudessaan Tulevaisuusklinikan työskentelyn rakenne oli seuraava:

- 1) Ensin ryhmä tutustui yleisesti tilaan ja Sirkka Heinonen esitteli tilan elementit.
- 2) Seuraavaksi katsottiin heikkojen signaalien tulevaisuusikkuna. Tulevaisuusikkunan heikkojen signaalien joukosta äänestettiin täplämenetelmällä (kiinnittämällä täplätarran omiin valintoihin julisteessa) siitä, mikä oli ärsyttävin ja mikä kiinnostavin ilmiö. Näistä valittiin äänestyksen tulosten perusteella kaksi (tai vain yksi) kiinnostavinta työstettäväksi Tulevaisuuspyörällä. Menetelmän avulla pohdittiin, mitkä ovat ilmiön mahdolliset vaikutukset **kirjaston kannalta**.
- 3) Työskentelyn tulevaisuusdialogivaiheessa ensin mietittiin, mitä merkkejä osallistujat ovat havainneet omassa ympäristössään tai havaintomaailmassaan ilmiöstä.
- 4) Tulevaisuusdialogivaiheen jälkeen ilmiötä alettiin työstää Tulevaisuuspyöränä.

Kahta eniten ääniä saanutta heikkoa signaalia ryhdyttiin analysoimaan tarkemmin käyttäen hyväksi Tulevaisuuspyörä-metodia. Tulevaisuuspyörän keskiöön avattiin ilmiötä yleisellä, kuvailevalla

Kuva 17. Tulevaisuuspyörä aiheesta "Nettisukupolven työskentelyeetos".

5.4. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Tulevaisuusklินิกka

Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Helsingin toimiston tutkijoille järjestettiin erityinen Tulevaisuusklินิกka demoverstaana Luovan tulevaisuustilan kirjastopilotista 22.10.2009. Tulevaisuusklínikkaan osallistuivat Nufar Finel, Sirkka Heinonen, Sam Inkinen, Laura Joki, Sofi Kurki, Mira Käkönen, Pirjo Stähle ja Antto Vihma. Tulevaisuusklínikan aiheena oli jälleen suoraan fokuoituna Tulevaisuuden kirjasto. Työskentelymetodina olivat Tulevaisuusikkuna, Tulevaisuuspyörä ja nyt ensimmäistä kertaa Luovassa tulevaisuustilassa käytettiin myös kuuden hatun tekniikkaa (ks. luku 3.2). Seuraavassa on esiteltynä tulevaisuuspyörätyöskentelyn tulokset Tulevaisuuspyörä-kuvana ja sen alla tekstimuotoisena. Työskentelyn kohteeksi oli valittu kirjaston tulevaisuuteen fokuoituna kolme aihekokonaisuutta ”Hitauttaminen”, ”Elämykset” ja ”Kohtaamiset”. Tulevaisuusklínikan osallistujilta oli etukäteistehtävänä pyydetty valokuvia ko. aiheista, jotka integroitiin Tulevaisuusklínikassa näytettyyn yhteisluovaan Tulevaisuusikkunaan.

Kuva 18. Hitauttamista ilmentävä kuva Tulevaisuusikkunaan (Sofi Salonen).

Keltainen 2: Tarvitaan resursseja hitaiden tilojen toteuttamiseen

Punainen: Kirjastossa tulisi olla lämmin ja rauhoittava tunnelma, joka auttaa keskittymään ja rentoutumaan, Pysähtymään kiireen keskellä

Valkoinen: Kirjaston muuttumisuuntia- ja tarpeita tulisi selvittää kyselyillä ja asiantuntijahaastattelulla sekä osallistavilla menetelmillä – jotta huomioidaan mahdollisimman hyvin eri tarpeita ja näkökulmia. Nykytilanteesta tarvitaan tarkempaa Analyysiä.

Musta: Slow-tematiikka on epärealistista haihattelua, kirjastoissa korostuu tietopalvelu ja tehotalous

Keltainen 1: Kirjaston tulevaisuus rakentuu täysin sen varaan, miten se onnistuu luomaan hitauttamisympäristön

Kuva 19. Hitauttamisen Tulevaisuuspyörä.

Ensimmäisen kehän asiat

- Tarvitaan vastapainoa infoähkylle ja infomanialle
 - Tarvitaan autenttisuutta vastapainoksi efektimaailmalle
 - Hitaan sisäistämisen edistäminen
- Vanhaa kunnon kirjaa tarvitaan edelleen
- Tilaa ja aikaa rauhalliselle lukemiselle
- Jo lukeminen kannesta kanteen on hitauttamista
- Lukemisen rauhallinen jakaminen: kirjallisuuspiirit, opintopiirit
- Tarvitaan avointa rentoutumis- ja rauhoittumistilaa
- Tarve reaali-julkisuudelle
 - Vastapaino kaupallisille tiloille
 - Fyysisen kohtaamisen tärkeys
- Puitteet aidolle dialogille ja kansalaiskeskustelulle

Toisen kehän asiat

- Paikan henki – olennaista kiinnittää sen luomiseen huomiota
- Miljö
- Arkkitehtuuri ja tilojen rakentamisen ratkaisut
- Värät, valot...

- Äänimaailma
- Musiikki
- Oppia voisi ottaa esim. Pipilotti Ristin Elixir –näyttelystä Kiasmassa
- Tulevaisuuden kirjasto joka tukee hitauttamista tarvitsee puolestaan tuekseen sivistysyliopistoa ja 'sivistyskouluja'
- Klassikkojen arvon korostaminen
- Uudesta sukupolvesta huolehtiminen
 - Google-sukupolvi vaatii ohjaamista ja sosiaalistamista kirjastoon ja kirjojen pariin
 - Kirjastoekskursiot
- Luovat hitauttamisen muodot: esim. Teeseremonia keskustelujen puitteena
- Kirjasto voi olla yhtä aikaa myös mediasto
- Väärä lähestymistapa: rauhoittavat lääkkeet

Hattukommentit

Tulevaisuuspyörään työstettyjä ideoita kommentoitiin seuraavaksi käyttämällä de Bonon kuuden hatun tekniikkaa. Osallistajat arvioivat ideoita eri väristen hattujen edustaman näkökulman kannalta. Tämä rikastutti työstettyä aineistoa täydentämällä ristiin ideoiden kommentointia ja vaikutusten arviointia.

Valkoinen: Kirjaston muuttamissuuntia- ja tarpeita tulisi selvittää kyselyillä ja asiantuntijahaastattelulla sekä osallistavilla menetelmillä – jotta huomioidaan mahdollisimman hyvin eri tarpeita ja näkökulmia. Nykytilanteesta tarvitaan tarkempaa analyysiä.

Punainen: Kirjastossa tulisi olla lämmin ja rauhoittava tunnelma, joka auttaa keskittymään ja rauhoittumaan, pysähtymään kiireen keskellä

Musta: Slow-tematiikka on epärealistista haihattelua, kirjastoissa korostuu tietopalvelu ja tehotalous

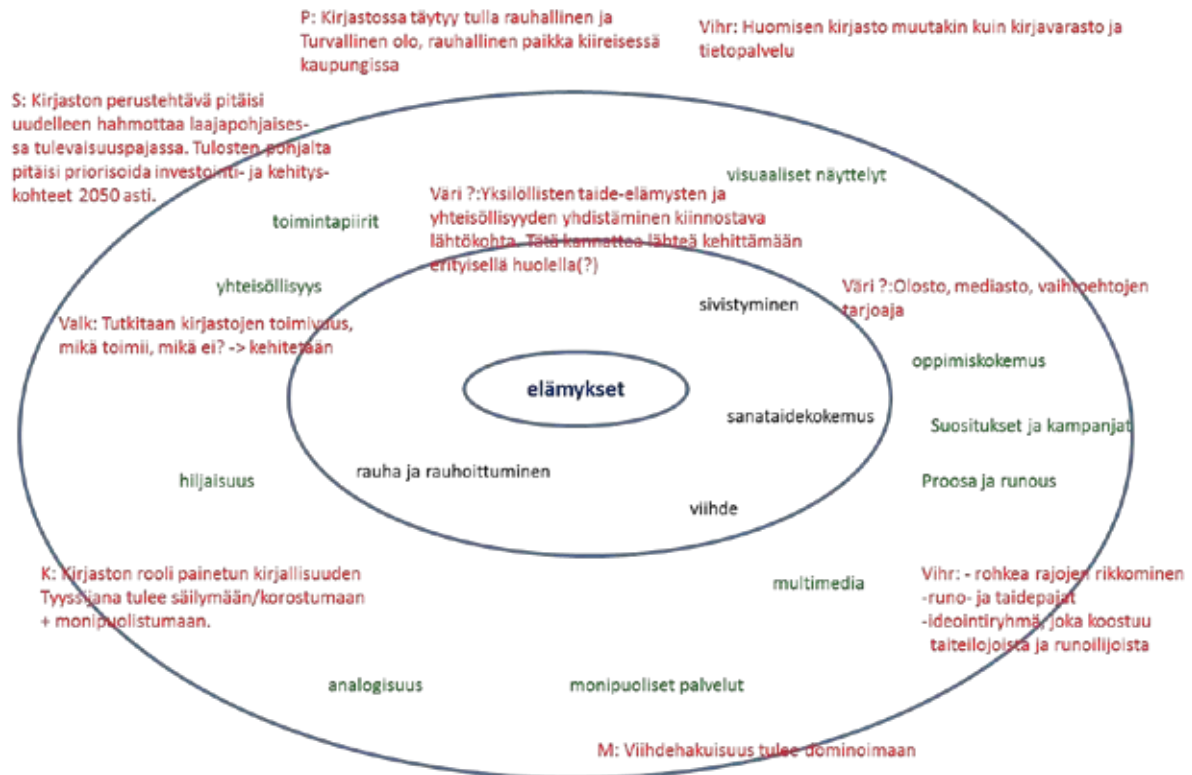
Keltainen 1: Kirjaston tulevaisuus rakentuu täysin sen varaan, miten se onnistuu luomaan hitauttamisympäristön.

Keltainen 2: Tarvitaan resursseja hitaiden tilojen toteuttamiseen.

Vihreä 1: Lisää teeseremonian kaltaisia elämyksellisiä hitauttamishetkiä.

Vihreä 2: Kaikki digitaalinen pois kirjastoista

Sininen: Rauhallista kirjastotilaa tarvitaan tulevaisuudessakin.

Kuva 20. Elämysten Tulevaisuuspyörä.

Ensimmäisen kehän asiat

- sanataidekokemus
- sivistyminen
- rauha & rauhoittuminen
- viihde

Toisen kehän asiat

- oppimiskokemus
- suositukset & kampanjat
- proosa & runous
- multimedia
- monipuoliset palvelut
- analogisuus
- hiljaisuus
- yhteisöllisyys
- toimintapiirit
- visuaaliset näyttelyt

Hattukommentit

Valkoinen: Tutkitaan kirjastojen toimivuus. Mikä toimii, mikä ei? -> kehitetään

Punainen: Kirjastossa täytyy tulla rauhallinen ja turvallinen olo, rauhallinen paikka kiireisessä kaupungissa.

Musta: Viihdehakuisuus tulee dominoimaan.

Keltainen: Kirjaston rooli painetun kirjallisuuden työssijana tulee säilymään/korostumaan + monipuolistumaan

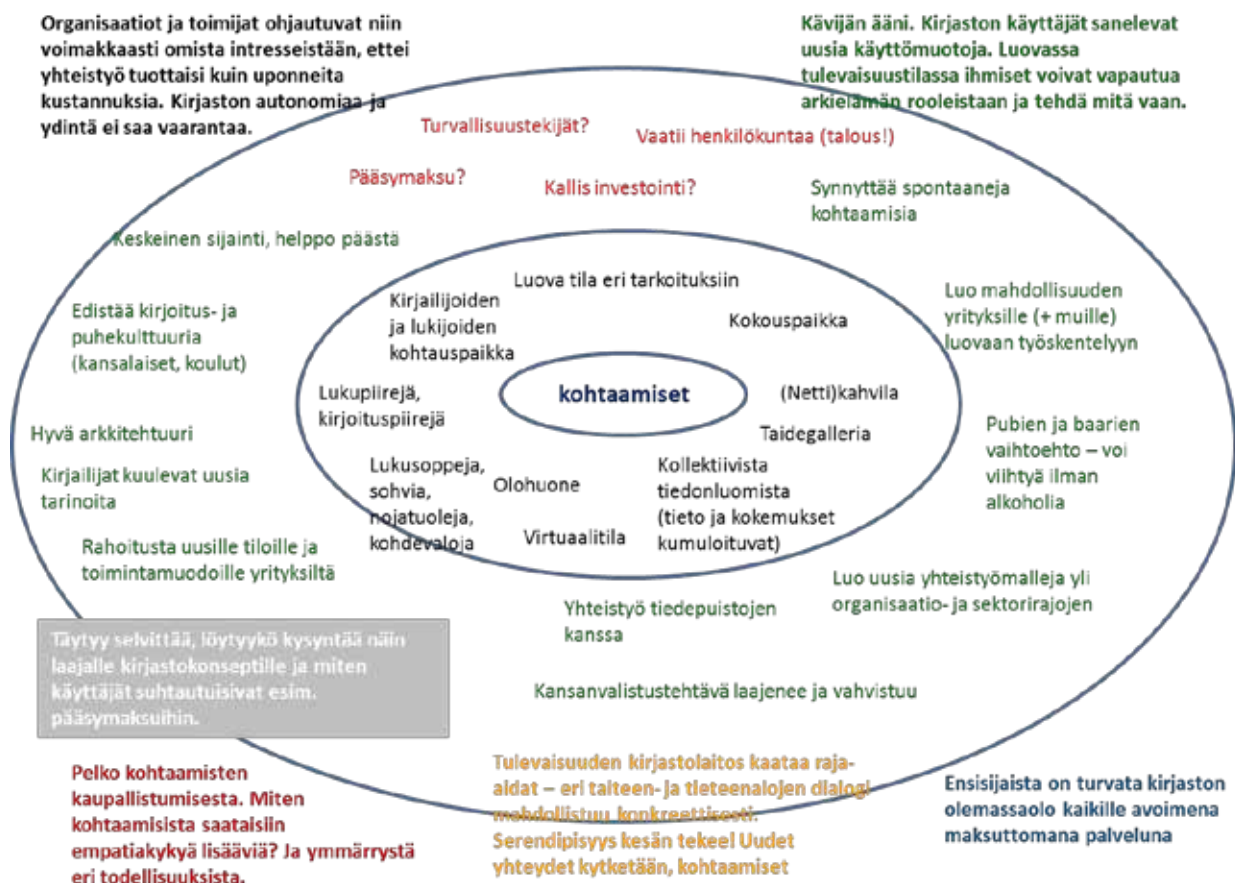
Vihreä: Huomisen kirjasto muutakin kuin kirjavarasto ja tietopalvelu.

Rohkea rajojen rikkominen, runo- ja taidepajat, ideointiryhmä, joka koostuu taiteilijoista ja runoilijoista

Sininen: Kirjaston perustehtävä pitäisi uudelleen hahmottaa laajapohjaisessa tulevaisuuspaikassa. Tulosten pohjalta pitäisi priorisoida investointi- ja kehityskohteet 2050 asti.

Ekstra-kommentit

- Yksilöllisten taide-elämysten ja yhteisöllisyyden yhdistäminen kiinnostava lähtökohta. Tätä kannattaa lähteä kehittämään erityisellä huolella
- Olosto, mediasto, vaihtoehtojen tarjoaja.

Kuva 21. Kohtaamisten Tulevaisuuspyörä.

Ensimmäisen kehän asiat

- Luova tila eri tarkoituksiin
- Kokouspaikka
- Nettikahvila
- Taidegalleria
- Virtuaalitila
- Olohuone
- Lukupiirejä, kirjoituspiirejä
- Kirjailijoiden ja lukijoiden kohtaustapa
- Lukusoppeja, sohvia, nojatuoleja, kohdevaloja
- Kollektiivista tiedonluomista (tieto ja kokemukset kumuloituvat)

Toisen kehän asiat

- Kallis investointi?
- Synnyttää spontaaneja kohtaamisia?
- Luo mahdollisuuden yrityksille (+ muille) luovaan työskentelyyn
- Pubien ja baarien vaihtoehto – voi viihtyä ilman alkoholia
- Luo uusia yhteistyömalleja yli organisaatio- ja sektorirajojen
- Yhteistyö tiedepuistojen kanssa
- Rahoitusta uusille tiloille ja toimintamuodoille yrityksiltä
- Pääsymaksu?
- Kirjailijat kuulevat uusia tarinoita
- Keskeinen sijainti, helppo päästä
- Hyvä arkkitehtuuri
- Edistää kirjoitus- ja puhekuultuuria (kansalaiset, koulut)
- Kansanvalistustehtävä laajenee ja vahvistuu
- Turvallisuustekijät
- Vaatii henkilökuntaa (talous!)

Hattukommentit

Valkoinen: Täytyy selvittää, löytyykö kysyntää näin laajalle kirjastokonseptille ja miten käyttäjät suhtautuisivat esim. pääsymaksuihin

Punainen: Pelko kohtaamisten kaupallistumisesta. Miten kohtaamisista saataisiin empatiakykyä lisääviä? Ja ymmärrystä eri todellisuuksista.

Musta: Organisaatiot ja toimijat ohjautuvat niin voimakkaasti omista intresseistään, ettei yhteistyö tuottaisi kuin uponneita kustannuksia. Kirjaston autonomiaa ja ydintä ei saa vaarantaa.

Keltainen: Tulevaisuuden kirjastolaitos kaataa raja-aidat - eri taiteen- ja tieteenalojen dialogi mahdollistuu konkreettisesti.

Serendipisyys kesän tekee! Uudet yhteydet kytketään, kohtaamiset

Vihreä: Kävijän ääni. Kirjaston käyttäjät sanelevat uusia käyttömuotoja.

Luovassa tulevaisuustilassa ihmiset voivat vapautua arkielämän rooleistaan ja tehdä mitä vaan.

Sininen: Ensisijaista on turvata kirjaston olemassaolo kaikille avoimena maksuttomana palveluna.

5.5. Kirjastolaisten demoverstaat

Kirjaston yhteyshenkilöt toteuttivat tilassa useita verstaiteja, erityisesti Kirsi Salminen piti useita demoverstaiteja kirjastolaisille ensimmäisen Tulevaisuusklinikan mallin mukaan käyttäen hyväksi työskentelyssä Tulevaisuuspyörää ja Tulevaisuusikkunaa.

Verkkopalvelut ja tietohallinto -ohjausryhmä kokoontui Luovassa tulevaisuustilassa Kohtaamispaikalla 23.10.2009. Läsnä olivat Jouni Juntumaa (pj.), Markku Ojala, Okko Vainonen, Päivi Lassila, ja Kirsi-Leena Helle (siht.) Asiantuntijana ja tilaisuuden moderaattorina toimi dosentti, tulevaisuudentutkija Auli Keskinen Luova tulevaisuustila -hankkeen yhteistyötahon Tulevaisuuden tutkimuksen seuran edustajana.

Keskinen esitteli tilan ja ryhmä katsoi läpi Tulevaisuusikkunan ja materiaalin, jonka pohjalta aloitettiin työskentely. Työskentelymenetelmänä oli **Tulevaisuuspyörä**.

Tavoitteena oli ideoida miten kirjaston pitäisi reagoida tulevaisuuden trendeihin. Käsiteltävä trendi valittiin äänestyksen perusteella pohjautuen Tulevaisuusikkunassa esitettyihin visuaalisiin heikkoihin signaaleihin ja niihin orastaviin ilmiöihin, joihin merkit viittasivat. Työstettäväksi aiheeksi äänestettiin (uus)syrjäytyneisyys. Seuraavaksi eniten esityksen ilmiöistä kiinnosti "nettisukupolven työskentelyeetos".

Työskentelyn keskeiseksi kysymykseksi nostettiin: "**Mikä on kirjaston rooli estääkseen (uus)syrjäytymistä (2020-2030)**". Kirjaston ydintehtävänä nähtiin **läsnä oleminen**. Työskentely kietoutui näiden kahden fokuksinnin ympärille.

Tulevaisuuspyörätyöskentelyn tulokset on alla ryhmitelty vielä taulukkoon suorien vaikutusten ja kiireisimpien tehtävien, mukaan kutsuttavien seuraavan tason sidosryhmien ja yleisemmän ja globaalien tason asioiden osalta.

Taulukko 1. Kirjaston rooli uussyrjäytyneisyyden ehkäisyssä.

Direct impacts - kiireisimmät, lähiajan tehtävät 24/7 houkuttelevat, helpot käyttöliittymät palveluasenne avoin kirjastotilan ulkopuoli: verkkopalvelut, kotipalvelut, koulut? fyysiset lähikirjastot helppo tulla mukaan kädentaitojen vahvistaminen jalkautuminen, läsnäolo muualla kuin kirjastotiloissa maksuttomat palvelut	Sidosryhmät - supportive (seuraava taso) yhteistyö: sosiaalivirasto, vanhainkodit, koulut henkilökunnan osaaminen ja sen ylläpito läppärlinaamo neuvontapalvelut, esim. KELA yms. paikalla Global-taso lainsäätäjät -> ilmaisperiaate palveluverkko kirjaston hyvä maine turvaa menestystä
--	---

Kuva 22. Tulevaisuuspyörä kirjaston roolista uussyrjäytyneisyyden ehkäisemisessä.

Kuva 23. Kirjasto hyödynsi omassa työssään Luovan tulevaisuustilan metodeja.

5.6. Luovan tulevaisuustilan demonstraatio Grasping the Future -konferenssissa

Luovaa tulevaisuustilaa on esitelty useissa konferensseissa ja tilaisuuksissa ympäri maailmaa, muun muassa Maltan yliopistossa vuonna 2009 ja Potsdamin yliopistossa vuonna 2010. Esimerkkinä mobiilista Luovan tulevaisuustilan demonstraatiosta oli Grasping the Future – konferenssissa järjestetty Luova tulevaisuustila -sessio syksyllä 2009 (20.10.2009).¹ Konferenssissa järjestettiin kolme sessiota ja niissä esitettiin tulevaisuusaiheinen alustus ja Tulevaisuusikkuna sekä niihin liittyvä moderoitu Tulevaisuuspyörätyöskentely. Nämä minimuotoiset Tulevaisuusklinit oli teemoitettu siten, että ensimmäisen ryhmäsession näkökulmana oli kirjaston tulevaisuus, toisen yritykset ja kolmannen journalismin tulevaisuus. Heikkojen signaalien Tulevaisuusikkunan pohjalta kukin ryhmä äänesti oman näkemyksensä mukaan kiinnostavimman heikon signaalin käsiteltäväksi ryhmän näkökulmasta käsin. Moderaattoreina sessioissa toimivat Sirkka Heinonen, Auli Keskinen ja Sofi Salonen (nykyinen Kurki). Alla on purettuna tulevaisuuspyörien tulokset.

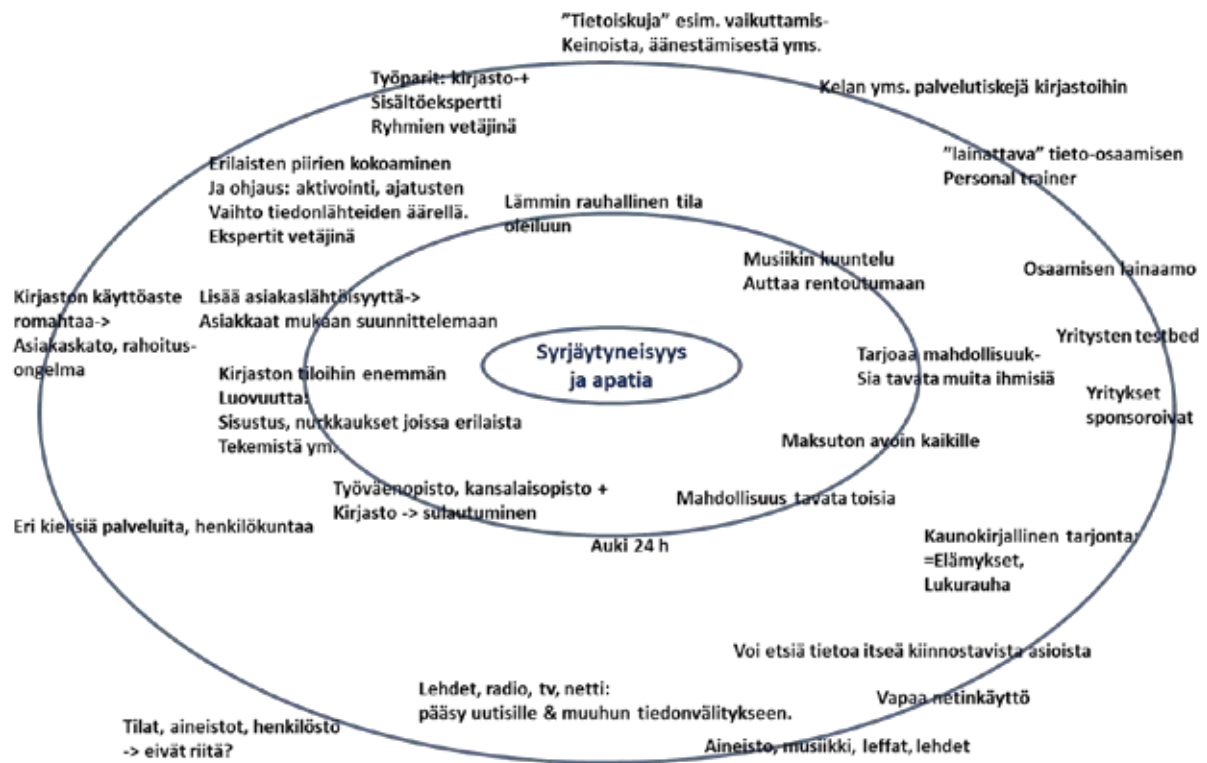
Sessio I Kirjaston tulevaisuus

Osallistujina tässä sessiossa olivat Kirsi-Leena Helle, Helsingin kaupunginkirjasto, Seija Salminen, Espoon suomenk. Opetus, Anne Laakso, HAMK (Hämeen ammattikorkeakoulu), Auli Keskinen, Tulevaisuuden tutkimuksen seura, Sofi Salonen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Äänestystulos: opinto- ja koulutus, **uussyrjäytyneisyys**, vertikaaliviljely

Kirjaston tulevaisuuden kannalta kiinnostavimmaksi käsiteltäväksi heikoksi signaaliksi ryhmä valitsi merkit siitä, että uussyrjäytyneisyys on vahvistumassa.

¹ Konferenssin pääteemoina oli Oppiminen, Luovuus ja Yhteisö.
<http://www.wanhasatama.com/eman/ShowFair.phx?eid=eman.grasp09>

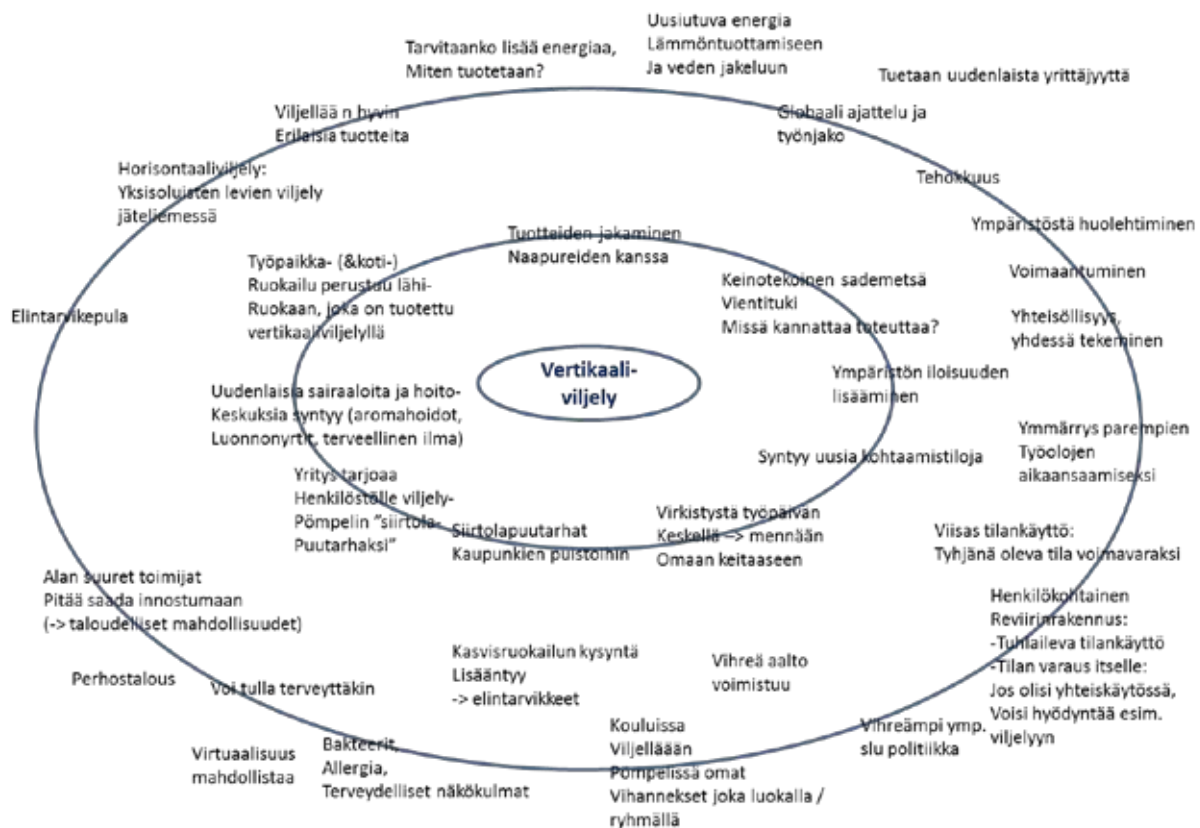
Kuva 24. Uussyrjäytyneisyyden Tulevaisuuspyörä kirjaston näkökulmasta.

Sessio II Yritysten tulevaisuus

Osallistujia tässä sessiossa olivat Sofi Salonen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Riitta Siikaranta, RIAN Oy, Anne Laakso, HAMK (Hämeen ammattikorkeakoulu), Pirjo Stähle, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun kauppakorkeakoulu, Leenamajja Ojala, CICERO ja Olli Hakanen, Respace Oy.

Äänestystulos: 2 opinto- ja koulutusmallien murros, 13 kierrätysmateriaaleista taidetta ja ylellisyyttä, 18x3 vertikaaliviljely

Yritysten tulevaisuuden kannalta kiinnostavimmaksi tässä sessiossa käsiteltäväksi heikoksi signaaliksi ryhmä valitsi merkit siitä, että vertikaaliviljely on nousemassa esiin.

Kuva 25. Vertikaaliviljelyn tulevaisuuspyörä.

Sessio III Journalismin tulevaisuus.

Osallistujina tässä journalismin tulevaisuuteen pureutuneessa sessiossa olivat Liisa Kirves, Tietotaitotalkoot, Tuomas Olkku, Heureka, Heli-Maija Nevala, Heureka, ja Toni Paloheimo. Aiheeksi valittiin uussyrjäytyneisyys. Tulevaisuuspyörätyöskentelyn sijaan tässä sessiossa päädyttiin tulevaisuusdialogiin eli aiheesta keskustelemiseen ja keskeisten ideoiden kirjaamiseen. Seuraavassa kollektiivisen keskustelun sisältöä on dokumentoitu mahdollisimman autenttisesti siten, että oleelliset ideat, kysymykset ja pohdinnot on kirjattumahdollisten jatkotyöstämisen helpottamiseksi.

Miten tavoittaa ”objektiivisen” median ulkopuolelle jääneet, eli ne, jotka eivät kohtaa ”kansaa yhdistäviä” medioita ja näin voivat elää ikään kuin omissa kuplassaan kohtaamatta perinteisessä mielessä objektiivisina pidettyjä tiedonvälityskanavia?

Miten tavoitetaan syrjäytyneet, peli-/netti yms. addiktoituneet? Koreassa on media-addiktoituneiden nuorten hoitokeskus, hoitona oli mediasisältöjen tuottamisen opettaminen (vrt. tietotaitotalkoot). Median tulevaisuus (Journalismi kriisissä?) –seminaarissa puhuttiin tästä maailmasta käsin toisen tähden asioista, nähtiin median kuluttajat vieläkin kohteena, joille siirretään asioita tiedotusvälineiden välityksellä. Koreassa jo mietitään, miten saadaan kiinni ihmiset, jotka ovat rakentaneet oman todellisuutensa mediaan. Toisaalta voidaan kysyä, onko nettiin syrjäytyneiden maailma jotenkin rajoittuneempi kuin esimerkiksi 1800-luvun talonpoikien rajoittunut maailma?

Voidaan löytää ero esimerkiksi siitä, uhkaako nyky-syrjäytyneisyys toimeentuloa, talonpoika ei ollut missään mielessä omasta yhteisöstään syrjäytynyt, vaan saattoi olla rajallisen tietonsa kanssakin keskeinen yhteisöllinen toimija. Onko nettimaailmassa elävä ja siitä toimeentulonsa saava syrjäytynyt?

Miten nyky syrjäytyneisyys määritellään? Pitäisikö tehdä peli kunnallisesta päätöksenteosta? Entä jos joku ei koe kunnallista kontekstia ensisijaiseksi yhteisöksi?

Nykyään aika paljon siitä, mitä ihmisten oletetaan ymmärtävän maailmaa, on koulujen varassa. Miten käy, jos lintsaa keskeiset tunnit eikä lue sanomalehtiä...? Perinteiset vaikuttamisen ja yhteenliittymisen hierarkiat ovat muuttumassa. Monet ihmiset elävät erilaisissa ympyröissä, ja ne tekijät, jotka näiden toimintaan vaikuttavat, ovat ehkä erilaisia kuin perinteisesti on mielletty (ehkä vähemmän kunnallinen päätöksenteko, hallitukset yms.).

Esimerkki uussyrjäytyneistä on yrittäjät, joilla ei nykyään ole sähköpostia tai internetsivuja? Ennen syrjäytymiseen liitettiin usein yleistä huono-osaisuutta, moniongelmaisuutta, joka pahimmassa tapauksessa oli periytyvää. Uussyrjäytyneisyydelle on tyypillistä, että se voi olla tilapäistä, tai koskea pelkästään yhtä elämäneluetta. Tunteen tasolla voi syrjäytyä esimerkiksi suomalaisesta mediakeskustelusta, jos on pelkästään netti uutisten varassa. Nettihesarissa on BB-talo, vaalirahoitus. Entä ovatko paperilehtiä lukevat ei-syrjäytyneitä? Netissäkin on paljon syvällistä aineistoa, mutta ei suomen kielellä. Kielisyrjäytyminen?

Entä sitten käännöskoneet? Niitä on odoteltu 70-luvulta lähtien, nyt ollaan sillä tasolla, että punaisesta langasta saa kiinni. Seuraava taso eli ymmärrettävä teksti ja hyvä lukukokemus ovat vielä kaukana. Nyt käytetään käännöskoneita niin, että kone raakakääntää, sitten ihminen stilisoi. Helpottaa kääntämisprosessia nyt jo huomattavasti.

Mitä on syrjäytyminen? Syrjäytyneisyys – ulkoapäin määritelty, verrattuna aikaisempaan tilanteeseen. Ovatko paperilehdet uussyrjäytyneitä? Jos kaikki lukijat siirtyvät nettiin? Netti on ajan tasalla, mutta nykyisin ei kovin syvälinen. Paperilehdet päinvastaisessa tilanteessa. Koska tasapaino kääntyy suosimaan myös netin syvällisyyttä? Nykyinen (vanha) ansaintalogiikka perustuu painettuun lehteen, esimerkiksi Helsingin sanomat. Ansaintalogiikan muutos johtaa syvällisen sisällön siirtymiseen nettiin.

Opettajille saatava blogikirjoittamisen alkeet! Kriittinen blogilukemisen taito on tuotava kouluihin. Onko nettimaailmassa eläminen pelkästään pahasta? Nyt usein suhtaudutaan niin. Uhkana on se, mikä Amerikassa ehkä jo näkyy: viihtymisen ollessa tiedonvälityksessä tärkeimmällä sijalla on ihmisiä helppo manipuloida, myös kun poliittinen aktiivisuus ja tiedot useilla heikolla tasolla. Poliittisiin tehtäviin, ja myös esimerkiksi koulujen vanhempainneuvostoihin, hakeutuu paljon äärimielipiteitä, esimerkiksi kristillistä oikeistoa, jotka sitten siirtävät koulutuksen painopisteitä omiin suuntiinsa.

Nettisukupolvi on tottunut siihen, että kaikki on ilmaista. Nyt monet lehdet ovat tulossa uudestaan maksullisiksi. Mihin tämä johtaa? Toivottava ansaintalogiikka olisi seuraava: mainokset pelkästään netissä, lukija saisi painetun lehden ilman mainoksia? Voisiko tilata räätälöidyn paperilehden, esimerkiksi ilman urheilua? Ansaintalogiikka voisi olla jotain spotify:n tapaista? Jos maksaa vähän enemmän, saisi tuotteen ilman mainoksia, muuten se olisi mainosrahoitteinen? Mainosten häiritsevyys pohdituttaa, onko se pahempi netissä vai painetussa? Osallistujien mielipiteet jakaantuivat tässä.

Mainokset ovat paikoitellen tietopohjaisempia, hämärtyykö tällöin uutisen ja mainoksen ero? Kyllä, esimerkiksi hesarin kirja-arvostelut ja suomalainen kirjakauppa sekaantuvat. Paketointi on se, josta maksetaan, ja tässä on vielä paljon käyttämättömiä ansaintamalleja. Esimerkiksi voidaan ottaa iTunes. Jos meillä olisi kaikkien kotimaisten lehtien uutiset käytettävissä pienellä kuukausimaksulla jollain päätteellä, mitä se edellyttäisi? Tämä käyttömalli olisi kallista pienellä kielialueella.

Entä olisi kysyntää saada Hesari luettuna? Nyt on jo tarjolla esimerkiksi NY Times luettuna (koneääni). Berliiniläiset taiteilijat art+com ovat tehneet saksalaiseen luonnontieteelliseen museoon hienon augmented reality -näyttelyn. Siellä katsottaessa linsseillä dinosauruksen luurankoa, nähdään tietokoneanimaatio, jossa dinosaurus muuttuu "eläväksi" ja museo muuntuu dinosauruksen esihistorialliseksi elinympäristöksi. Voisiko tällaisia sovelluksia käyttää esimerkiksi journalismissa, lehdissä, enemmän? Visuaalisuuden korostuessa täytyy myös kysyä, kuinka paljon voidaan jättää tiedonvälityksessä pelkän kuvan varaan. Kuva on aina monitulkintainen, tuottaa enemmän mielikuvia kuin faktaa. Kuvallisuuden käyttö on toki ehdottomasti lisääntymässä, koska se liittyy viihteellisyyden ja nopeuden kulttuuriin.

Mentaliteetti yleisesti on erilainen luettaessa aikakauslehteä ja nettilehteä. Netissä jutun pitäisi olla pikaisesti käytävissä läpi, muuten tuskastuu, koska on niin paljon muitakin asioita, joita voi samassa ympäristössä tehdä. Lehden kanssa varaa pitkään juttuun tarvittavan ajan ja sulkee muut asiat pois lehden luvun ajaksi.

Entä sitten lukijoiden osallistuminen lehden toimitukseen? Esimerkiksi Parnasso-lehti julkaisi kritiikkinsä netissä ja päätti, että niitä ei voi kommentoida. Pitäisikö kuitenkin harkita? Pelkona on, että kommentteihin tulee paljon epäasiallista häiriköintiä, mutta eikö toisaalta pitäisi jättää tilaa myös huolella valmistelluille, hyvin kirjoitetuille kritiikin kritiikeillekin? Sitä paitsi keskustelu löytää tilansa netistä joka tapauksessa.

Kiinassa julkaistiin ennen lehdet kollektiivisesti seinällä. Toimisiko nykyäänkin? Henkilökohtaiset laitteet ovat lisääntymässä, joten tuntuu jotenkin ajallemme vieraalta ajatukselta. Päivittyvät uutiset ohikuljettaessa kuitenkin kiinnostaisivat. Omat päätteet paikallisbusseissa, joista saisi selattua päivän uutiset.

5.7. Kirjastopilotin media- ja loppupuintitilaisuus

Helsingin kaupunginkirjaston Kohtaamispaikka-pilotin loppupuolella järjestettiin media- ja loppupuintitilaisuus 13.11.2009. Hankkeen vastuhenkilö Sirkka Heinonen esitteli tilaisuudessa kirjastopilotin tuloksia ja kiitti kaikkia osapuolia hankkeeseen osallistumisesta. Paikalla oli mm. eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan pysyvä asiantuntija Osmo Kuusi, joka korosti ennakoitavien toiminnassa metodien systemaattisen käytön merkitystä ja innovatiivisten prosessien kehittämistä ennakoitavien ajattelun vahvistamiseksi. Luova tulevaisuustila on esimerkki tällaisesta kehittämisestä ja myös eri metodien demonstroimisesta. Suomalaisen tulevaisuudentutkimuksen pioneeri, professori (emeritus) Pentti Malaska korosti luovuuden ja toisin ajattelun merkitystä tulevaisuudentutkimuksessa. Hän luonnehti Luovaa tulevaisuustilaa merkittäväksi avaukseksi vastuullisten tulevaisuuksien visioinnissa ja tulevaisuudentutkimuksen tuomisessa lähemmäksi ihmisiä. Hänen tulevaisuusaiheisia runojaan lausuttiin lisäksi tilaisuudessa. Seuraavassa esimerkki runosta "Aika todellistuu":

*Aika virtaa nykyhetkeen
menneisyydestä ja
tulevaisuudesta,
maailmana ja aikomuksina.*

*Nykyisyydessä ajan vuot
kohtaavat ja sekoittuvat,
- aika todellistuu.*

Tilaisuudessa tehtiin Luova tulevaisuustila -hankkeesta myös englanninkielisin tekstityksin varustettu 12 minuutin mittainen esittelyvideo. Sen kuvasi kirjastoa varten Anssi Mänttari ja video on nähtävillä osoitteessa: <http://vimeo.com/9744293>. Tilaisuudessa tehtiin myös Luovaa tulevaisuustilaa koskevia haastatteluja mediaan.

5.8. Refleктоiva arviointi ja -visioverstas

Luova tulevaisuustila -hankkeen kirjastopilotin lopuksi järjestettiin pilotin kokemuksia ja tuloksia refleктоiva arviointi ja -visioverstas. Se toteutettiin strukturoituna ennakoituna ja tulevaisuusdialogina aineistoja ja etenkin kirjastopilotin käyttäjäkokemusten tuloksia yhteen kutoneessa Tulevaisuuslinikassa (*Foresight Formula in Futures Dialogue*). Tämä pienimuotoinen Tulevaisuuslinikka eli ratkaisuhakuinen aivoriihi pidettiin Luova tulevaisuustila -hankkeen ohjausryhmän kokouksessa Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa 31.3.2010. Tähän Tulevaisuuslinikkaan osallistuivat Helsingin kaupunginkirjastosta Jouni Juntumaa, Pirjo Lipasti, Kari Lämsä, Kirsi Salminen ja Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta Sirkka Heinonen ja Sofi Salonen.

Kuva 26. Arviointiverstaassa luodattiin proaktiivisesti myös jatkokehitysmahdollisuuksia.

Metodit

Aivoriihessä sovellettiin Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa kehitettyä **Tulevaisuuslinikka** – konseptia ja siinä käytettävää **Tulevaisuusdialogi** –metodia, jossa hyödynnetään myös Stanfordin yliopistolta saatuja vaikutteita innovatiivisista työskentelytavoista (Center for Foresight and Innovation at Stanford University, 18.-19.5.2009). Tulevaisuuslinikka on osallistava ja tutkiva työapaja, jossa tutkimuskysymystä luodetaan monitasoisesti ja siihen etsitään luovalla tavalla ratkaisuja jatkuvassa dialogissa – vuorovaikutuksessa asioiden, ilmiöiden, ihmisten, organisaatioiden, tieteenalojen, toimialojen, kulttuurien ja teknologioiden välillä.

Tällöin pyritään ennakoinnissa kokonaisvaltaisesta ja monikerroksisesta tutkimuskysymyksen hahmottamisesta (**perspectives**) etenemään havaittuihin kehittämismahdollisuuksiin (**opportunities**). Ne puolestaan voivat nousta esiin sekä myönteisinä mahdollisuuksina että kriittisinä kipupisteinä, joista kehitystä lähdetään suuntaamaan toivottuun suuntaan. Kehittämismahdollisuuksia voidaan löytää käyttäjäkokemusten avulla, heikkojen signaalien tunnistamisella tai mustien joutsenten/villien korttien hahmottamisella. Näiden pohjalta haetaan sitten konkreettisia ratkaisuja (**solutions**). Tulevaisuusdialogi –mallissa tutkimusaineisto ja tutkijat käyvät jatkuvaa dialogia käyttäjien ja asiakkaiden kanssa. Dialogissa kysymysten tekeminen, kyseenalaistaminen ja kriittisten kommenttien esittäminen ovat osa tutkittavan kohteen/asian kehittämisen prosessia.

Toteutus ja tulokset

Ensin aivoriiheen osallistujille näytettiin kirjastopilotin käyttäjäkokemusten taltiinnista laadittu keskeisten kommenttien kooste kalvoesityksenä. Tämän jälkeen kommentteista äänestettiin kolme kiinnostavinta asiaa, joita itse kukin osallistujista halusi työstettäväksi edelleen. Kukin osallistuja sai antaa siten kolme ääntä. Valituiksi tulivat seuraavat kolme asiaa:

- 1) Miltä tulevaisuus tuoksuu? Miten edistää kaikkien aistien kautta tapahtuvaa tilan kokemista?
- 2) Miten hyödyntää paremmin uutta teknologiaa?
- 3) Tulevaisuus aukeaa ikkunoista

Kuhunkin valituksi tulleeseen kehittämismahdollisuuteen (*opportunities*) ideoitiin muistilapuille ehdotuksia ja sen jälkeen eri värisille lapuille kriittisiä kommentteja. Lopuksi ideoitiin vielä kootusti Luovan tulevaisuustilan jatkokehittämistä kolmella tasolla: **missä, millaisena ja miten Luovaa tulevaisuustilaa voisi jatkossa kirjastossa kehittää.**

Taulukko 2. Aivoriihen tulokset moniaistisuutta koskevan käyttäjäkommentin jatkotyöstämisestä.

Solutions to Opportunities 1: Miltä tulevaisuus tuoksuu (tuntuu ym. aistit)? Miten lisätä moniaistisuuden kokemista?				
Mahdollisia ratkaisuja NÄKÖ	Inspiroiva maisema			Ihmiset tekevät tulevaisuuden - ei teknologia
KUULO	Kokoelman esittelyssä myös äänimaailma Esim. matkakertomukset	Hiljainen tila		
HAJU	Tuoksukokoelma -> esim. vastaleikattu ruoho	Kasvit, ruoho, kukat, metsä	Vanhojen kirjojen tuoksu	
MAKU	Sitruunoita kulhossa			
TUNTO	Pehmeä matto	Puupinnat, kuluneet, antiikki	Kirjapuristin - vanha esine herättää kaikki aistit	Vaihtuvia lämpötiloja +- 20 C Suomen talvi -huone Minitropiikkihuone Aavikkohuone jne
Kriittisiä kommentteja	Voiko saavuttaa (inspiroivan maailman)?	Äänimaailmaa vai häly? Toinen tykkää, toinen valittaa Kuka siivoaa?	Allergiat/asiakkaat Heinänuha ruohosta (Makuasiat) herättävät voimakkaita mielipiteitä -> päädytään kompromisseihin	Ihminen -teknologia ei vastakkaisuuksina

Taulukko 3. Aivoriihen tulokset uuden teknologian hyödyntämistä koskevan käyttäjäkommentin jatkotyöstämisestä.

Solutions to Opportunities 2:				
Miten hyödyntää paremmin uutta teknologiaa?				
Mahdollisia ratkaisuja	Digiseinät	Muunneltavat tilat, akustiset seinät, valaistus	Johdot piiloon!	Viihdyttävää, "ei hyödyllistä" teknologiaa
	Ei teknologian itsensä takia, vaan antamaan inspiraatiota	Yhteistyö teknologiayritysten kanssa	Visuaalista opastusteknologiaa, eroon sanoista ja kielistä	
	Kokoelman esittely eri tekniikoin	Life Wall (linkissä Home Libraryn sovellus http://www.youtube.com/watch?v=aBFuw3ImpPU&feature=Playlist&p=0493AF905148E3D6&playnext_from=PL&playnext=1&index=37)	Kääntämispalvelu	
Kriittisiä kommentteja	Miten saamme sähköä ilman johtoja?	Teknoähky Sähköallergia	Henkilökunnan asenne uuteen Luovuus paremmin esiin!	Emme ole tarpeeksi kiinnostavia teknologian kehittäjille è Putoamme teknisen kehityksen kelkasta

Taulukko 4. Aivoriihen tulokset tulevaisuuden aukeamista ikkunoista koskevan käyttäjäkommentin jatkotyöstämisestä.

Solutions to Opportunities 3: Tulevaisuus aukeaa ikkunoista				
Mahdollisia ratkaisuja	Ikkunat auki Eurooppaan	Tulevaisuus-signaalit digiseinällä	Suora videoyhteysseinä esim. Pariisiin	Vaihtoehtoisen tulevaisuuden suunnittelupeli "entä jos"?
	Ikkunoiden tulee tarjota yllätyksiä è Uusi suunta tulevaisuuteen	Luonnonvalo	Kaupunkiluonto	Kameroilla ja peileillä näkymä, minne olet menossa? è Esim. Tunnelikäytävällä keskuskirjastolle
	Kirjaston tulee houkutella sisään ikkunoillaan	Camera obscura	Vanhat puuikkunat	
Kriittisiä kommentteja	Meillä on enimmäkseen pimeää	Tulemmeko luonnonvalolla toimeen?	Tietosuojavaltuutettu Ikkuna -> yhdistää vai erottaa?	Haluavatko ihmiset olla akvaariossa? Kuka pesee ikkunat?

Taulukko 5. Aivoriihen tulokset siitä, missä, millaisena ja miten Luovaa tulevaisuustilaa kannattaa viedä eteenpäin.

FORESIGHT FORMULA in Futures Dialogue				
perspectives	->	opportunities	->	solutions
MISSÄ?	KOHTAAMISPAIKAN AULA TAI MYLLYPURON PAVILJONKI	KYMPIN TULEVA KESKUSTAKIRJASTO LAB	ISO KIRJASTO/PIENI KIRJASTO JOKIN 'LAKKAUTUSKIRJASTO ' ESIM. TAPULI KAUPUNKI	KIRJASTOT, JOISSA TEINEJÄ
MILLAISENA?	ERIYTETTY STIMULOIVA TILA	TIUKASTI RAJATTU TEEMA VOISI TOIMIA HELPOITEN	SLOW: RIKHARDINKADUN YLÄKERTA	TYÖSKENTELEVÄNÄ
MITEN?	PROJEKTIRAHA NOIN. 5000-10 000e	PIMEÄ, JOSSA ÄÄNIÄ	OHJATUSTI, TYÖPAJANA	OHJATTUNA

5.9. Tilan arviointia ja käyttökokemuksia

Luovaan tulevaisuustilan käyttäjäarvioita varten tutkimusryhmä suunnitteli kyselyn, jonka avulla kartoitettiin käyttäjien näkemyksiä tilasta. Käyttäjäkysely oli täytettävissä sekä sähköisesti että paperiversiona, ja pääsääntöisesti kaikkien tilassa järjestettyjen tilaisuuksien päätteeksi kävijöitä kehoitettiin vastaamaan kyselyyn. Alla on esitettynä kyselyjen tulokset, sekä määrällisiin että avoimiin kysymyksiin. Kyselyjen tuloksia pohditaan edelleen johtopäätöksiä-luvussa.

Taulukko 6.

Seuraavassa on yhteenvetoraportti vastauksista

N=36

Sain tietoa tulevaisuusajattelusta ja ennakoinnista

		Lukumäärä	Prosentti
1.	hyvin paljon	2	6.06 %
2.	paljon	20	60.61 %
3.	keskinkertaisesti	9	27.27 %
4.	vähän	2	6.06 %
5.	en ollenkaan	0	0.00 %
	Yhteensä	33	100.00 %

Minusta tila oli

		Lukumäärä	Prosentti
1.	kiinnostava	13	14.77 %
2.	houkutteleva	6	6.82 %
3.	vaikeaselkoinen	6	6.82 %
4.	rentouttava	1	1.14 %
5.	virikistävä	10	11.36 %
6.	ärsyttävä	1	1.14 %
7.	hauska	8	9.09 %

8.	yhteisöllinen	6	6.82 %
9.	pelottava	0	0.00 %
10.	osallistava	7	7.95 %
11.	ajatuksia herättävä	15	17.05 %
12.	erilainen tai tavallisesta poikkeava	8	9.09 %
13.	Millainen? Kirjoita oma luonnehdintasi:	7	7.95 %
	Yhteensä	88	100.00 %

Osallistuin tilan luomiseen

		Lukumäärä	Prosentti
1.	jättämällä idean, kommentin ym.	21	75.00 %
2.	piirtämällä	2	7.14 %
3.	muulla tavoin, miten?	5	17.86 %
	Yhteensä	28	100.00 %

Lisäsikö tila uskoasi siihen, että voit vaikuttaa tulevaisuuteen?

		Lukumäärä	Prosentti
1.	kyllä	17	51.52 %
2.	ei	4	12.12 %
3.	en osaa sanoa	12	36.36 %
	Yhteensä	33	100.00 %

Kannustiko näyttely sinua vaikuttamaan

		Lukumäärä	Prosentti
1.	omaan tulevaisuuteesi?	11	27.50 %
2.	koulusi tulevaisuuteen?	0	0.00 %
3.	organisaatiosi tulevaisuuteen?	11	27.50 %
4.	yhdistyksesi tulevaisuuteen?	2	5.00 %
5.	kaupunginosasi tulevaisuuteen?	3	7.50 %

6.	ihmiskunnan tulevaisuuteen?	13	32.50 %
	Yhteensä	40	100.00 %

Mihin näistä haluaisit vaikuttaa enemmän?

		Lukumäärä	Prosentti
1.	omaan tulevaisuuteeni	11	15.28 %
2.	helsinkiäisten tai pääkaupunkiseutulaisten tulevaisuuteen	11	15.28 %
3.	oman asuinalueeni tai kaupunginosani tulevaisuuteen	7	9.72 %
4.	suomalaisten tulevaisuuteen	11	15.28 %
5.	eurooppalaisten tulevaisuuteen	10	13.89 %
6.	kaikkien ihmisten tulevaisuuteen	22	30.56 %
	Yhteensä	72	100.00 %

Tulisitko uudelleen tällaiseen tilaan?

		Lukumäärä	Prosentti
1.	kyllä	25	78.13 %
2.	ehkä	6	18.75 %
3.	en	1	3.13 %
	Yhteensä	32	100.00 %

Avoimet vastaukset

N=36

Minusta tila oli Millainen? Kirjoita oma luonnehdintasi:

- Hieman hämmentävä. Juhu ei helposti auennut. Mutta kaiken kaikkiaan kiinnostava juttu!
- luovuutta virittävä
- tylsä
- many ideas in a small area

Osallistuin tilan luomiseen muulla tavoin, miten?

- osallistumalla tulevaisuusverstaaseen tai -workshopiin / keskustelemalla (yht. x 3)
- lisäämällä ehdotuksen kirjalistaan
- smell (tämä viittaa suullisesti annettuun ehdotukseen tulevaisuuden tuoksuista)

Mitä tilasta jäi mieleen erityisesti? Miksi?

- Esineet
 - Leipälapio x4 (se oli odottamaton) (Oli niin erilainen kuin muut esineet tilassa) (mietin miksi se oli siinä)
 - Musta joutsen -vaasi
 - Menetelmäkarttalaatikko x2 (hieno ja havainnollinen)
 - Tuolit / jokin tuoleista x2
- Visuaalisuus
 - Kuvat ja multimedia x4
 - Julisteet, niitä oli paljon ja ne olivat värikkäitä
- Aineistot
 - Hauskat pilapiirroukset x2 (reverse paranoia & paradigm paralysis)
 - Tulevaisuusaforismit x2
 - Tulevaisuuspyörä tekemisen myötä
 - Erilaisten aineistojen ja aparaattien suuri määrä.
 - Tulevaisuuskirjat
- Yleistä
 - Perinteisen ja uuden yhdistäminen, high technology ja kotikutoisuus
 - Kotoisuus
 - Hyvä tila yhteisölliseen työskentelyyn.
 - Mielenkiintoinen tilakokonaisuus
 - Monipuolisuus x2
 - Mielen avoimuus, rohkeus
 - The unifying concept
- Kriittiset palautteet
 - Yksittäiselle ohikulkijalle se ei tarjoa paljoakaan. Pitäisi olla liikkuvaa kuvaa tms. Toteutus siis passiivinen.
 - Mietin miksi tilan hienouksia ei oltu hyödynnetty. Ikkunoiden edessä oli standeja ja muuta. Tulevaisuus aukeaa ikkunoista.
 - Idea hieman hajottava, pitäisi ehkä keskittyä selkeämpiin kokonaisuuksiin

Mikä tilassa innosti erityisesti? Miksi?

- Visuaalisuus
 - Julisteet tulevaisuudesta x3
 - Lasten piirustukset x2
 - Kuvat x2 (Ne herättävät ajatuksia tehokkaasti)
 - Slide-show
- Sisältö
 - Aforismit x3 (vetivät hiljaiseksi)
 - Ihmiset
 - Tällä kerralla yhteinen työskentely sekä taustaksi esitetty trendit
 - Tulevaisuusaiheinen kirjasto x3
 - Potentiaalisesti kuvat ja musiikki.
 - Links
 - Menetelmälipasto x2
 - monipuolinen esittely tulevaisuudentutkimuksesta ja mahdollisuuksista selkotavalla
 - Hyvin selitetyt tulevaisuuden tutkimuksen termit.
- Dreamboard, sai toteuttaa itseään.
- Ei mikään x3
- Sisäänkäynti antoi odotuksia.

Mikä tilassa mahdollisesti ärsytti eniten? Miksi?

- Yleistä / Tila
 - Tilan puute x6
 - Sekavuus x7
 - tilaan olisi hyvä saada kokoava teema
 - Lattia
 - Tietty keskeneräisyyden vaikutelma
 - Ärsykeitä oli paljon, vähempikin ehkä riittäisi.
 - Kuvia ja musiikkia kannattaa miettiä tarkkaan.
 - Kuvaston olisi hyvä olla raikasta – eikä ns. yritysten kuvapankkien näköistä. Eli sellaisia kuvia jotka tulevat lähelle.
 - Perinteisyys. Uutta teknologiaa ei oltu hyödynnetty
- Objektit
 - Se, ettei valkokangasta nähnyt kunnolla
 - Tylsät fläpit
 - Diat meni liian nopeasti
 - Sksiinit joissa vaihtuivat kuvat ja tekstit
- Ei mikään

Mitä muuta olisit toivonut tilaan?

- Tila
 - Ehkä itse tilaa. x2
 - Avaruutta monessa mielessä
 - Kauneutta, selkeyttä
 - Pehmeyttä ja mukavuutta - löhöilymahdollisuus x2
 - Yllätyksellisyyttä ja selkeyttä.
 - Parempaa viimeistelyä
 - Mattoja
- Sisältö
 - Lisää esityksiä
 - Toimintaa
 - Vuorovaikutusta
 - Tarvittaisiin yksi wau-tyyppinen vetonaula
 - Tulevaisuustaideteoksia
 - Kuvia vaihtoehtoisten skenaarioiden pohjalta
 - Ehkä jotain sisältöä - esim. tietoa tämänhetken keskeisistä haasteista sekä toisaalta mahdollisuuksista. Ja erilaisista prosesseista joilla vaikutetaan keskeisesti tulevaisuuteen tällä hetkellä - esim. ilmastoneuvottelut, Helsinki prosessi, maailman sosiaalifoorumi yms..

Kerro millainen on tulevaisuuden kirjasto?

- Monien oman kiinnostusten kohteiden lähde
- Asukas- tai asiakaslähtöinen, paikka jonka ihmiset kokevat omakseen x2
- Saa lainata muutakin kuin kirjoja, kuunnellaan käyttäjiä, ei keskitettyä kirjastoa vaan hyvät paikalliset korttelikirjastot ja kyläkirjastot
- Lähellä ihmistä ja kotia. Tarjoaa tietoa, työkaluja, tiloja
- Elävä, meluisa, hiljainen (vyöhykkeet), aineiston esillepano ja sisältöjen esittely fokuksessa,
- Nykyinen kelpaa kyllä. Kenties enemmän tietotekniikkaa?
- Interactive
- Kohtaamispaikka (ihmisten, ajatusten, toiminnan) x9
 - kohtaamisia ihmisten kesken: työntekijä-asiakas, asiakkaat keskenään ja uusien aineistojen ja sisältöjen löytymisiä
- Myös työntekoon tai opiskeluun x2
- Avoin (aina, kaikille, myös maksuton) x5
- Hiljainen, (visualisestikin) rauhallinen, tilaa ajatuksille x6
- Esteettinen, kaunis
- Monipuolinen, moni-ilmeinen x4
- Luovuuden, jakamisen, ymmärtämisen tila (kansalaisten olohuone) x3 niin fyysinen tila kuin virtuaalinenkin x3
- Uutta teknologiaa hyväksikäyttävä x4 (substanssi mieluummin kuin hype)

Missä muissa paikoissa tällaisesta LUOVASTA TULEVAISUUSTILASTA voisi olla iloa?

- Julkisissa paikoissa x3
 - kahviloissa x2 kauppakeskuksissa x2 Siellä missä ihmiset liikkuvat...
 - Rautatieasemalla x3 ja muissa masentavissa paikoissa
 - virastotaloissa (puolijulkisissa tiloissa) x4 kaupungintalossa, sairaaloissa, vanhainkodeissa, varuskunnissa, posteissa
 - Kouluissa x8 Yliopistoissa/opiskelupaikoissa x3
 - museoissa x3 (sis. esimerkkinä mainitun Heureka)
 - Jos konseptia kehitelisi niin tila voisi olla vaikkapa lastentarhassa. Mutta tila vaatii ehdottomasti kehittämistä.
- Työpaikoilla / yrityksissä x4
- Tapahtumat
 - Esimerkiksi erilaisten kv-neuvottelujen yhteydessä - jotta ihmiset voisivat vapautua rakentamaan visiointiin ja dialogiin jossa paras argumentti voittaa.
 - missä tahansa tapahtumassa

Cities of the Future

6. YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KEHITYSIDEOITA

Luova tulevaisuustila -hankkeen Helsingin kaupunginkirjaston kohtaamispaikkaan toteutetusta kirjastopilotista voidaan kokemusten ja kävijäpalautteen perusteella lausua johtopäätöksinä seuraavaa. Pilotin sijainnin valinta oli onnistunut. Kohtaamispaikka on keskeinen kaupunkirakenteessa ja helposti lähestyttävissä sekä valmiiksi ict-orientoitunut. Pilotin toteutusta kuitenkin rajoitti pilotille valitun tilan koko. Luova tulevaisuustilan konseptin elementeistä haluttiin ottaa pilottiin mukaan mahdollisimman monta toteutusta. Tämä aiheutti kuitenkin jonkin verran ahtauden tunnetta tilassa liikuttaessa. Myöskin tilan suojellut rakenteet (mm. seinä) piti ottaa huolella huomioon kiinnitettäessä julisteita ym. erillisille tilan jakajille. Pilotin ajoituksen osalta (4 kk syksyllä 2009) selkeä havainto oli, että tilalle olisi ollut käyttöä enemmänkin. Nyt sovitussa kestossa ehdittiin kuitenkin toteuttaa riittävästi Tulevaisuusklinikoita ja kerätä käyttäjäkokemusta, myös ulkomaisilta vierailta. Luova tulevaisuustila varusteluineen soveltui myös kirjaston oman henkilöstön koulutus- ja kokouskäyttöön.

Käyttäjäpalautteen perusteella yksi selkeä kehittämiskohde tilassa on moniaistisuuden lisääminen. Käyttäjiltä tuli useita tähän teemaan liittyviä ehdotuksia, kiinnostava oli mm. ehdotus tuoksujen lisäämisestä tilaan, esimerkiksi tuoksukaapin muodossa. Äänimaailman huomioonottoa, esimerkiksi kontrasteja suunnitellun hiljaisuuden ja suunnitellun äänimaailman välillä toivottiin enemmän. Toivottiin myös, että tilassa olisi mahdollista lepäillä, jopa löhöillä. Tähän rentoutumista edistävien elementtien tarpeeseen liittyy mm. pehmeiden pintojen toive.

Visuaalisia elementtejä oli tilassa alun perinkin paljon, ja ne herättivät myös runsaasti ajatuksia kävijöissä. Tilaan toivottiin mm. lisää multimediaa, videoita ja kokeellisempia projisointeja (esimerkiksi videoiden näyttämistä katosta).

Nykyisessä muodossaan tila oli yhdistelmä näyttelytilaa ja kokemuksellista ryhmätyötilaa. Tämän suhteen mielipiteet jakautuivat: joissakin toiveissa kaivattiin enemmänkin informaatiota, esimerkiksi ajankohtaisista tulevaisuushaasteista kuten ilmastonmuutosneuvottelujen etenemisestä. Toisaalta esimerkiksi hollantilaisten tulevaisuuskeskusten rakentamisesta kokemuksia kertoneille kollegoille erityisen tärkeää oli, että nimenomaan vältettäisiin liian monen funktion ymppäämistä tilaan. Hyvä näyttelytila on heidän mukaansa olennaisesti erilainen kuin hyvä luova tila. Eräs ratkaisu voisi olla informaation visualisoimisen tekniikat, joita peräänkuulutettiin myös kävijäpalautteessa.

Tilan suhdetta ympäristöönsä kommentoitiin monessa palautteessa: esimerkiksi toivottiin, että Kohtaamispaikasta avautuvia maisemia olisi jollain tavalla hyödynnetty aiheen käsittelyssä (tilan puutteen vuoksi tässä toteutuksessa ikkunoita oli jouduttu osin peittämään). Pilotti asettui hämärään vuodenaikaan, jolloin pimeys vallitsevana elementtinä koettiin ikäväksi. Toisaalta Suomen luonnonolosuhteita, esimerkiksi sateisuutta, ehdotettiin hyödynnettäväksi esimerkiksi rentouttavana elementtinä pidetyn sadeseinän muodossa!

Luova tulevaisuustila -konseptin kehittämiseksi hankkeessa haettiin myös virikkeitä ja ideoita ulkomailta ja ulkomaisilta kommentoijilta. Dubaista löytyi esimerkkejä valon ja digitaalisen aineiston

yhdistämisestä tilasuunnitteluun. Singaporen kansalliskirjastosta saatiin myös esimerkkejä tilasuunnittelusta vuorovaikutuksen, osallisuuden ja elämyksellisyyden lisäämiseksi.

Kirjasto on 16 -kerroksinen ja siellä käy 4 miljoonaa asiakasta vuodessa. Kirjastossa on paljon mielenkiintoisia sovelluksia niin toiminnallisesti, sisällöllisesti kuin arkkitehtuurisesti. Kirjasto on saanut useita design-palkintoja. Kirjaston visiossa mainitaan mm. mielikuvitus ja luovuus, jotka myös näkyvät kirjaston tiloissa. Esimerkiksi opastusta on järjestetty isoilla sarjakuva-stripeillä. Kirjastossa on panostettu paljon energiatehokkuuteen mm. laajojen viherkasvialueiden avulla. Jäähdytyksessä tarvittavan energian määrää on saatu vähennettyä 30 %. Kirjasto on hyvin siisti ja nuoret istuskelevat luontevasti läppäreiden kanssa kirjaston lattioilla. Kirjaston ulkopuolella on myös 24 h palautusautomaatit.² Singaporen kirjastokäynnistä on nähtävillä kuvaus netissä.³ Sisäpuutarhoihin ym. kirjaston tiloihin voi tutustua 3D-mallinnusten kautta.⁴

Kuva 27. Esimerkki julkisen tilan elävästä valoilmestä Dubaissa.

² Kirjaston visiosta ja missiosta ks. tarkemmin osoitteessa:

http://www.nlb.gov.sg/page/Corporate_portal_page_aboutnlb.

³ <http://www.slideshare.net/FutureMediaC/my-impressionsofnationallibrarysingapore>

⁴

http://www.nlb.gov.sg/Corporate.portal?_nfpb=true&_pageLabel=Corporate_portal_page_aboutnlb&node=corporate%2FAbout+NLB%2FNational+Library+Building&corpCareerNLBParam=National+Library+Building

Pilotin toteutuksesta saatiin arvokasta tietoa jatkokehittelyyn. Nämä ideat voidaan ottaa huomioon, mikäli Helsingin kaupunginkirjaston jossain toisessa toimipisteessä halutaan toteuttaa Luova tulevaisuustila, pilottina tai pysyväenä. Luova tulevaisuustila -hankkeen InnovaatioAreenassa 13.12.2011 Helsingin kaupunginkirjaston edustaja Roberto Corsini toikin esiin, että pilotin ansiosta useita jatkotoimenpiteitä on jo tehty hankkeen viitoittamalla kehitystiellä. Esimerkiksi Kohtaamispaikkaan siihen tilaan, jossa pilotti toteutettiin, on suunniteltu luovasti vuorovaikutteista vastaavaa tilaa. Eräs keskeinen havainto pilotin arvioinnin tuloksissa oli, että tilassa on pystyttävä liikkumaan eri elementtien luona ilman ahtauden tunnetta. Lisäksi tilan toteuttaminen kahdessa eri moodissa - slow ja stimulus - on varteenotettava ehdotus.

Luova tulevaisuustila -hanketta ja Helsingin kaupunginkirjaston pilottia on esitelty seminaareissa ja konferensseissa, joista mainittakoon World Future Societyn konferenssi heinäkuussa 2011. Kyseisen konferenssin julkaisussa on aiheesta kertova artikkeli (Heinonen & Kurki 2011). Tulevaisuudentutkimuksen keskeisessä jurnaalissa, Futures-lehdessä on myös pilotista kertova artikkeli (Heinonen & Hiltunen 2011). Helsingin kirjastopilotin tulokset hyödynnettiin myös sitä seuranneessa toisessa pilotissa. Hämeenlinnaan sijoittuneen jatkopilotin raportointi on tapahtunut erillisten Tulevaisuusklänikka -sessioiden raporttien muodossa sekä koko hankkeen tulossa olevassa loppuraportissa.⁵ Kirjaston tulevaisuus kytkeytyy kiinteästi työelämän tulevaisuuden kehityssuuntiin ja uusiin osaamistarpeisiin sekä toisaalta kokonaisten yhteiskuntavaiheiden ja elämäntapamuutosten aaltoiluun.

⁵ Lisäksi Luovan Tulevaisuustilan kehitystyötä voi seurata VIDICO-hankkeen kotisivuilta http://www.innopark.fi/portal/ohjelmat_ja_hankkeet/hankkeet/vidico/ sekä Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Future of Media and Communications -tutkimusryhmän kotisivuilla, osoitteessa <https://sites.google.com/site/futuremediac/>. Raportit ovat luettavissa <https://sites.google.com/site/futuremediac/articles>.

7. LOPUKSI – TULEVAISUUDEN KIRJASTO?

Kirjaston tulevaisuutta on visioitu jo vuosikymmeniä sitten. Seuraava kuvaus sadan vuoden takaa avaa kirjastolle maailman varsin modernin ubiyhteiskunnan muodossa:

Helsingissä kansankirjasto oli nimensä mukaan tarkoitettu kansalle, eikä se kyennyt takaamaan sivistyneistölle riittäviä kirjastopalveluja 1800-luvun lopulla, vaan kaupallisilla lainakirjastoilla oli kysyntää. Kansankirjasto ei myöskään pystynyt seuraamaan yhtä saumattomasti aikaansa kuin kaupallinen lainakirjasto. Kun insinööri G.R. Hindström avasi uuden lainakirjaston (Helsingfors Nya Lånebibliotek) 1883 hän ilmoitti, että kirjat voitiin tilata myös puhelimitse, jolloin ne lähetettäisiin tilaajille veloitusetta. Helsingfors Dagbladın kronikoitsija sai kirjaston ja puhelinlaitoksen palveluista aiheen laajempiinkin mietelmiin kirjastopalvelujen tulevaisuudesta. Hän näki silmissään jo puhelinkirjaston. Lukuhaluksen tarvitsee vain ilmoittaa haluamansa kirjan nimi, ja sitten kirja luetaan hänelle kirjastosta puhelimen välityksellä. Näin voitaisiin lukea samaa kirjaa monellekin yhtä aikaa, eikä kirjaston tarvitse ostaa kirjaa kuin yksi kappale. Kun kirjoittaja lisäsi vielä mukaan 1877 keksityn fonografin, hänen visioitaan voi pitää vieläkin ajankohtaisina:

”Kunhan fonografi ehtii kehittyä täydelliseksi, niin että kaikki kirjat voidaan siirtää fonografisylintereille, tulee asiasta vielä yksinkertaisempi, sillä mitään lukijaa ei enää tarvita. Ja se aika ei voi olla enää kaukainen. Ajatelkaa vain kuinka mukavaa olisi johtaa kaunokirjallisuutta kotiinsa, kuten nyt johdetaan vettä, kaasua ja ihmisääntä (puhelimen kautta).” (Helsingfors Dagblad 78/2.3.1883) (Suomen yleisten kirjastojen historia. Toim. Ilkka Mäkinen. 2009).

Nykyisissä visioissa kirjaston etäkäyttökin on yhä läsnä, mutta enemmän painoarvoa ovat saaneet näkemykset, joissa kirjasto on edelleen erityinen paikka, vaikka sen rajat ympäristöönsä nähden alkavat liudentua esimerkiksi mobiilipalvelujen lisääntymisen myötä. Maija Berndtson näkee kirjaston tulevaisuuden seuraavasti :

Vaikka kirjastossa toki edelleenkin on jossain määrin aineistoja – sekä fyysisiä että verkossa olevia – on tilojen painopiste siirtynyt monimuotoisten tilojen luomiseen erilaisille toiminnoille, joissa keskeisessä roolissa ovat käyttäjät itse. Kirjastotila on luovutettu käyttäjien ”hallintaan” tekemisen ja toimimisen paikaksi. ”Toimimiseen” sisältyy myös perinteisiä asioita kuten hiljaisuuden tarve, mutta tarvitaan myös uudenlaisia oppimisen tiloja, jotka eivät perustu vain verbaalisuuteen, vaan myös liikkumiseen, ääneen ja kuvaan. (...) Kirjaston käyttö perustuu entistä enemmän mobiilipalvelujen käyttöön. Kirjaston ”järjestyksen ja ylläpitoon” liittyvät ammatilliset tarpeet kuten erilaiset luettelot ja luokitukset ovat käyttäjiltä näkymättömissä ja niistä on tehty käyttäjäliittymiä ja muita tuotteita, jotka ovat asiakasystävällisiä ja ymmärrettäviä käyttäjälle. (Berndtson 2009, 6)

7.1. Jakamisen eetos ja merkitys yhteiskunta

Luova ja aineeton talous, merkitys yhteiskunta ja jakamisen eetos ovat varteenotettavia ehdokkaita tulevaisuuden sosio-kulttuurisiksi ja taloudellisiksi megatrendeiksi.⁶ Jos ja kun nämä vielä heikkojen signaalien asteella olevat ilmiöt voimistuvat, niiden polttopisteessä tiivistyy jännittävä näkymä: tulevaisuuden kirjasto.

Luovalla ja aineettomalla taloudella tarkoitetaan informaatiotalouden seuraavaa vaihetta yhteiskunnan kehityksen ketjussa. Varhaisessa informaatiotaloudessa keskeisenä tuotannontekijänä olivat tieto ja informaatio, joiden avulla pyrittiin ennen kaikkea prosessien ja aineellisen tuotannon tehostamiseen. Rationaalisuus ja tehokkuus olivat sen tuotannollisia arvoja aivan kuten teollisuusyhteiskunnankin. Luovassa taloudessa määrääväksi tuotannontekijäksi nousevat symbolit, tarinat ja kulttuuriset merkitykset, siis ikään kuin inhimillistetty informaatio. Tuotteet ovat yhä useammin aineettomia. Sen keskeisinä tuotannollisina arvoina ovat tunteet, luovuus ja kulttuuriset merkitykset. **Merkitys yhteiskunnalla tarkoitetaan** ikään kuin luovan talouden elämäntavallista vastinetta, jossa elämisen arvona ja tavoitteena on olemassaolon yksilöllinen mielekkyys, merkityksellisyys ja elämyksellisyys. Kysynnän ja tarjonnan lakien mukaan taloudellinen tuotanto keskittyy kulutusparadigman muuttuessa yhä enemmän henkisten tarpeiden tyydyttämiseen materiaalien sijaan. Tämä muutos luonnollisesti edellyttää sitä, että yhä useammalla materiaaliset ja perustarpeet ovat tulleet tyydytetyiksi. **Jakamisen eetos** puolestaan nousee sekä luovan talouden että merkitys yhteiskunnan tarpeista. Luovuus ja merkitykselliset kokemukset kukoistavat sitä paremmin, mitä enemmän merkityksellistä informaatiota ja kulttuurisisältöjä on vapaasti tarjolla. Jakamisen eetos perustuu eräänlaiseen yhteiskuntasopimukseen, jossa vastineeksi ilmaisesti jaetusta sisällöstä saa monin verroin takaisin ilmaista ja helposti saavutettavaa sisältöä. Myös yritykset ja elinkeinonharjoittajat hyötyvät, kun ne kehittelevät tapoja jalostaa ja järjestää sisältöä muotoon, josta ihmiset ovat valmiita maksamaan.

Nämä kolme tulevaisuuden megatrendiä muokkaavat yhteiskunnallisia rakenteita perusteellisesti. Keskeistä uudessa yhteiskuntamuodossa ovat avoimuus, rajattomuus, vuorovaikutus, luovuus ja elämänalueiden sekoittuminen. Niinpä esimerkiksi työssä pyritään samoihin päämääriin – kuten mielekkään elämän rakentamiseen – kuin muussakin elämässä ja toisaalta työnantajat hyödyntävät työntekijöiden koko inhimillistä potentiaalia, ei pelkästään rajattuja taitoja. Organisaatiot harjoittavat ääreisnäköään (Day & Schoemaker 2007) ja tekevät yhteistyötä ennakkoluulottomasti ja uusia mahdollisuuksia etsien yli toimiala- ja sektorirajojen. Tässä on hyvin yleisesti kuvattu tulevaisuuden yhteiskunnan organisaatiomuoto: **pilviorganisaatio**.

Pilviorganisaatio on vasta kehkeytymässä oleva organisaatiomuoto. Toteutuessaan se voi muuttaa radikaalistikin käsitystämme työstä, työpaikoista ja johtamisesta. Keskeistä pilviorganisaatioissa on verkosto-organisaatioitakin pidemmälle viety avoimuus ja joustavuus sekä tiedon ja ideoiden vapaa runsas, itseään ruokkiva luova virtaus. Pilviorganisaation voi hahmottaa esimerkiksi eri tilojen - julkisten, yksityisten, tieteellisten, taiteellisten, kaupallisten jne. - sekä eri elämänalueiden

⁶ Energian ja resurssien niukkenemisen ja kohtuutalouden vahvistumisen ohella.

kohtaamispiirteenä. Tulevaisuuden työelämässä innovaatiot ja työtulokset syntyvät yhä useammin formaalisten työrakenteiden ja -rutiinien ulkopuolella. Tämän tiedostamisesta on nähtävissä merkkejä jo nyt. Google antaa työntekijöilleen mahdollisuuden käyttää yhden työpäivän viikossa itse valittuihin ja omiin projekteihin. Sitran uuteen toimistorakennukseen Helsingin Jätkäsaareen tulee kaikille avoin julkinen aulatala. 113 miljoonaa kappaletta tähän mennessä myynyt Angry Birds syntyi työntekijöiden yhteisenä hupiprojektina.

Pilviorganisaatiota voi hahmottaa esimerkiksi seuraavien kolmen luonnehdinnan kautta:

- 1. Vertaistuotannon kuuma lähde** (Vuorovaikutus, jakaminen, joukkoluovuus, vertaistuotanto)
- 2. Merkitysten sampo** (Elämykset, voimaantuminen, merkityksellisyys: kokonaisvaltainen näkemys ihmisestä, jota innostaa ja motivoi työssä samat asiat kuin elämässä muutenkin.)
- 3. Hyötyreaktori** (Kaikkien inhimillisten potentiaalien, kokemusten ja tietojen kehittäminen ja hyödyntäminen, myös liiketaloudellinen innovaatioiden hyödyntäminen)

Kirjastot heijastelevat ympäröivää yhteiskuntaa ja järjestäytyvät peruseriaateiltaan samalla tavalla kuin muutkin ajan organisaatiot. Perinteinen kirjasto on tuonut yhteen teollisen ja informaatioyhteiskunnan ja toisaalta luostarin ihanteita. Sen tehtävänä on ollut toimia passiivisena, objektiivisena ja rationaalisena informaation kokoajana, välittäjänä ja säilyttäjänä. Kirjastot ovat toisaalta myös lähes pyhiä, hartaita ja arvokkaita paikkoja, tiedon vaalijoita, jotka ovat suhtautuneet varsin pidättyväisesti ihmisten omaan toimintaan, luomiseen ja kanssakäymiseen sekä ”epäsopivaan” elämyksellisyyteen. Menneet ja nykyiset kirjastot ovat monien mielessä rauhan ja esteettisten kokemusten paikkoja, mutta niissä on myös valkoisine pintoineen ja tarkasti valvottuine, ositettuihin, järjestettyine ja kontrolloituine tiloineen jotakin steriiliä. Monet kirjastot ovatkin lähteneet kehittämään toimintaansa tällaisen mielikuvan rajoja kyseenalaistaen ja murtaen. Esimerkiksi Pariisissa sijaitseva vuonna 1997 avattu Pompidou-keskuksen kirjasto on tunnettu kokeellisista käyttömuodoista. Pompidou, jonka syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi 100 vuotta, kehotti jokaista toteuttamaan omaa visiotaan kriitikoista välittämättä. Maailmallakin tunnustusta saanut suomalainen kirjastolaitos pitää ovia avoinna ja kynnyksiä matalina kaikille käyttäjille ja monenlaiselle toiminnalle ja on valmis uudistumaan tarpeen mukaan uusien yhteiskunnallisten haasteiden edessä.

Miten kirjasto sitten voisi kehittyä uuteen aikaan? Kirjasto on aina ollut yhteiskunnallisesti merkittävä perusinstituutio. Jotta se säilyttäisi merkittävyytensä, sen on kyettävä vastaamaan perustavanlaatuisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin ja tarpeisiin. Mitä pilviorganisaation periaatteet tarkoittaisivat kirjastoon sovellettuna? Mitä mahdollisuuksia ”pilvikirjasto” tarjoaisi koko yhteiskunnalle?

Kaiken ei tietenkään tarvitse eikä pidä muuttua. Timo Turjan (2002) mukaan kirjastojen ainutlaatuisena tehtävänä erityisesti tulevaisuudessa on informaation ja tiedon inhimillistäminen. Kirjastot ja kirjastotyöntekijät **tekevät informaatiosta merkityksellistä**. Turjan mukaan kirjastojen tulisi keskittyä entistä monipuolisempaan asiakaspalveluun. Tulevaisuuden kirjastonhoitajat ovat Turjan näkemyksen mukaan tiedon moniosiajia, jotka yhdistävät tekniikoiden ja välineiden osaamisen kulttuuristen ja yhteiskunnallisten sisältöjen hallintaan. Digaikaan sovellettuna tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi ihmisten itse tuottaman tiedon (blogit yms.) jakamista ja järjestämistä sekä

yleensäkin kaoottisen netti-informaation koostamista informatiiviseen, kiinnostavaan, jännittävään ja ajatuksia herättävään muotoon.

7.2. Kirjaston kolme tulevaisuuskuvaa

Miltä tulevaisuuden kirjasto sitten voisi näyttää? Tulevaisuuden kirjasto voi avautua kohtaamisten kuunsiltana, muodostua hitauden keitaaksi tai levittäytyä etemme voimaantumisen valtamerenä. Kirjaston Luova tulevaisuustila –hankkeen aikana tulevaisuuspajatyöskentelyssä saatujen tulosten pohjalta on muodostettu kolme erilaista, mutta toisiaan täydentävää kirjaston tulevaisuuskuvaa, joita avataan seuraavassa. Mukaan on otettu myös kirjallisuusselvityksessä esiin nousseita tulevaisuuden kirjaston kuvauksia.

7.2.1. Kirjasto - kohtaamisten kuunsilta

Kirjasto on tulevaisuudessa yhä useampien ja moninaisempien kohtaamisten näyttämö. Kirjastossa kohtaavat toisensa kirjaston käyttäjät ja kirjaston henkilökunta, sekä kirjaston käyttäjät keskenään. Kirjastossa kohtaavat toisensa myös ihmiset ja tilat – niin fyysiset, digitaaliset kuin virtuaalisetkin tilat. Ihminen kohtaa toisen ihmisen, ihminen kohtaa tilan, ihminen kohtaa teknologian ja ihminen kohtaa sisällöt. Tässä kohtaamisten kokonaisuudessa fyysisten tilojen suunnittelu, toteutus ja muunneltavuus eivät ole merkityksettömiä tekijöitä. Kirjaston tilojen, teknologioiden, toimintojen, tuotteiden ja palvelujen tulee mahdollistaa kohtaamiset. Sekä tarkoituksenhakuiset että satunnaiset kohtaamiset ovat yhtä tärkeitä kirjaston käyttöpotentiaalin toteutumisessa.

7.2.2. Kirjasto - hitauden keidas

Kirjasto on tulevaisuudessa vastapaino kiireen läpitunkemalle elämäntavalle, joka vallitsee laajalti nyky-yhteiskunnassamme. Nykyajan hektisessä elämänrytmissä ihminen kaipaa mahdollisuutta hidastaa, rauhoittua, rentoutua ja pysähtyä paikalleen ajassa ja tilassa. Kirjasto on hitauden keidas kiireen keskellä. Siellä ei juosta ja puhelimet eivät pirise. Kirjasto tarjoaa tilat ja välineet, joilla ihminen voi nipistää kiireisestä arjesta huikan aikaa itselleen ja syventyä rauhassa itseään kiinnostaviin kirjaston sisältöihin.

7.2.3. Kirjasto - voimaantumisen valtameri

Tulevaisuudessa kirjasto on voimaantumistemme moottori. Voimaantuminen tarkoittaa sitä, että ihminen tuntee voivansa vaikuttaa elämäänsä ja lähiympäristöönsä ainakin jollain tasolla. Voimaantumisen avulla hyvinvointi lisääntyy ja elämänlaatu paranee – ihminen saa positiivista energiaa elämässä selviämiseen, pärjäämiseen ja viihtymiseen. Kirjaston toiminnot ovat vipuvarsia voimaantumisen virrälle. Kirjastossa käydään hakemassa uusia elämyksiä, ideoita ja inspiraatioita elämää varten.

Tämän raportin alkuun valittiin motoksi pioneeritulevaisuudentutkija Olaf Helmerin lausuma:
"Tarvitsemme viisautta, rohkeutta ja humaaneja arvoja paremman maailman muodostamiseksi".
Kirjastolla on ollut ja tulee vastedeskin olemaan tulevaisuudessa keskeinen, alati uudistumiskykyinen rooli tässä tehtävässä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Mika (2009) Evaluation and Organization of Futures Research Methodology V3.0. Teoksessa Glenn, J. C. –Gordon, T. (toim.) Futures Research Methodology Version 3.0.. Millennium Project.
- Ahlqvist, Toni, Halonen, Minna & Heinonen, Sirkka (2007). Social Media Applications for Innovative Working Environments. 9th International Conference of Finland Futures Research Centre and Finland Futures Academy "Culture as Innovation – The Search for Creative Power in Economies and Societies", Session on Social Media and Technology I, 6–8 June 2007, Turku, Finland.
- Amara, Roy (1981). The Futures Field: How to Tell Good Work from Bad. *The Futurist*. April 1981.
- Bell, Wendell (1997). Foundations of Futures Studies. Volumes 1 & 2. New Jersey.
- Berndtson, Maija (2009). Millainen on kirjastomaisema vuonna 2035. Opetusministeriö. http://www.okm.fi/export/sites/default/OPM/Kirjastot/linjaukset_ja_hankkeet/Liitteet/Kirjastomaisema_2035.pdf
- Day, George S. & Schoemaker, Paul J.H. (2007). *Peripheral Vision: Detecting the Weak Signals That Will Make or Break Your Company*. Harvard Business School Press. Boston.
- De Bono, Edward (1990): *Edward: Kuusi ajatteluhattua*. Helsinki: MARK kustannus.
- De Bono, Edward (1985): *Six Thinking Hats*. Toronto, Ontario: MICA Management Resources, 1985.
- Dvir, R. (toim.) (2009): *OpenFutures – Operating System for Future Centers*. OpenFutures, 2009.
- Fujitsun asiakaslehti 4/2005: Sirkka Heinosen haastattelu: Ihminen ja innovaatio - "Työn rooli murroksessa" <http://www.net-lehti.com/net405/tyo1.htm> ja "Joustava työ vaatii ajan ja tekniikan hallintaa" <http://www.net-lehti.com/net405/tyo2.htm>.
- Glenn, J. C. (2009). The Futures Wheel. Teoksessa Glenn, J. C. –Gordon, T. (toim.) Futures Research Methodology Version 3.0. Millennium Project.
- Glenn, J. C. & Gordon, T. (toim.) (2009). Futures Research Methodology Version 3.0. Millennium Project.
- Green, Josephine (2009). A New Way of Perceiving, Being and Acting in the World. The Need for New Values, Skills and Competencies. Esitys EK:n Oivallus-seminaarissa 3.11.2009
- Guevara, Karmen and Ord, Jacqueline (1996). The Search for Meaning in a Changing Work Context. *Futures* vol 28, no 8, 709-722.
- Heinonen, Sirkka (2009) Creative Foresight Space (CFS). Power from Imagining the Futures. 1st International Conference on Strategic Innovation and Futures Creation. Malta University. Edward de Bono Institute for the Design and Development of Thinking, Keynote presentation, 44 slides, Malta, March 23, 2009.
- Heinonen, Sirkka (2010). Hidas elämä ja tulevaisuuden työ – paradoksi vai potentiaali. *Futura* 1/2010, 77-85.
- Heinonen, Sirkka (2010a). Kurkistuksia kaupunkiasumisen tulevaisuuksiin. eTutu –julkaisuja 2010, Turku.
- Heinonen, Sirkka (2010b). Luova tulevaisuusTila. Kirjastopilotin tarina. (julkaisukäsikirjoitus, Helsinki).
- Heinonen, Sirkka (2007). User-Inspired Innovation in Experience-Oriented Knowledge Society. Commentary in the Session on User-Inspired Innovation in the Seminar "New Innovation Challeng-

- es for Europe and Asia", organised jointly by IISS and Sitra, Hanasaari, Helsinki 2.5.2007. 2 slides and 3 p. text. <http://webcast.digital-one.fi/sitra/2007/iiss/>
- Heinonen, Sirkka (2004). Tulevaisuuden työnteosta. Vanhat paradoksit ja uusi paradigma. Toimihenkilöunioni, Helsinki, 98 s.
- Heinonen, Sirkka & Halonen, Minna (2007a). Making Sense of Social Media. Interviews and Narratives. Somed Foresight Report. VTT Research Report VTT-R-04539-07. 76 p.
- Heinonen, Sirkka & Halonen, Minna (2007b). Making Sense of Social Media. Interviews and Narratives. Presentation at Speakers' Corner, 22nd November, 2007. 15 ppt slides + text 3 p.
- Heinonen, Sirkka & Hiltunen Elina (2011). Creative Foresight Space and the Futures Window: Using visual weak signals to enhance anticipation and innovation. Futures (painossa).
- Heinonen, Sirkka & Hiltunen, Elina (2008). Creative Foresight Space and Futures Window. Paper presented at WFSF World Conference in July 2008, Sweden.
- Heinonen, Sirkka & Kurki, Sofi (2011). Transmedial Futuring in Creative Foresight Space. In: Wagner, Cynthia G. (ed.) Moving from Vision to Action. Essays published in conjunction with the World Future Society's annual meeting. World Future Society, Bethesda Maryland, pp. 119-128.
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho (2011). Merkitys- ja vuorovaikutusosaaminen. Luovan tulevaisuustilan avajaiset Hämeen ammattikorkeakoulun kirjastossa 30.11.2010. Helsinki 2011.
- Heinonen, Sirkka ja Tuominen Anu (toim.) (2006). Matkalla tulevaisuuteen - innovatiivisia avauksia tulevaisuuden asumiseen, liikkumiseen ja yrittäjyyteen. VTT Tutkimusraportti VTT-R-09398-06. Espoo, 101 s. + liitt. 12 s.
- Heinonen, Sirkka ja Westerlund, Leo (toim.) (2009). Tulevaisuussignaalien satoa 2009. TUTUe-julkaisuja 16/2009. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun kauppakorkeakoulu. 31 s.
- Hesselbein, Frances, Goldsmith, Marshall (eds.) (2006). The Leader of the Future 2. Visions, Strategies and Practices for the New Era. San Francisco, 318 p.
- Hiltunen, Elina (2007). The Futures Window – A Medium for presenting Visual Weak Signals to Trigger Employees' Futures Thinking in Organizations. Helsinki School of Economics, Working Papers, W 423.
- Hiltunen, Elina (2010) Weak signals in organizational futures learning. Acta Universitatis oeconomicae Helsingiensis, A365. Aalto University.
- Hines, Andy (2006). Strategic Foresight. The Futurist.
- Honoré, Carl (2004). In Praise of Slow, HarperOne (suom. Slow – elä hitaammin! Bazar, 2008 suom. Outi Huovinen).
- Hoyle, John R. (2007). Leadership and Futuring. London, 122 p.
- Inayatullah, Sohail (ed.) (2002). Questioning the Future: Futures Studies, Action Learning, and Organizational Transformation by. Tamkang University. 240 p.
- Jensen, Rolf (1999). The Dream Society. How the Coming Shift from Information to Imagination Will Transform Your Business. McGraw-Hill, New York.
- Kamppinen, Matti, Kuusi, Osmo & Söderlund, Sari (toim.) (2002). Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovelluksia. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 896. Helsinki.
- Kune, Hank (2011): The Reality of Future Centers in Europe. <http://resilientcommunities.org/wp-content/uploads/2010/04/FutureCentres.pdf> Haettu 13.3.2011.
- Kuosa, Tuomo (2011). Different Approaches of Pattern management and Strategic intelligence. Technological Forecasting and Social Change 78 (2011) 458-467.
- Kuosa, Tuomo (2009a). Towards Dynamic Paradigm of the Futures Research: Change That It Implies and Recommendations for Grasping the Complex Future. PhD thesis manual script. Finland Futures Research Centre / Department of Economic Sociology, Turku School of Economics.

- Kuosa, Tuomo (2010): Futures Signals Sense-making Framework (FSSF): A Startup With Tool for Analysing and Categorising Weak Signals, Wild Cards, Drivers, Trends and Any Other Types of Information. Elsevier. *Futures* 42 (1) (2010) 42-48.
- Kuosa, Tuomo (2009d). Methodologies of Reasoning Answers (MRA) – The Archetype Approaches of Scientific and Everyday Reasoning and Their Usability in Anticipation. *Technological Forecasting and Social Change*. (in review process)
- Kuosa, Tuomo (2005). Weak signal or insignificant roaring: Pattern management as ontologically new approach to weak signals observations and reasoning (in Finnish). *Futura* 4/2005, ISSN 0785-5494, pp. 115-120
- Kuusi, O. (2003). Delfoi menetelmä. Teoksessa Kamppinen, M. – Kuusi, O. & Söderlund, S. (toim.) *Tulevaisuudentutkimus – menetelmät ja sovellukset*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki. 2. korjattu painos.
- Kuusi, O. & Kamppinen, M. (2003). Tulevaisuuden tekeminen. Teoksessa Kamppinen, M. – Kuusi, O. & Söderlund, S. (toim.) *Tulevaisuudentutkimus – menetelmät ja sovellukset*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki. 2. korjattu painos.
- Naisbitt, John (1982). *Megatrends. Ten New Directions Transforming Our Lives*. Warner Books.
- Nonaka, Ikujiro & Takeuchi, Hirotaka (2008). *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. New York: Oxford University Press, 1995.
- Pang, Alex Soojung-Kim (2008). *Knowledge Tools of the Future*. Institute for the Future, Technology Horizons Program.
- Pang, Alex Soojung-Kim (2007). *The Fractal Future Of Innovative Spaces*. Institute for the Future. Culture as innovation. The search for creative power in economies and societies. 9th intl conference of Finland Futures Research Centre and Finland Futures Academy. Turku.
- Pine, J. & Gilmore, J. (1999). *The Experience Economy*. Harvard Business School Press, Boston.
- Leadbeater, Charles (2011). What's so good about open?. Forum Virium Helsinki 5-year Anniversary seminar "Open Data, So What?". Helsinki.
- Rifkin, Jeremy (2000). *The Age Of Access. The New Culture of Hypercapitalism, Where All of Life is a Paid-For Experience*. Putnam Publishing Group, New York. Bell, Wendell
- Stähle, Pirjo ja Wilenius, Markku (2006). *Luova tietopääoma. Tulevaisuuden kestävä kilpailuetu*. Helsinki.
- Takatalo, Jari, Kaistinen, Jyrki, Nyman, Göte & Häkkinen, Jukka (2009). "Experiencing multimodal environments" *Experiencing Light Conference*. Eindhoven, 2009.
- Tidd, Joe, Bessant, John, Pavitt, Keith (2005). *Managing Innovation. Integrating technological, market and organizational change*. 3rd ed. John Wiley & Sons, Ltd., 582 p.
- Turja, Timo (2002). *Kirjastojen haasteet ja tulevaisuus. Kirjastoasioita kuntien luottamushenkilöille – seminaari*.
- <http://lib.eduskunta.fi/Resource.phx/kirjasto/organisaatio/julkaisut/puhe-turja-160102.htx>
- Walsh, Bryan (2011). Today's Smart Choice: Don't Own. Share. *Time* vol 177, no 12, p. 49.

LIITE 1. KIRJASTOPILOTIN KÄSIKIRJOITUS

Sirkka Heinosen prototyyppi Luovan tulevaisuustilan kirjastopilotin käsikirjoituksesta esitetään tässä liitteessä. Hankkeen projektiryhmä on kollektiivisesti muokannut ensimmäisen vaiheen käsikirjoitusta. Käsikirjoituksen työstämiseen ja kehittämiseen ovat osallistuneet: Helsingin kaupungin kirjastosta Jouni Juntumaa, Pirjo Lipasti, Kari Lämsä ja Anne Ojanperä, Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta, Sirkka Heinonen, Sofi Salonen ja Leo Westerlund, What'sNext Consultingista Elina Hiltunen sekä Hahmo Design Oy:stä Pekka Putkinen ja Ilona Törmikoski.

TAVOITE

- tila houkuttelee ja kannustaa tulevaisuusajatteluun ja luovuusajatteluun (futures thinking + creative thinking)
- tilassa saadaan eväitä tulevaisuusajatteluun (futures coaching)
- tila tukee ennakointiosaamisen kehittämistä (foresight skills)
- tila voimaistaa oman tulevaisuuden ajatteluun (futures empowerment)
- tila syventää tulevaisuustietoisuutta (futures consciousness)
- tilassa ideoidaan kirjaston tulevaisuutta (futures design)

MOODI

- avartava (avoin, kysyvä, ajatuksia herättävä, eri tavoin, out-of-box, yllättävä, huumoriakin mukana)
- osallistava
- yhteisöllinen
- rentouttava/virkistävä/innostava/etukenoittava

EHDOTUS

- tila ohjaa askelkuvioin, valospotein, viitoin tai nauhan avulla tietyn reitin (jota voi noudattaa, mutta ei ole pakko) POLKU + TARINA (tulevaisuusreitti, tulevaisuusmatka) (askeltarrat mikäli mahdollista, askelkuviot on, mustat kirjaimet vaihtoehtoisesti)
- ”tilan käyttöohje” (ei tarvita varsinaista manuaalia, kuitenkin on hyvä olla opaskirjanen, esite tms)
- Tilaan sisääntulo houkutteleva ”Sukellus Tulevaisuuteen” (kaksi särmiseinää edessä sivuilla + yksi taempana keskellä), tilassa liikutaan ensin vapaasti omaa tahtia, sitten istuudutaan katsomaan Tulevaisuusikkunaa, vastataan Tulevaisuusikkunaa koskevaan kyselyyn ja tuotetaan tulevaisuuskuvia (sanoin, kommentein, piirroksin).
- Vastataan koko tilaa koskevaan käyttäjäkyselyyn (varattava tila ja pc/lomake –optiot)
- posterit: seinällä ja telineissä (tietty lukumäärä, tietyn kokoisia) sisältö: mitä tulevaisuusajattelu on, miten sitä voi kehittää, mitä hyötyä siitä, millaisia sovelluksia jne)

- posterit: Tulevaisuusikkunan kuvat koosteena (täplillä äänestetään kiinnostavinta ja uhkaavinta kuvaa kuvakavalkadin katsomisen jälkeen)
- tulevaisuuspiirroksia seinällä tulevaisuuden asumisesta ja liikkumisesta (koululaisten tuottamaa) inspiroimaan kävijää tuottamaan omaa (esim. dreamboardille)
- Posterit: Millennium-hankkeen 15 Global Challenges (vesi, ruoka, energia, terrori...). Tähän liittyen ratkaisujen ideointimahdollisuus tai kommentointitilaa (esim. post-it-pad)
- tyhjää paperia, johon voi jättää ideoita, kommentteja, piirroksia (kerätään talteen) Rituaali-> voi jättää merkkejä
- erityinen DREAMBOARD (ikkunalaudan päälle tukevahkoa valkoista paperia (mitat, kiinnitys): tulevaisuutta koskevia unelmia voi piirtää, kirjata, kysyä jne
- 3 tuolin tekniikka/6 hatun tekniikka (Disney/deBono) vain ohjatuissa sessioissa (yhdistettynä Tulevaisuusikkunaan tai erikseen) (tuolit voisivat olla koko ajan: nahkanojatuoli realistille, keinutuoli romantikolle, baarituoli kriitikolle)
- päänäyttö, jolla pyörii Tulevaisuusikkuna nonstoppina. Musiikki vaikoituna potpuurina yhtäaikaaisesti (kirjaston väki tekee ehdotuksen tunnin musiikkijaksosta)
- 1 muu näyttö tai tietokonepäätte, jolta voi katsoa tulevaisuusajattelun (tulevaisuudentutkimus, ennakointi) tieto- ja kuvapaketteja + videoklippejä
- tietokonepäätteitä 2 kpl, joihin voi vastata kyselyyn (myös paperilomakkeina)
- tulevaisuuslipasto: Vanha karttavetolaatikosto: jokaiseen vetotasaan tuotettu sisältö, esim. metodin kuvaus ja jokin esimerkki (kirjasto tuo, TuTu tuottaa sisällön)
- tulevaisuushylly: tähän tulevaisuusajattelun klassikkoja kuten Jules Vernen ja H.G.Wellsin teos, Brave New World, Fahrenheit, State of the Future, Nassim Talebin Musta Joutsen, pari vanhaa lehteä, jossa visioidaan tulevaisuutta, tulevaisuudentutkimuksen suomalaisia oppikirjoja (3 kpl) ja kv-teoksia

DESIGN-ELEMENTTEJÄ: KYSYMYKSIÄ KIRJASTOLLE

- Huonekalujen asettelu: alkuperäinen käärmemuotoinen pöytäasetelma, sohvut jo valmiina toisella seinustalla
- 1-3 erikoistuolia (esim. pallotuoli) 3 tuolin tekniikkaan
- Valoveistos (esim valkoinen paperilamppu, sähköinen takkatuli)
- Yllättävä, erilainen elementti: tuoli seinällä tms: ehdotus leipälapio
- Onko kirjastolla valmista rekvisiittaa, verhoja ym?
- Musiikki? Miten kirjastossa voi toteuttaa? Tekniikka + tekijänoikeudet?
- Akvaario (ei toteuteta tähän caseen, mutta esimerkiksi digivesiputous voisi toimia)
- Vesipullo pöydällä juotavaksi (+ toinen pullo, johon saa laittaa pullopostia tulevaisuuteen, kerätään ja käsitellään vasta 5 vuoden kuluttua)
- Vanha puhelin: tällä puhelu tulevaisuuteen (saako yhdistettyä äänitteen tulevaisuusaforismeista)
- Käyttäjien kollektiivinen taideteos: Hiekkalaatikko (feng shui –tyyliin), ryijy, kollektiivinen runo, sormenjälkikollaasi, tiedon puu...
- Luovien Tulevaisuusajatusten Vieraskirja
- Dalin valuva kello kuvana, jokin erikoinen kello + tiimalasi

A PRIORI -DEMO KIRJASTON VÄELLE

- Tutustuminen tilaan kierrellen ja katsellen Sirkan opastamana 25.9. klo 14-16
- Istuudutaan katsomaan Tulevaisuusikkunaa, jossa 22 kpl orastavaa ilmiötä elämän eri alueilta
- Työstetään kuviin liittyviä kysymyksiä pienimuotoisena tulevaisuusverstaana
- Vastataan kyselyn testiversioon (Tulevaisuusikkuna + tila)

LUOVA TULEVAISUUSTILA PILOTTI

- Tarkka ajankohta vkot 40-43
- Kesto 4 vko
- Avoin kaikille, poislukien kirjaston omat koulutusjaksot
- Tietyin päivystysajoin paikalla moderaattori(t)
- Kutsutaan tiettyjä ryhmiä, jolloin moderaattori paikalla (Sirikka Heinonen, Sofi Salonen Auli Keskinen tai Elina Hiltunen, myös kirjaston omasta väestä halukkaat)
- Voi käyttää tiettyjä ryhmiä, mm. kv-vieraita
- Käyttäjien kokemusten taltiointi ja seuranta kehittämistä varten (kirjasto videoi)

VIESTINTÄ JA MEDIA

- Esite (suomi + englanti)
- Tiedot aukioloajoista ja mahdollisista verstaista (tulevaisuusleipomoista, joissa "leivotaan" ideoita ja ratkaisuja)
- Luovan tulevaisuustilan taltiointi (kuvat, videot, haastattelut)
- Esittely seminaarialustuksissa ym. tilaisuuksissa, haastatteluissa, artikkeleissa
- Sosiaalisen median hyödyntäminen mm. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen fmc –sivulla (Future of Media and Communications) ja kirjaston omilla sivuilla+ kv-yhteydet
- Yhteistyökuvioita: Tulevaisuuden tutkimuksen seura, Helka
- Kirjaston viestintähenkilön kautta tiedotukset + media (useita haastatteluja)

Hahmo Design Oy:stä Pekka Putkinen ja Ilona Törmikoski.

LIITE 2. LUOVAN TULEVAISUUSTILAN TILAILME

Creafore - luova tulevaisuustila Tilailmeen konsepti

Ilona Törmikoski, Hanna Nissilä, Pekka Putkinen
Hahmo Design Oy, 4.2.2010
Sirikka Heinonen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Helsinki

Creafore – luova tulevaisuustila: Tilailmeen konsepti

1. Taustaa	s. 3
2. Creafore-tilan tehtävät	s. 4 – 7
Tulevaisuuden miettiminen luovasti	
Innovointi yhdessä ja yksin	
3. Kaksi tunnelmaversiota	s. 8 - 12
Stimulus - nopea tunnelma	
Slow - hidas tunnelma	
Äänen käyttö tunnelman saavuttamiseksi	
Kuvan käyttö tunnelman saavuttamiseksi	
4. Tilan elementit ja opastus	s. 13 - 20
Ohje tilan valintaan ja suunnitteluun	
Rajapinta ja ovieukko	
Opastus eli reitti ja sen merkitseminen	
5. Toimintapisteet	s. 21 - 29
Teamspace	
Tilpi	
Musta huone	
Unelmapöytä / -seinä	
6. Työkalut	s. 30 - 41
Julisteseinä	
Lasten julisteseinä	
Kolmen tuolin tekniikka	
Tulevaisuusikkuna	
Tulevaisuuslipasto	
Materiaalikirjasto	
Ammattikone	
Tulevaisuusafonimit –näyttö	
7. Jatkokehitysehdotuksia	s. 42 - 43

1. Taustaa

Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Sirkka Heinonen tilasi tarjouspyyntökilpailutuksen perusteella vuonna 2009 Hahmon tekemään tilailmekonseptia Creafore - luovalle tulevaisuustilalle (jäljempänä Creafore-tila). Tilan konseptointiin osallistui Hahmosta muotoilujohtaja Ilona Törmikoski ja tilasuunnittelija Hanna Nissilä.

Konseptin tehtävä on luoda Creafore-tilan tunnistettavat elementit, auttaa luomaan tilan toimintoinen hyvinkin erilaisiin ympäristöihin ja sopeuttamaan konsepti erilaisiin toteutuksiin erilaisin kustannuksin. Tilakonseptin tehtävä on myös selkiyttää sitä, mistä Creafore-tila koostuu.

3

2. Creafore-tilan tehtävät

Tulevaisuuden miettiminen luovasti
Innovointi yhdessä ja yksin

4

2. Tulevaisuuden miettiminen luovasti 1/3

Creafore-tila kannustaa luovuuteen, tulevaisuusajatteluun ja tekemään tulevaisuutta luovalla tavalla (Creative Future Design). Se kannustaa luovalla tavalla tulevaisuusajatteluun, auttaa tunnistamaan heikkoja signaaleja, mustia joutsenia ja keksimään uusia innovaatioita.

5

2. Tulevaisuuden miettiminen luovasti 2/3

- Henkilökohtaisella tasolla: auttaa kävijää miettimään pidemmällä tähtäimellä tulevaisuutta ja löytää oma rooli tulevaisuuden tekemisessä.
- Tulevaisuudentutkimuksen tasolla: tutustuttaa kävijä tulevaisuuden tutkimuksen käsitteisiin, työkaluihin ja sisältöihin, sekä opettaa hyödyntämään niitä.
- Organisaatio- / toimijatasolla: auttaa löytämään luovia ratkaisumalleja toiminnan kehittämiseen ja luotaamaan tulevaisuutta.
- Tilaan kumuloituu kävijöiden innovointityöskentelyä ja kävijät myös luovat tilaa.

6

2. Innovointi yhdessä ja yksin 3/3

- Tilan tulee toimia ohjatun ryhmätyön välineenä ja auttaa innovoimaan yhdessä.
- Tila toimii myös yksinkävijälle siten, että tilassa on vapaasti kuljettava reitti/polku, jonka varrella on itsekseen suoritettavia tehtäviä.

Creafore-tila kannustaa luovuuteen ja uusien innovaatioiden keksimiseen. Se innostaa luovalla tavalla tulevaisuusajatteluun ja rohkaisee tekemään tulevaisuutta luovalla tavalla.

7

3. Kaksi tunnelmaversiota

Stimulus – nopea tunnelma
Slow – hidas tunnelma

8

Stimulus – nopea tunnelma

Stimulus -tunnelman luo useat ja nopeasti vaihtuvat ääni- ja heijastuselementit, jotka inspiroivat nopeaan toimintaan. Tämä tunnelma sopii hyvin, kun tehdään aivoriihityöskentelyä/workshoppia tai kun lataudutaan ideointiin.

Ääni

- mehiläisen surina
- rytmikäs liikkeen ääni
- kokoonkasautumisen ääni
- lentokoneen ääni
- futuristisia ja elektronisia ääniä

Kuva

- vilisevä maisema metron ikkunasta
- ihmisten vilinä kaupungissa, muurahaisten vilinä
- nopeutettu kasautuminen esim. rakennus, palikkatalo, legotalo
- nopeutettu tapahtuma: Juoma tulee lasiin ja häipyy lasista
- nopeita mittakaavavaihtoksia ja outoja yhdistelmiä

9

Slow – hidas tunnelma

Slow -tunnelmassa on vähemmän ärsykeellisiä elementtejä ja toiminta on hitaampaa. Hitauden idea on keskittää ajatuksia, rauhoittaa ja vapauttaa sekä tyhjentää ajatuksia. Kuva- ja ääniaiheet voivat olla esimerkiksi antiikin neljästä elementistä (maa, tuli, vesi, ilma) tai vuodenajoista. Kuvan ja äänen lisäksi tunnelmaa voidaan luoda myös käyttämällä tuoksuja. (Meren suolaisuus, takkatulen/nuotion savu, kesäinen sade)

Ääni:

- tuulenumina
- veden liplatus, jään ritinä, meren tyrskyt, laineet pikkukivisellä rannalla, lumen narskunta
- kohina, laitteen hurina
- hiihtämisen ääni
- kuumailmapallon ääni
- takkatulen rätinä

Kuva:

- sadetta, vesipisaroita, sateen suhinaa, digitaalinen akvaario
- metsää, niittyä, perhosten liitelyä
- tuulenvirettä, pilvien lipumista

10

Äänen käyttö tunnelman saavuttamiseksi

- Jos tila on iso, voidaan käyttää samanaikaisesti kahta ääntä (slow ja stimulus).
- Mutta jos tila on pieni, niin käytetään vain yhtä tunnelmaa / ääntä kerrallaan. Tällöin myös ääninauhan leikkaus tulee olla hitaampi esim. noin 5 min per tunnelma.
- Ääni voi vaihtua joko liukuen tai tauon kanssa riippuen Creafore-tilan toiminnoista.
- Jos tilaan tulee heijastettavaa kuvaa, ääni ajoitetaan yhteen kuvatempon kanssa.
- Ääntä voisi mahdollisesti kuunnella myös kuulokkeilla.

11

Kuvan käyttö tunnelman saavuttamiseksi

Creafore-tilan kuvina käytetään ainoastaan mahdollisimman laadukkaita kuvia ja videonauhoja, jotka ovat tuotettu tätä käyttöä varten. Näin varmistetaan, että Creafore-konseptin kuvamateriaali on uniikkia ja ennen näkemätöntä sekä käyttöyhteyteen sopivaa. Kuviin liittyvien mielikuvien tulee tukea viestiä ja vapaata ajattelua, eikä ajatus kiinnity epäolennaisuuksiin (kuvassa huono resoluutio/rajaus jne.).

- Jos tila on iso, voidaan käyttää samanaikaisesti kahtakin isoa heijastusta esimerkiksi tilan eri päätyihin.
- Jos tila on pieni, käytetään vain yhtä isoa heijastusta ja pienempiä näyttöjä.
- Jos tilaan tehdään ääni, kuvien vaihtuminen tulee rytmittää sen mukaan.

12

4. Creafore-tilan elementit ja opastus

Ohje tilan valintaan ja suunnitteluun
Rajapinta ja oviaukko
Opastus eli reitti ja sen merkitseminen

13

Ohje tilan valintaan ja suunnitteluun

Creafore-tila on räätälöitävissä käytettävän tilan mukaan

Tilan koko: Koska Creafore-tilan konsepti on joustava, se soveltuu monenlaisiin, -muotoisiin ja -kokoisiin tiloihin.

Tilan kokoa määrittävä tekijä on ryhmätyötilan eli Teamspacen toivottu henkilömäärä (maksimissaan 15)

Sen lisäksi Creafore-tilan reitille ja sen varrella sijaitseville toimintapisteille ja työkaluille tulee jättää tarvittava tila. (Noin 3 neliometriä / toiminto)

Jos tilan tulee toimia opiskelija-/koululais-/seniori-/yrityskäyntiryhmille, tulee toimintopisteiden väliin jättää enemmän tilaa.

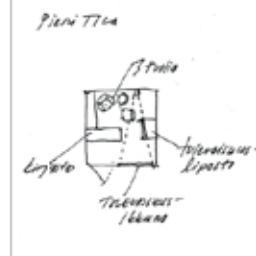
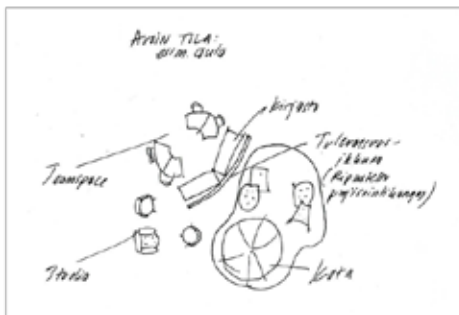
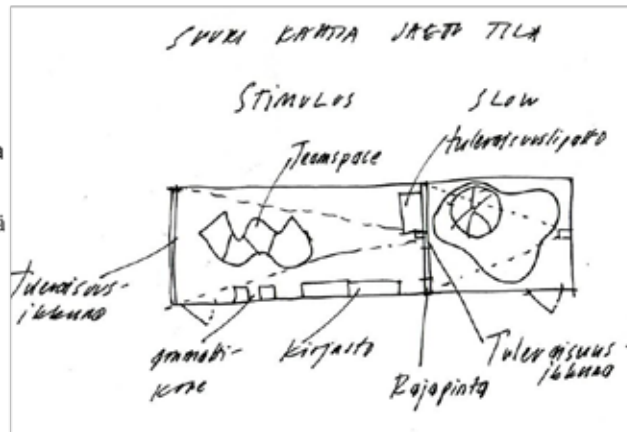

14

Ohje tilan valintaan ja suunnitteluun

Tilajaottelu: Creafore-tila toimii parhaiten rajattuna isompaan avaraan tilaan, esim. aulaan tai näyttelytilaan. Sen muoto voi kuitenkin olla myös 1-2 luokkahuonetta, jotka poikkeavat tunnelmaltaan. (Ks. Sivut 7 – 8)
Jos tilaa käyttää ryhmä, tarvitaan lisäksi vielä 1-2 luokka-/työhuonetta tai kokoustilaa.

Creafore-tilan voi toteuttaa myös hyvin pieneen tilaan valitsemalla vain yhden toiminnon / työkalun.

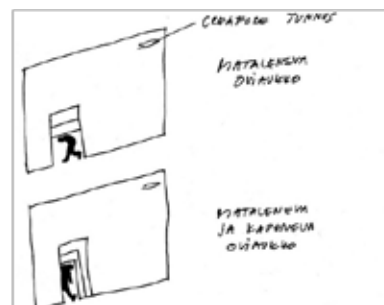

15

Rajapinta ja oviaukko 1/2

Creafore-tilan erottaa muusta tilasta rajapinta, jossa on oviaukko tai se rajaa oviaukon suhteessa muuhun tilaan. Rajapinta voi olla esimerkiksi itsestään seisova kangasseinäke tai pelkkä projisointipinta, johon heijastetaan kuvia ja/tai animaatioita.

*partti = muutokset
don to innovation*

SILÄÄNTÖ HEIJASTUKSEN LÄHTI?

16

Rajapinta ja oviaukko 2/2

Riippuen tilasta rajapinnan koko voi vaihdella esim. 2 m x 2 m – tai väliseinän tapaisena seinästä seinään. Ideaalitapauksessa rajapinnan läpi kuljetaan eli siinä on oviaukko.

Jos oviaukko toteutetaan, sen koko voi olla normaalia matalampi, jolloin pitkät kävijät joutuvat hieman kumartumaan.

Oviaukko voidaan tehdä myös kotelomaiseen seinärakenteeseen, siten että se madaltuu ja/tai kaventuu.

Pienen mittakaavan toteutuksessa rajapinta on jalustallinen valkokangas ja projektori tietokoneineen, mutta näyttävämässä toteutuksessa se on paikalle rakennettu puinen seinärunko, jonka pintaan on pingotettu taustaprojisointiin soveltuva kangas/muovi. Tällöin rajapinnan heijastukset näkyvät Creafore-tilan puolelle, eli käytetään nk. taustaheijastustekniikkaa.

Jos ollaan korkeassa ja avarassa tilassa, rajapintaseinäke voidaan rakentaa L-malliseksi, jolloin se rajaa huonetilan.

17

Opastus eli reitti ja sen merkitseminen 1/3

Creafore-tilan läpi kulkee **reitti**, joka johdattaa eri toimintojen luokse.

Toiminnot voidaan järjestää monella eri tavalla riippuen tilan koosta ja tyylistä.

Reittiin yhdistetään eri toimintapisteistä kertovat **merkit**, jotka sisältävät lyhyen kuvauksen toimintopisteestä (kieliversiot) sekä pisteen järjestysnumeron.

Tämä selkeyttää kävijälle eri toimintojen merkityksen sekä auttaa itsenäistä tutustumista tilaan luoden myös yhtenäistä visuaalista ilmettä. Reitti voidaan muodostaa myös monikäyttöiseksi niin, että eri käyttäjäryhmät (koululaiset, ATK-nörtit, TuTu-friikit, eläkeläiset, yritysten edustajat) voivat käyttää sitä eri tavoin. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi värikoodausta.

Merkit ovat pyöreät, liikennemerkkimäiset ja taustaltaan vaaleanvihreät.

Ne voidaan toteuttaa esim. kapalevystä tai reboardista ja ne seisovat omalla jalustallaan.

Jalustat ovat mattavalkoiset metalliputkivarrella ja metallisella pyöreällä lattajalalla.

Visuaalinen ilme toteutetaan linjassa muun graafisen materiaalin kanssa.

Vaihtoehto 1. Opastus valon avulla 2/3

Näyttelytila: Reitin muodostamiseen käytetään kohdennettavia ja rajaimilla varustettuja valaisimia heijastamalla **valoviiruja ja täpliä** lattiapintaan.

Jos saadaan yhteistyökumppaniksi led-valaisinvalmistaja tai valaistuserikoisiasiantuntija, voidaan reitti toteuttaa ohjatulla valaistuksella esim. ledivalaisimin.

Lisäksi toimintokohteissa on **oma kohdevalaistus**, joka halvimmissaan voi olla irtovalaisin – tai jos käytössä on näyttelytila, valaistus hoidetaan kiintein kattospotein kattokiskoista.

19

Vaihtoehto 2. Opastus lattiatarrojen avulla 3/3

Jos valoa ei voida käyttää reitin muodostamiseen, niin käytetään lattiaan kiinnitettäviä tarroja.

Tarrat voivat olla esimerkiksi muotoon leikattuja jalanjälkiä tai **muuntuva graafinen kuvio**, joka näyttäytyy pienenä reitin varrella ja suurena tärkeän kohteen kohdalla tai joka värillisesti ilmaisee tärkeän kohteen.

Tarramateriaalina käytetään uudelleen liimautuvaa, mahdollisesti fluorisoivaa tarraa.

20

5. Toimintapisteet

Teamspace
Tiipii / kota
Musta huone
Unelmapöytä / -seinä

21

Toimintapisteiden kuvaus

Creafore-tilassa on erilaisia ideointiin ja tulevaisuuden pohtimiseen soveltuvia toimintapisteitä sekä yksin- että ryhmätyöskentelyyn. Toimintapisteiden koko ja laajuus riippuvat tilan koosta ja toivotusta tunnelmasta (kts. edelliset sivut).

Tavoitteena on, että tilailme toteutetaan mahdollisimman ympäristöystävällisesti ja kestäväen kehityksen periaattein. Suositetaan kotimaisia materiaaleja ja designia.

22

Teamspace 1/2

Teamspace on tarkoitettu tiimityöskentelyyn **suurelle ryhmälle** tai useammalle **pienelle ryhmälle**. Työkaluna on mm. Tulevaisuusikkuna. Tilan koosta riippuen muodostetaan sopiva pöytä / tuoli kokoonpano, jossa haluttava **yhteistyömuoto** mahdollistuu parhaalla mahdollisella tavalla.

23

Teamspace 2/2

Pöytä koostuu useasta pienestä osasta, jotka yhdessä voivat muodostaa suuren neuvottelupöydän.

Yksittäisten pöytien muoto/koko pöydän muoto olisi hyvä olla erikoisen mallinen.

Teamspace voidaan muodostaa tarpeen mukaan useaan eri muotoon, esimerkiksi:

- U:n muotoinen ryhmä
- L:n muotoinen ryhmä
- Pitkä yhtenäinen pöytä
- Monta pientä työpistettä

Yllätyksellisenä elementtinä on leipälapio, jolla leivotaan uusia ideoita verstaissa.

Fläppitaululle voidaan purkaa ideoita ja ajatuksia.

24

Tiipi 1/3

Tiipi tai kota on tila yksinolemiseen, rentoutumiseen, yksinäiseen mietiskelyyn ja ideointiin.

Tiipi rakennetaan pystyrimoista ja kankaasta, ja sen sisällä on suuria tyynejä lattialla istumista varten.

Tämä toimintapiste voidaan toteuttaa myös vaihtoehtoisesti kupoliteltalla, joka naamioidaan esimerkiksi hopean värisellä kankaalla. Tämä vaihtoehto sopii, jos halutaan modernimpi ja ajattomampi ratkaisu.

Tiipiin alla ja edustalla on suuri vapaamuotoinen **matto**, joka rajaa alueen ja jonka päälle **tyynyt** voi tarvittaessa levittää ryhmätyöskentelyä varten.

25

Tiipi 2/3

Tiipiin sisällä nuotiotulen paikalla on **digikehys**, jossa pyörii vaihtuva kuvaesitys tulevaisuusaforismeista ja -mietelmistä. Esityksen taustakuvana on nuotiotuli. (Nuotiotuli voidaan toteuttaa myös muilla keinoilla, esim. valaisimella joka muistuttaa tulta).

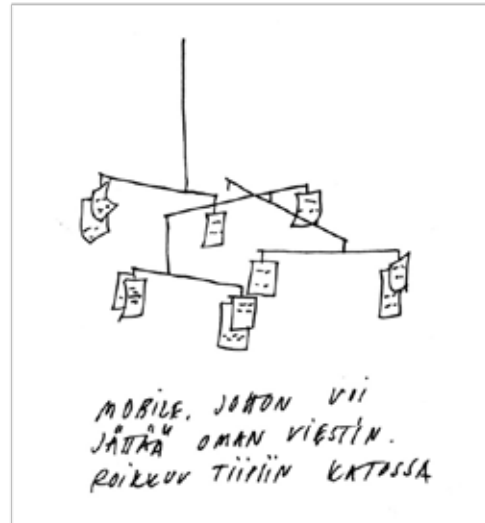
Tulevaisuusaforismien kuvaesitykselle suunnitellaan visuaalisen ilmeen mukainen esityspohja.

26

Tiipii 3/3

Tiipin käyttäjä voi myös kirjoittaa oman mietelmänsä ja jättää siten jälkensä seuraaville kävijöille mietittäväksi tai ideoitavaksi. Tätä varten tiipiissä on lappuja ja kyniä sekä sen ulkopuolella on roikkuva mobilerakenne, johon lapun voi kiinnittää tai lyhty, jonka sisälle ajatuksen voi jättää.

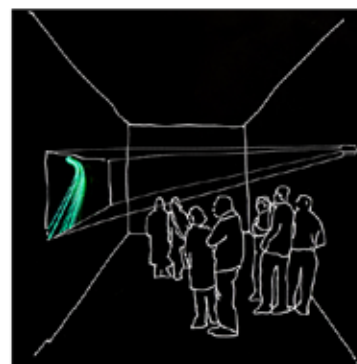
27

Musta huone

Mikäli käytössä on useampia tiloja, voidaan Creafore-tilaan toteuttaa myös **Musta huone.**

Tilaan saavutaan pimeän tunnelin läpi ja perillä Mustassa huoneessa voi seurata tunnelmaan virittävää materiaalia.

- Stimulus -tunnelmassa esimerkiksi futuristisia videoita aiheenaan 3000-luvun kaupunki.
- Slow -tunnelmassa merenrantakuvaa ja ääntä tyrskyjen iskiessä rantakiviin.

28

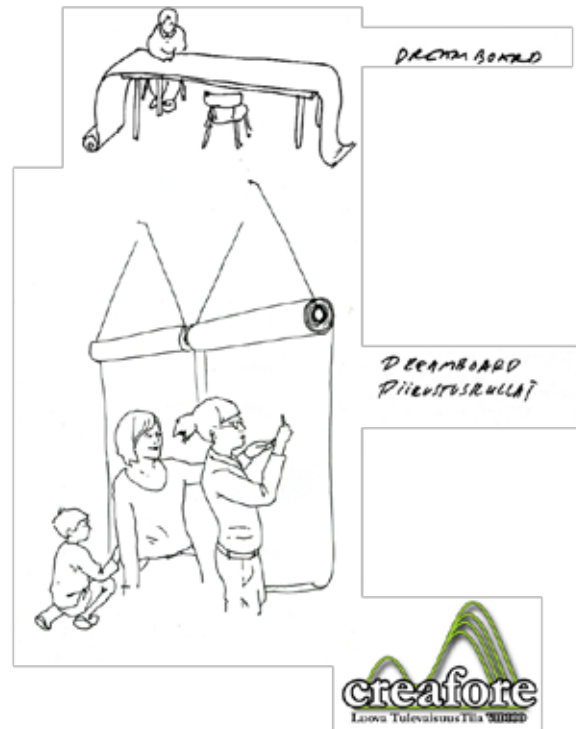
Unelmapöytä /-seinä

Unelmapöytä /-seinä kutsuu käyttäjää purkamaan **omia ideoitaan ja unelmiaan** paperille ja jakamaan niitä muiden näyttelyssä kävijöiden kanssa. Unelmat saavat olla niin sana- kuin kuvamuodossa ja ne voivat olla myös kysymyksiä.

Tapa 1: Ikkunalauta/pöytä. Vahva paperi teipattuna pinnan kokoisena ja muotoisena ikkunalauta/pöytäpintaa vasten.

Tapa 2: Roikkuva paperirulla noin 50 cm levyinen, joka voidaan kiinnittää seinään. Paperia rullataan sen täytyessä lisää auki ja vastaavasti alhaalta takaisin kiinni rullalle.

Tapa 3: Paperiarkit. Esimerkiksi A3-piirustusarkit pohjustettuna esim. kapeille.

29

6. Työkalut

- Julisteseinä
- Lasten julisteseinä
- Kolmen tuolin tekniikka
- Tulevaisuusikkuna
- Tulevaisuuslipasto
- Tulevaisuushyllyt
- Ammattikone
- Tulevaisuusaforismit-näyttö

30

Työkalut

Creafore-tilassa on erilaisia työkaluja helpottamaan ideointia ja aiheeseen syventymistä. Niitä voi käyttää sekä yksin että ryhmätyövälineinä verstpajoissa.

Nämä tuovat lisäarvoa Creafore-tilaan, joten riippuen tilan laajuudesta niistä voi valita tarvittavat.

31

Julisteseinä 1/2

Julisteseinä sisältää 5 kpl julisteita, jotka herättävät ajattelemaan tulevaisuutta ja jotka virittävät tunnelmaan.

Julisteet kiinnitetään helposti liikuteltaviin seinäkkeisiin, jotka sijoitetaan reitin varrelle. Näin ne ovat helposti luettavissa läpi. Seinäkkeistä voi tilan koon ja tarpeen mukaan tehdä erilaisia kokoonpanoja ja niistä voi myös tarvittaessa rakentaa tilanjakajan tai näkösuojan.

32

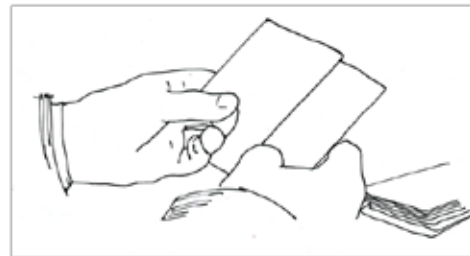
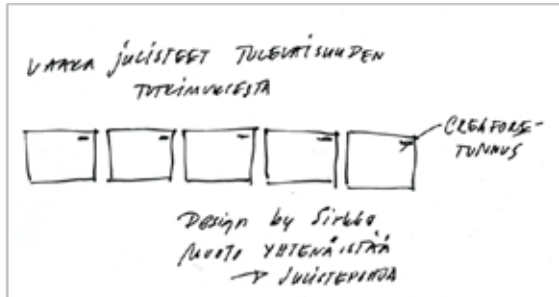

Julisteseinä 2/2

Julisteita varten suunnitellaan julistepohja, joka noudattaa tiettyjä sääntöjä (fontit ja fonttikoot, tekstien ja kuvien asemoinnit jne) Näin varmistetaan että visuaalinen ilme toistuu yhdenmukaisena kaikessa Creaforen graafisessa materiaalissa.

Julisteseinän materiaalista voidaan tuottaa myös A6-kokoiset kortit työkaluksi. Tätä varten suunnitellaan myös korttipohja.

Julisteet ovat nähtävissä myös digitaalisena materiaalina.

33

Lasten julisteseinä

Lasten julistenäyttely esittelee koululaisten omia näkemyksiä ja piirroksia tulevaisuudesta. Ne auttavat ajattelemaan ennakkoluulottomasti ja madaltavat kynnyksiä. "Lapsikin osaa, ei tarvitse ottaa niin vakavasti." Lasten julisteseinä toimii myös mallina koululaisille.

Piirustukset kiinnitetään itsestään seisovalle taululle reitin varrelle.

Ne ovat nähtävissä myös digitaalisena materiaalina.

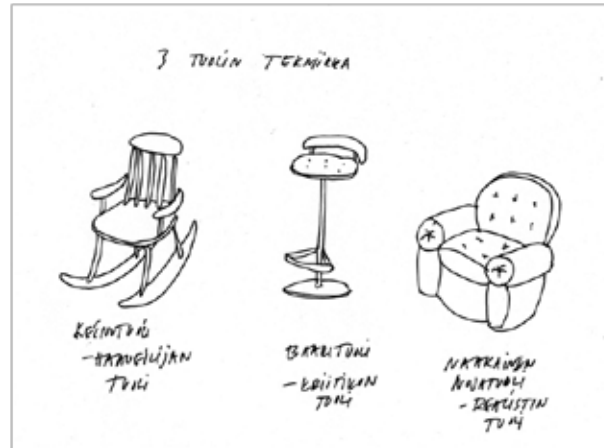
34

Kolmen tuolin tekniikka

Kolmen tuolin tekniikkaan kuuluu 3 erilaista tuolia.

Tuolit sijaitsevat Teamspacen (miehellään myös materiaalikirjaston) läheisyydessä.

1. Haaveilijan tuoli
 - Moderni keinutuoli, esim. Päivi Mikolan suunnittelema Woodpecker –keinutuoli.
2. Kriitikon tuoli
 - Korkea baarijakkara
3. Realistin tuoli
 - Tukeva nojatuoli

35

Tulevaisuusikkuna

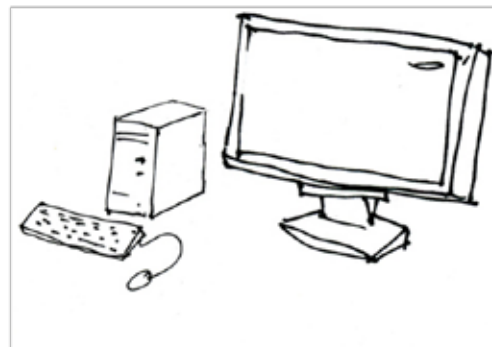
Tulevaisuusikkuna pyörittää visuaalista kuvashow'ta, joka sisältää materiaalia ideointia varten.

Kuvashow'n sisältö voi olla mm. heikkoja signaaleja, nousevia ilmiöitä, teknisiä innovaatioita tai poliittisia tulevaisuus-signaaleja.

Toteutustapa: Tietokone ja powerpoint-ohjelma + näyttö.

Kuvashown pohjaksi suunnitellaan ilmeen mukainen kuvapohja joka on linjassa muun kuvallisen materiaalin kanssa.

Tämä sama toteutus toimii myös verstastyöskentelyssä vetäjän esityksiä varten (esim. alustuksen, yhteenvedot jne).

36

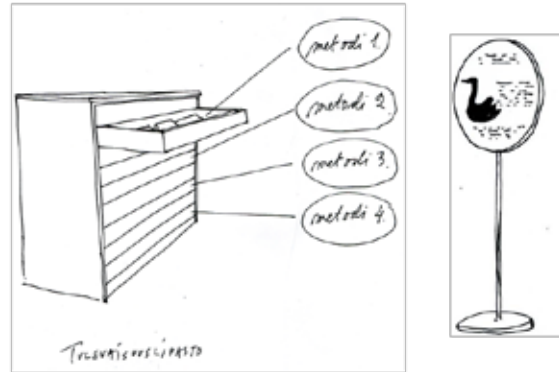
Tulevaisuuslipasto

Tulevaisuuslipasto sisältää tulevaisuuden tutkimuksen **metodien esittelyn** eli metodikuvaukset sekä materiaalit kävijöiden käyttöön. (raportit, esineet, kirjallisuus).

Tulevaisuuslipastoa symboloi musta joutsen, joka kuvaa teoriaa:

"Maailmaa muuttaa eniten äärimmäisen epätodennäköiset ja odottamattomat tapahtumat."

Tulevaisuuslipasto on vanha karttalaatikosto, jossa jokainen laatikko sisältää yhden metodikuvauksen. Metodit esitellään pohjapahveilla, jotka suunnitellaan visuaalisen ilmeen mukaisesti ja laatikkoon sopiviksi. Metodin jokaiselle elementille löytyy oma paikkansa pohjapahvista.

37

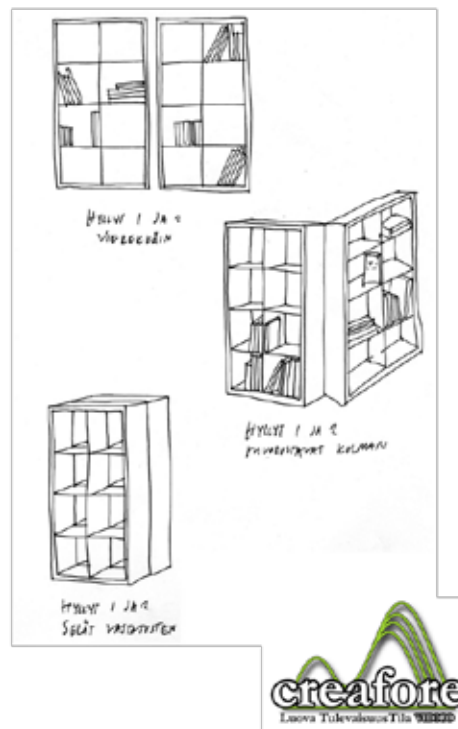
Tulevaisuushyllyt 1/2

Tulevaisuushylly sisältää kaksi kirjahyllyä

Hyllyt voidaan asettaa joko nurkkaukseksi, riviin tai seläntäin.

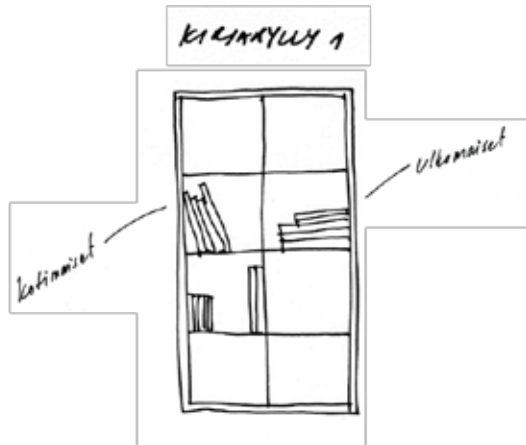
Hyllyjen päällä on nimikyltti ja niiden päädystä sisällysluettelot (vrt. kirjaston hyllyt). Sisällysluetteloon voi kommentoida omien suosikkien kohdalla pienillä pyöreillä tarralapuilla. Tarralappuja saa yhdestä hyllylokerosta, josta myös kirjallisuusluettelon voi ottaa mukaansa.

Lisäksi luettelon alla on rivillinen A4-paperi sekä nauhassa roikkuva kynä, johon voi lisätä oman ehdotuksensa materiaalikirjaston laajentamiseksi.

38

Tulevaisuushylly 2/2

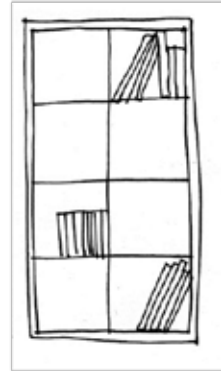

Tulevaisuushylly 1: Tulevaisuuden tutkimuksesta kertovat materiaalit

-Tulevaisuuden tutkimusta edistävien seurojen ja organisaatioiden esittelymateriaalit.

- Tulevaisuuden tutkimuksen seura
- Tulevaisuuden tutkimuksen keskus
- Tulevaisuuden tutkimuksen Verkostoakatemia
- Millennium-hanke
- Rooman Klubi
- World Future Society

KIRJAKYLY 2

Tulevaisuushylly 2: Inspiroivat materiaalit

-Kirjallisuus: Oppikirjat, scifi, raportit (Rooman klubi), romaanit ja klassikot mm. Thomas Moren Utopia, Jules Verne ja H.G. Wellsin klassikkoteokset, Aldous Huxleyn Brave New World, Ray Bradbury Fahrenheit 451, State of The Future, Nassim Talebin Musta joutsen, lehtiä.

- Elokuvat
- Musiikki

39

Ammattikone

Ammattikone kutsuu käyttäjää ideoimaan **tulevaisuuden ammatteja** ja jakamaan niitä muiden kävijöiden kanssa.

Ammattikone on puinen lipasto, jonka laatikoissa on jokaisessa yksi inspiraation lähde, kuva tai esine. Kone toimii niin, että kävijä aukaisee kaksi eri laatikkoa ja niiden yhdistelmästä ideoi uuden ammatin itselleen tulevaisuudessa. Sen jälkeen jakaa sen ajatuksen post-it-lapulla lipaston vieressä olevalle seinälle/taululle. Muut kävijät voivat kommentoida ammatteja eri värisellä post-it-lapulla.

Ammattikoneen laatikoissa ideoita antamassa voi olla sanoja, esineitä, tuoksu...

40

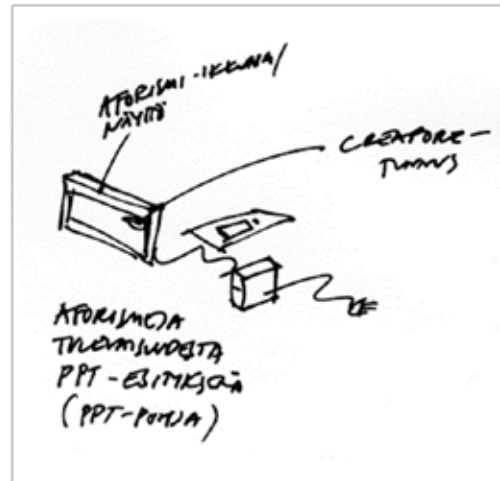
Tulevaisuusaforisminäyttö

Tulevaisuusaforisminäyttö pyörittää mietelauseita valokuvataustoilla. Sitä voi käyttää myös linkki-ikkunana.

Esimerkkiä aforismista:

"Tulevaisuus on nyt" Eleanor Roosevelt

Toteutustapa: Koostuu tietokoneesta, näppäimistöstä + hiirestä ja isosta näytöstä jolla aforismit pyörivät.

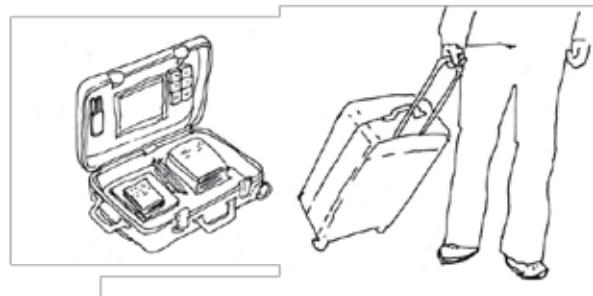

41

7. Jatkokehitysehdotuksia 1/2

Creafore Toolkit

- Pieni ja mobiili matkaversio joka esittelee "miniversiot" 1-2 toiminnosta / työkalusta + tarvittavat esittelymateriaalit
- Auttaa virittäytymään ajattelemaan tulevaisuutta luovasti.

Creafore Toolkit Website

- Vierailija voi tutustua itsenäisesti työkaluihin, metodeihin jne.

Creafore Webcam

- Livekuvaa esimerkiksi ammattikoneen käytöstä.
- Tallennettu nauha voisi pyöriä inspiraation lähteenä Creafore -tilassa.

Creafore Game

- Nettipeliversio esim. Ammattikoneesta.

42

7. Jatkokehitysehdotuksia 2/2

Creafore Interactive Future Drawer

Konseptiluonnos Tulevaisuuslipastosta verkkosivuina. Kävijä voi itsenäisesti tutustua tulevaisuudentutkimuksen eri metodeihin ja hankkia tietoa.

Vetolaatikoita klikkaamalla haluttu laatikko aukeaa jonka jälkeen voi valita haluamansa tietokategorian.

43

Kiitos!

Ilona Törmikoski, ilona@hahmo.fi, 040-583 3860

Hanna Nissilä, hanna@hahmo.fi, 044-537 3509

Pekka Putkinen, pekka.putkinen@hahmo.fi, 044-931 5557

Creafore – luova tulevaisuustila –hanke:

Sirkka Heinonen, sirkka.heinonen@lse.fi, 040-5811229 (Tulevaisuuden tutkimuskeskus)

44

LIITE 3. LUOVIAN TILOJEN EKSKURSION

Tulevaisuuden tutkimuskeskus suunnitteli yhteistyössä Hahmo Design Oy:n ja Helsingin kaupunginkirjaston yhteyshenkilöiden kanssa Luovien tilojen ekskursioon Luova tulevaisuustila –hanketta varten. Käyntikohteita haettiin Helsingin keskustan « Bermudan kolmiolta », tavoitteena oli tutustuminen työmiljöiden luovaan tilasuunnitteluun. Luova tulevaisuustila –hankkeen ekskursioryhmä -ryhmä tapasi sovitun mukaisesti 9.9.09 klo 9 Lasipalatsissa, josta lähdettiin kävellen kierrokselle. Ryhmän vetäjinä toimivat Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta Sirkka Heinonen ja Sofi Kurki. Kirjaston edustajia ekskursiolla olivat Jouni Juntumaa, Kari Lämsä, Anne Ojanperä, Pirjo Lipasti ja Hanna Aaltonen. Aamupäivän aikana ryhmä kiersi kohteissa ja arvioi niihin sisältyviä luovuuselementtejä.

Kuva 1. Luovien tilojen ekskursio aloitettiin Esplanadin puistosta.

Lähtökohtaisesti tutustumiskohteena saattoi olla toimisto, kauppa, kuppila, kampaamo tai mikä tahansa muu tila, jossa on tavoiteltu luovuutta (sisustuksen, värien, valaistuksen ynnä muun sellaisen suhteen). Suositusten ja aikataulujen sopivuuden perusteella käyntikohteiksi valikoituivat KIRNAUSKIS 2.0 (esittelijänä toimitusjohtaja Noora Iloranta), TAIVAS (esittelijänä toimistopäällikkö Sanna Regwan ja toimitusjohtaja Mikko Helme), YATTA/konseptointitoimisto, HUB Helsinki (molempien edellä mainitun esittelijänä Mika Ilari Koskinen) ja optikkoliike SALME OPTIC (esittelijänä toimitusjohtaja Salme Helander) .

Jokaiselta luovien tilojen ekskursion osallistuneelta kohteissa kävijältä toivottiin kommentointia ja arviointia kohteista. Mukaan haluttiin ainakin se näkökulma, mitkä elementit tai asiat kussakin kohteessa vaikuttavat luovuutta tukevilta ja mitkä mahdollisesti kannustavat pitkän tähtäyksen ajatteluun? Tähän ekskursion kuvaukseen on kerätty kaikkien huomiot yhteen. kohteiden esittelyt oli aikataulutettu 20-30 min/kohde.

KIRNAUSKIS

• Valaistus & värit

- valaistus, tyhjyys
- valoisuus, luonnon valo
- värien kontrasti valoisuudelle
- valkoinen valo alkaa aiheuttaa päänsärkyä -> voisi olla hämärämpi
- valkoisuus pinnoissa, bisnesvärit tehosteena
- valoisuus (kaksi mainintaa)
- luonnonvalo lampussa tärkeä
- avaraa, valkoista

• Sisustus & esineet

- tuolista saa otteen
- läppäritelineet
- ripustuskisko muistilapuille
- ei mitään ylimääräistä rompetta pöydillä ja nurkissa
- attraktiona eri huoneissa säilytetty vanhaa (kakluuni, katto)
- kun työskennellään koneella, jossa paljon ärsykejä, lähiympäristö "tyhjä" ja siisti (ei johtoja), mikä antaa tilaa omille ajatuksille
- sisustus silmiinpistävän niukkaa: siisteys ja tavaroiden niukkuus on pysynyt
- vanhan talon ja modernin sisustuksen yhdistäminen. Vanhat elementit (kasettikatto, kakluunit) nousivat hienosti esiin "puhdistetussa" ympäristössä
- nörttinurkassa ei näkynyt johtosekamelskaa – tilaa ajattelulle
- kylppäriin vessapaperille raapustetut, kattoon ripustetut "mietelauseet"
- isoäidin vanha sohva, esineenä kaunis, tunnearvoa
- vessassa idearipustin (kaksi mainintaa)
- design puunaulakko (kaksi mainintaa)
- nörttitilassa puuseinäosio
- klassinen, vanha katto
- kirjasto keittiössä

- **Tila & yleisvaikutelma**
 - moniportaisuus, ei paljon yhtenäistä tilaa
 - rauhallisuus, siisteys, yksinkertaisuus
 - ryhmittäytyminen: yhteistyön ammattiryhmittäin mahdollistava työpaikkojen asettelu
 - omat tilat ammattikunnittain
 - toimistotila kahdessa osassa
 - vanha talo (kaksi mainintaa),
 - jätetty elementtejä näkyviin, vaikka muuten moderni
 - tila hyvin pelkistetty, luovuus ei ole keinotekoisesti lavastettua
 - huonekorkeus
 - äänieristys hyvä
 - portaikon lattian kuvio jatkui eteistilassa
 - tilan tuntu, avaruus
 - upea porraskäytävä
 - huomioelementti huoneissa, muuten avaraa, valkoista

Kuva 2. Portaikko luo jyvän ensivaikutelman.

TAIVAS

- **Valaistus & värit**
 - (täälläkin) valoisuuden ja värien kontrasti
 - valkoisuus pinnoissa
 - valoisuus
 - edustustilat valkoiset, minimalistiset
 - työskentelytilat melko pimeitä
- **Sisustus & esineet**
 - sohva, tuolit + pöytä -asetelma (myös parvella)
 - kirjahylly näkyi ensimmäisenä kun tilaan astui (amfiteatterin lisäksi)
 - hauska vieraskirja vastaanottotiskillä. A4-kokoinen paksu kirja, jossa piirroksia, tervehdyksiä ym.
 - kohtaamisportaikko ja hienot tyynyt
 - työskentelytiloissa paljon elementtejä; taidetta, koriste-esineitä
 - pieniä yksityiskohtia: sukelluskypärä, kultainen enkelipatsas
 - iso vieraskirja
- **Tila & yleisvaikutelma**
 - avoin, kodinomainen aula
 - ei liian puhdas, rento
 - tila korkea, avara
 - portaikkotilan attraktio ja paikka kohtaamisille (sen käytännöllisyys mietitytti; tila upea nimenomaan lyhyemmille kohtaamisille, muttei ehkä niinkään seminaareille tms.)
 - yhtenäinen työtila ja -alue, jossa ei henkilökohtaista tilaa, ajatuksena, että työ on vuorovaikutusta
 - ei henkilökohtaisia työtiloja; mahdollisimman paljon kohtaamisia työssä, ryhmätyö välttämätöntä
 - kohtaamiset pyritti varmistamaan portaikolla, amfiteatterilla aulatilassa
 - ”leikkisä” amfiteatteri kokouksia varten
 - amfiteatteriportaikko + esityksiä
 - Kohtaamisen helppous, spontaanit tapaamiset, yhteinen foorumi portaikossa, ei suljettavia henkilökohtaisia tiloja, luovuus ei synny yksilösuorituksilla
 - mukavia, rentoja neuvottelu- ja oleskelunurkkauksia
 - vanha talo
 - luova kaaos työtiloissa – voi tosin olla myös rasittavaa, samoin jatkuva melu ja keskeytykset, sillä kaikki työskentelevät avokonttorissa
 - U:n muotoinen jatkobasaari (kauppahallille)
- **Muuta**
 - ”Luova tila on sellainen, jossa ihmiset kohtaavat” (tj.)
 - tutkimus v. suunnittelu
 - Luova tila edistää ihmisten kohtaamista, ihmiset näkee toisiaan – ei buukata aikoja
 - ei pyritä ”laajentamaan Taivas –mielikuvaa”

- ihmisten liikkuvuus tärkeää

Kuva 3. Kohtaamisen helppous luovuuden edellytyksenä.

YATTA

- **Valaistus & värit**
 - valkoinen lattia, valoisuuden vastapainona värikkäitä kalusteita
 - valkoisuutta pinnoissa
 - työtiloissa upea ikkuna ja hienot näkymät satamaan
 - iso puolikaari-ikkuna merelle
 - puolikaari-ikkuna Eteläsatamaan
- **Sisustus & esineet**
 - ideapuu
 - tekniikka neuvotteluhuoneessa; kosketusnäyttö, videoskype
 - kosketusnäyttö
 - pelkistettyä ja perintönä kierrätettyä kalusteissakin (60%:sesti)
 - lepotuoli
 - pehmeät tuolit neukkarissa
 - huonekalut prototyyppejä, kierrätys
 - huonekalut kierrätystavaraa
 - sisustus kierrätystavaraa – samalla periaatteella tehty remontti
 - kengät eteisessä
 - pähkinäpensaasan oksa vieraskirjana, ei toimi, ollut pitkään
 - autoja, lepotyyny
 - lepotyynytuoli
 - aulassa tervehdyspuu (voisi olla ideapuu)
 - paljon erilaisia tasoja
- **Tila & yleisvaikutelma**
 - Ei liian linjakas tai tyylipuhdas, kierrätystä, sympaattinen
 - yksinkertainen
 - työtiloissa erilaisia, itselle sopivia työpisteitä (sisällä ja välillä ulkonakin)
 - mukavia rentoja paikkoja
 - kohtaamistiloja spontaaneja tapaamisia varten; mm. keittiö ja sen ”nojailueteinen”
 - isot useamman hengen työhuoneet (ilmeisimmin ammattialoittain ryhmät)
 - erityyppisiä tiloja eri vaiheisiin, työpisteiden muunneltavuus, sisäpihan tupakkapaikka luovien keskustelujen paikkana
 - erilaisten asiantuntijoiden jatkuva kohtaaminen tiloissa
 - eri asiantuntijat alusta saakka mukana suunnittelussa
 - sisäpihan tupakkitila
 - tupakka-läppäripiste pihalla
 - työpistettä voi vaihtaa fiiliksen mukaan
 - eri tasoissa, portaikkoja, työtilat ylhäällä, avokonttori
 - lukittavat neuvottelutilat
 - 2 neuvotteluhuonetta, yhteistyökumppaneille omat tilat
 - 1 tila luovutettu asiakkaalle

- yläkerrassa varsinaiset työtilat
- joustava, rento meininki
- **Muuta**
 - innovaatioiden periytyminen ryhmältä toiselle
 - konseptiyrityksessä yhdistetty usean yrityksen toimintoja

Kuva 4. Luovuutta luonnollisuudesta ja kierrätyksestä.

HUB

- **Valaistus & värit**
 - jokseenkin karun harmaa joutotila ullakolla (oli otettu ajankohtaiseen luovuutta tunnustavan seminaarin käyttöön)
- **Sisustus & esineet**
 - piirrettäviä elementtejä
 - seinillä kirjoitustilaa, ilmoitustauluja
 - siirrettävät pöydät ja tuolit
 - kokolattiamatto -> "from rags to riches"
- **Tila & yleisvaikutelma**
 - Hyvin vapaamuotoinen
 - "Ihmiset tekevät tilan" x2
 - ihanan spontaani tunnelma
 - matalan kynnyksen tila
 - oleskelutila "salin" ulkopuolella
 - iso, 300m2 tila aivoriikkiin
 - osallistujat muokkaavat itse tilan (-> siirrettävät pöydät ja tuolit)
 - osallistujat jättävät jälkensä
 - kiinnostava konsepti, ad hoc -periaatteella toimiva
- **Muuta**
 - joutotila ullakolla oli otettu ajankohtaisen luovuutta tunnustavan seminaarin käyttöön
 - "Tehdä hyvää", eettinen yrittäjyys
 - palvelumuotoilu ja design thinking nyt ajankohtaisia
 - yhteiskunnallinen yrittäjyys nouseva trendi
 - yhteiskunnallinen yrittäjyys
 - toimiston esittelystä jäi parhaiten mieleen tutkiva ote designiin – esim. miltä sängyssä makaavasta potilaasta sairaalan ympäristö näyttää?
 - "Tehdään asioita"
 - maailmanparannus + yrittäjät
 - Hub Helsinki käyttää web 2 -välineitä (Facebook ja Twitter), silti tämä oli uusi konsepti, jos en tiennyt aiemmin
 - yhteiskunnallinen yrittäjyys, eettisyys
 - olemassa (jo!) 17 pilottia
 - torikortteleita

Kuva 5. Tilan luova ja huoleton haltuunotto.

SALME

- **Valaistus & värit**

- valoisa
- kaunis valo
- lamppukäärme, pehmeä valo
- 8-muotoinen valaisin
- visuaalisesti erittäin rauhallinen, eeterinenkin tunnelma, jonka tuottavat valkoiset pinnat ja erittäin niukka esillepano joka toisaalta on jo tuttu design-tuotteiden haute couture – kaupoista (missä tietysti on sama tarkoitus eli kohtaaminen); ajanmukainen epäsuora valaistus tukee funktiota
- lamput, valo tärkeä
- luonnonvalo, ei jyrkkää keinotekoista valoa, isot ikkunapinnat
- täälläkin kontrastina värikkäät, materiaaliltaan keveät melkein läpinäkyvät tuolit
- valoisuus tuo rauhallisuutta, inspiroi luovuutta

- **Sisustus & esineet**

- salaperäinen verho
- lasit vetolaatikoissa
- kehyslaatikosto -> kortistolaatikosto-mielleyhtymä
- 8-muotoinen valaisin
- Lattiaparketin sorareunus
- sora seinän reunustoilla
- kaksi värillistä tuolia kontrastina, materiaali yhdistyi silmälaseihin
- korkea pöytä keskellä huonetta kutsui luokseen
- valokuvat

- **Tila & yleisvaikutelma**

- kevyt???
- luonto läsnä
- vain vähän tuotteita nähtävänä – luo rauhallisuutta tilaan ja tuotteet erottuvat paremmin
- vähän kuin taidenäyttely
- pelkistetty yleisilme ("koska pokat ovat pieniä ja monimukaisia"), ajatuksena, että erilainen sisustus saa asiakkaan muistamaan, missä liikkeessä käynyt

- **Muuta**

- yksilöllinen palvelumuotoilu
- asiakaspalvelu tärkeä jos paljon asioita piilossa lokeroissa yms.
- asiakasta on "estetty" selviämästä kehysvalinnasta yksin ja näin on tehty helpoksi kohtaaminen optikon kanssa ja päästään parempaan tulokseen, joka saadaan aikaan asiakkaan ja asiantuntijan yhteisellä panoksella
- ei itsepalvelua, vaan keskustelua ja vuoropuhelua asiakkaan kanssa

Kuva 6. Tilan palvelevaa estetiikkaa.

LIITE 4. LUOVAN TULEVAISUUSTILAN TULEVAISUUSAFORISMIT

Nämä tulevaisuusaiheiset aforismit kerättiin Luova tulevaisuustila -hankkeelle yhteistyössä Tulevaisuuden tutkimuksen seuran kanssa. Aforismeista tehtiin koosteita digimuotoon ja niitä näytettiin digikehyksellä nonstoppina pyörivänä tulevaisuusmietteiden kavalkadina Helsingin kirjastopilotin osana.

”Ei tehtäväsi tulevaisuuden suhteen ole ennustaa, vaan tehdä se mahdolliseksi.”

Antoine de Saint-Exupery

”Ihmisen mieli ei ole tyhjä astia, joka pitää täyttää, vaan tuli joka pitää sytyttää.”

Plutarkhos

”Me emme voi mitään menneisyydelle. Emme edes nykyhetkelle. Nykyisyys oli jo. Vain tulevai-suuteen voimme vaikuttaa.”

Eero Paloheimo

”Meni tulevaisuuteen, myöhästyi nykyisyydestä. ”

Vytautas Karalias

”Tulevaisuus on pelkkää usvaa, harmaa kangas, johon voi heijastaa sellaisia kuvia kuin tyhjyyden keskellä löytää. ”

Teuvo Saavalainen

”Huomispäivän historia ei ehkä kulje aivan siihen suuntaan kuin se yleensä ajatellaan kehittyvän.”

Albert Camus

”Mutta yleensäkin tulevaisuus oli noihin aikoihin jokseenkin pimeä metsä. Ei sinne paljon hyödyttänyt katsoa, paitsi niiden, jotka pimeässä näkivät. ”

Eino S. Repo

”Teknokapinalliset ovat, tajuavat he sen itse tai eivät, kolmannen aallon agentteja. He eivät ka-toa, vaan moninkertaistuvat tulevina vuosina. He ovat yhtä lailla osa uutta sivilisaatiota kuin tutkimusmatkamme Venukseen, tietokoneemme, biologiset keksintömme tai tutkimusretkemme valtameren syvyyksiin. ”

Alvin Toffler: Kolmas aalto (1980)

”Länsimainen tietämys on koettanut 25 vuosisataa nähdä maailman. Se ei ole ymmärtänyt, ettei maailmaa katsota, se kuullaan. Sitä ei lueta, sitä kuunnellaan.”

Jacques Attali: Tulevaisuuden suuntaviivat (1990)

”Ihmisen historia on yhä enemmän kilpajuoksua oppimisen ja katastrofin välillä.”

H.G. Wells

”Jokainen sukupolvi pitää itseään sekä edellistä älykkäämpänä että seuraavaa viisaampana.”

George Orwell

”Aika on vallankumouksien ja utopioiden. Menneisyyden totuuksia ei enää uskota, tulevaisuuden totuudet eivät ole vielä hahmoittuneet. Ei ole muuta varmuutta kuin nykyisyys- ja jos kysyt sen totuutta, niin se vastaa vain: etsi!”

Olavi Paavolainen

”Itse luomiamme ongelmia emme voi ratkaista samalla ajattelulla, joka ne synnytti.”

Albert Einstein

”Keksinnöt ovat ajat sitten saavuttaneet rajansa, enkä näe mitään toivoa kehityksestä jatkossa.”

roomalainen insinööri Julius Sextus Frontinus, A.D.

”Ennustan että Internet... räjähtää mahtavana supernovana ja romahtaa katastrofaalisesti vuonna 1996.”

Bob Metcalfe, InfoWorld, 1995

”Maailma muuttuu, mutta ongelmat pysyvät samoina... koska ne liittyvät ihmisluontoon.”

Michel Godet 2001.

”Tulevaisuuden ihminen tulee säteilemään terveyttä ja onnea aivan yhtä luonnollisesti kuin ruusu levittää tuoksuaan ja säteilee kauneuttaan. Hänellä on vain terveitä ajatuksia eikä hän siis voi säteillä muuta kuin terveyttä, sillä kaikki, mitä meistä lähtee, on ajatuksiemme tulosta.”

Orison Swett Marden

”Luottamus tulevaisuuteen se on, joka antaa yksilöille ja kansoille oikean voiman tekemään työtä tämän tulevaisuuden hyväksi.”

J.V. Snellman

”Kansan täytyy uskoa tulevaisuuteen voidakseen elää.”

J.V. Snellman

”Angelmois’n suuren kuninkaan tapaan
Vuonna 1999, seitsemännessä kuussa
Kauhun Suuri kuningas saapuu taivaalta
Tähän aikaan Mars hallitsee hyvästä syystä”
Nostradamus

”Hyvin harvat ihmiset elävät tätä päivää – useimmat valmistautuvat elämään huomenna. ”
Jonathan Swift

”Tulevaisuutta ei voi suunnitella menneisyyden pohjilta. ”
Edmund Burke

”Älä murehdi tulevaisuutta. Mikäli sen kohtaat, kohtaat sen samoin järjen aseina joilla nytkin
selviydyt elämässäsi.”
Marcus Aurelius

”Tulevaisuus on kätkeyty jopa niiltäkin, jotka sen tekevät.”
Anatole France

”Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta tulevaisuudet voi keksiä.”
Fyysikko Dennis Gabor (1900–79)

”Lapsille puhutaan liikaa menneisyydestä ja liian vähän tulevaisuudesta – toisin sanoen liikaa
muista ja liian vähän heistä itsestään. ”
näyttelijä-ohjaaja Sacha Guitry (1885–1957)

”Ennustajat, jotka yrittävät paljastaa ajasta sen, mitä sillä on kätköissään, eivät taatusti koe
tätä aikaa homogeenisena tai tyhjänä. ”
filosofi Walter Benjamin

”Aika on vallankumouksien ja utopioiden. Menneisyyden totuuksia ei enää uskota, tulevaisuu-
den totuudet eivät ole vielä hahmoittuneet. Ei ole muuta varmuutta kuin nykyisyys – ja jos
kysyt sen totuutta, niin se vastaa vain: etsi! ”
tulenkantaja Olavi Paavolainen (1929)

”Läsnäoleva aika ja mennyt aika
ovat kenties kumpikin läsnä tulevassa ajassa ja tuleva aika sisältyy menneeseen aikaan. Jos
kaikki aika on ikuisesti läsnäolevaa ajalla ei ole lunastusta.
--- Mitä olisi voinut olla ja mitä on ollut
viittaavat samaan loppuun, joka on aina läsnä.”
T.S. Eliot

”kaikki mikä on lahoa on totta,
toteutunutta, siksi kaunista,
ja unet joita kukaan ei milloinkaan uneksinut toteutuvat, aina, ja tässä, luulisin,
on ennustamisen koko vaikeus”

Arto Melleri

”Ruudussa insinöörejä ja talousmiehiä
kokoontuneina suuntaviivoja vetämään
Tulevaisuudesta voi nauttia ainoastaan
ennakolta, vastaansanomattoman vaaran muodossa”

Kari Aronpuro

”Mikään tuuli ei ole
suotuisa sille, joka ei tiedä
minne on menossa”

Seneca

”Olen kiinnostunut tulevaisuudesta, koska aion viettää loppuelämäni siellä”

Charles F. Kettering

”Tulevaisuudessa on hyvää se, että se tulee päivä kerrallaan”

Abraham Lincoln

“Ole itse se muutos, jota haluat”

Mahatma Gandhi

”Tulevaisuus on NYT”

Eleonor Roosevelt

”Ellemme keksi parempaa tulevaisuutta, meillä ei ole ollenkaan tulevaisuutta”

Arthur C. Clarke

”Nykyhetken ongelmia ei voi ratkaista sellaisella ajattelulla, joka on ne aiheuttanut”

Albert Einstein

”Tulevaisuus kuuluu niille, jotka valmistautuvat siihen nykyhetkellä”

Afrikkalainen sanonta

”Ei ole vaikeaa keksiä uusia ideoita, vaikea on päästä eroon vanhoista”

Mainard Keynes

”Tulevaisuuden tutkimus on tulevaisuuden tekemistä”

Pentti Malaska

”Joka ei pelkää tulevaisuutta, voi nauttia tästä hetkestä”

Thomas Fuller

”Menneet ja tulevat asiat näyttävät parhaimmilta, nykyiset ovat pahimmat”

William Shakespeare

”Tulevaisuutta ei voi koskaan suunnitella menneisyyden mukaan”

Edmund Burke

”Tulevaisuus ei ole sen epävarmempi kuin nykyisyys”

Walt Whitman

”Emme elä vain muuttuaksemme, vaikka aika ajoin joudummekin muuttumaan elääksemme”

Jarmo Somppi & Juha Tantt

”...menneisyys on mennyt, se oli kerran ja on enää vain muistoissamme, todellisuudessa sitä ei enää ole olemassa. Nykyisyys on heti kun se on olemassa, jo mennyt ohi; kun sitä taas ei ihan vielä ole, se on tulevaisuutta eikä tällöinkään oikeastaan ole olemassa. Mutta tulevaisuutta taas ei lainkaan ole, se vasta tulee olemaan ja on tähän saakka vain kuvitelmissamme...”

Ryhmäteatteri Victor Hugoa mukaillen

”Ennustaminen on vaikeaa – varsinkin tulevaisuuden”

Niels Bohr

”Konditionaali on huono elämänasenne”

Eva Kyyhkynen

”Aika parantaa sen mihin järki ei pysty”

Seneca

”Tietä käyden tien on vanki, vapaa on vain umpihanki”

Aaro Hellaakoski

”Praesens imperfectum, perfectum futurum”

Teksti Tampereen klassisen lyseon ovella

”Mene kaikin mokomin naimisiin. Jos saat hyvän vaimon, sinusta tulee hyvin onnellinen. Jos taas saat ilkeän vaimon, sinusta tulee filosofi – eikä sekään ole hullumpaa”

Sokrates

”Kaikkea voi tapahtua kaikille”

Saarnaaja 9:2

”Elämän voi ymmärtää vain taaksepäin ja kuitenkin sitä on eletävä eteenpäin”

Søren Kierkegaard

”Eihän iäti sada, ei iäti päiväkään paista”

Suomalainen sananlasku

”Surulla on rajansa, pelolla ei. Ihminen näet suree sitä, minkä tietää tapahtuneen, mutta pelkää sitä, mikä saattaa tapahtua”

Plinius

”Vaihtelu yksin on pysyvää”

Arthur Schopenhauer

”Sattuma suosii useimmiten viisasta”

Joseph Joubert

”Ainoa varma asia on, ettei mikään ole varmaa”

Plinius vanhempi

”Ei elämää tule esittää sellaisenaan, vaan sellaisena miksi se uneksitaan”

Anton Tsehov

”Joka ennustaa tulevaa, valehtelee vaikka puhuisi totta”

Sananlasku Lähi-idästä

”Tulevaisuus on kuin taivas – kaikki sitä ylistävät, mutta kukaan ei haluaisi sinne juuri nyt”

James Baldwin

”Onnemme on siinä ettemme tiedä, mitä todella on tuleva”

Arthur Schopenhauer

”Kaikki on yksinkertaisempaa kuin luulet ja mutkikkaampaa kuin kuvittelet”

Johann Wolfgang von Goethe

”On kaksi päivää, joista kenenkään ei pitäisi kantaa huolta, ja ne ovat eilinen ja huomina”

Robert Jones Burdette

"Elämä tapahtuu liian nopeasti, jotta sen mukaan ehtisi ajatella. Kunpa saisimme ihmiset vakuuttuneiksi siitä, mutta he senkun inttävät tietojenkeruusta"

Kurt Vonnegut

"What is mind? No matter.

What is matter? Never mind. "

Thomas Hewitt Key

"When memories exceed dreams, the end is near. The hallmark of a truly successful organization is the willingness to abandon what made it successful and start fresh. "

Michael Hammer

"Society is indeed a contract... not only between those who are living but between those who are living, those who are dead and those who are to be born."

Edmund Burke

"Discovery consists of seeing what everybody has seen and thinking what nobody has thought."

Albert Szent-Györgyi (1893–1986, Nobel Laureate in Physiology)

"The media themselves are the avant-garde of our society. Avant-garde no longer exists in painting and music and poetry, it's the media themselves. "

Marshall McLuhan (1973)

"Imagination is more important than knowledge. "

Albert Einstein

"Live for today.

Dream for tomorrow.

Learn from Yesterday."

Benjamin Franklin

"Tell me and I'll forget, Show me and I'll remember, Involve me and I'll understand."

Benjamin Franklin

"The empires of the futures are the empires of the mind."

Winston Churchill

"You can't escape your responsibility for tomorrow by evading it today."

Abraham Lincoln

"You must be the change you wish to see in the world."

Mahatma Gandhi

"The best way to predict the future is to invent it."

Alan Kay

"The future is literally in our hands to mold as we like, but we cannot wait until tomorrow.

Tomorrow is now."

Eleanor Roosevelt

"The future is already here – it is just unevenly distributed."

William Gibson

LIITE 5. TULEVAISUUSIKKUNASSA ESITETTYJÄ VISUAALISIA HEIKKOJA SIGNAALEJA

POLIITTISIA

1. Yltiöyksilöllisyys ja yhteiskunnallinen apatia

Yltiöyksilöllisyys näkyy sosiaalisena välinpitämättömyytenä. Toisaalta yhteiskunnallinen apatia heikentää esim. äänestysaktiivisuutta.

2. Opinto- ja koulutusmallien murros

Oppimisympäristöt ovat muuttumassa. Luovat luokkahuoneet ja uudet oppimisen ja opettamisen keinot muuttavat käsityksiämme koulutuksesta. Elinikäinen oppiminen ja kyky tietämyksen jatkuvaan kasvattamiseen muuttuvat tutkintoihin ja titteleihin verrattuna entistä tärkeämmiksi.

TALOUDELLISIA

3. Perhostalous

Perhostaloudessa kukin talous toimii elävän organismin tavoin – eli on kykenevä oppimaan ja sopeutumaan. Toimiessaan toistensa kanssa yksilöt saavat uutta tietoa, joka puolestaan vaikuttaa heidän päätöksentekoonsa. Nopea oppiminen ja sopeutuminen mahdollistavat suurimmat voitot.

4. Maaseutu on pop

Maaseutu alkaa kasvattaa suosiotaan – samalla kasvaa myös kansallisromantiikan ja perinteiden arvostus.

5. Downshifting – vapaaehtoinen vaatimattomuus

Downshiftingillä tarkoitetaan pitkäjänteistä vapaaehtoista (materiaalista) vaatimattomuutta. Lyhyemmillä työpäivillä tai -viikoilla saadaan kenties pienemmät kokonaisansiot, mutta samalla jää enemmän aikaa elämän tärkeille asioille. Downshifting sisältää myös ajatuksen vähemmästä kulutuksesta tapana pienentää ekologista jalanjälkeämme.

6. Nokkela niukkuus

Talouden laskusuhdanne ja toisaalta ilmastonmuutoksen torjunta edellyttävät energian kulutuksen ja raaka-aineiden säästämistä ja energiatehokkuuden nostamista. Nokkelan niukkuuden ympärille rakennetaan uutta liiketoimintaa.

SOSIAALISIA

7. Slow – hitauden orastava vallankumous

Slow on vastaliike kiireelliselle elämäntavalle ja työelämän koveneville tehokkuusvaatimuksille. Hidas liike pyrkii parantamaan elämänlaatua ja tähtää rauhalliseen elämästä nauttimiseen korostamalla onnellisuutta ja yksilöiden itsemääräämisoikeutta.

8. Staycation – lähilomailu

Staycation tarkoittaa loman viettämistä kotona tai kodin lähistöllä (stay + vacation). Tarkoituksena on säästää sekä rahaa että ympäristöä.

9. Hyvinvoinnin kokonaisvaltaistaminen

Käsityksemme vauraudesta, terveydestä ja hyvinvoinnista ovat muuttumassa. ”Whealthcare” –ajattelu yhdistää fyysiset, henkiset, psykologiset, taloudelliset ja ympäristölliset tarpeemme ja tarjoaa uuden tavan ylläpitää ja kehittää itseämme.

10. Uussyrjäytyneisyys

Yhteiskunnasta syrjäytyminen ei ole enää ainoastaan ns. alempien sosiaaliluokkien ongelma. Perinteinen jako syrjäytyneiden ja hyväosaisten välillä on vanhentumassa ja menettämässä merkitystään.

TEKNILLISIÄ

11. Älykkäiden materiaalien jokapäiväistyminen

Ns. älykkäiden materiaalien halpeneminen ja niistä tehtyjen sovellusten tuotannon yksinkertaistuminen ja nopeutuminen muuttaa elinympäristöämme.

12. Uudelleenkäytettävä tulostinpaperi

Samaa paperiarkkia voidaan käyttää tulostamiseen jopa satoja kertoja. Tavoitteena on sekä vähentää energiankulutusta paperintuotannossa, että vähentää tuhlattun paperin määrää.

13. Kierrätysmateriaaleista taidetta ja ylellisyyttä

Chicago designers turn trash into fashion treasure.

14. Ääntä ”hylkivät” materiaalit

Tutkijat ovat kehittäneet materiaalin, jolla kohteita (esim. rakennuksia) voidaan ”suojata” haitallisilta tai ei-halutuilta ääniltä.

15. Keinoliha

Tulevaisuuden lihantuotanto ei välttämättä perustu täysin karjankasvatukseen. Sen sijaan lihaa voidaan tuottaa laboratorioissa. Kyseessä ei siis ole nykyisin markkinoilla olevien soijapohjaisten lihakorvikkeiden kaltainen tuote.

YMPÄRISTÖLLISIÄ

16. Paikallinen uusiutuva energia

Tulevaisuudessa käyttämämme energia tuotetaan nykyistä enemmän uusiutuvista energialähteistä ja pienemmissä yksiköissä lähempänä energian kulutuspaikkaa. Tuuli- ja aurinkoenergia halpenevat ja myös maalämmön käyttö lisääntyy.

17. Ilmatoradikalismi

Ympäristöliikkeen radikalisoituminen näkyy kasvavina mielenosoituksina ja boikotteina, jotka saattavat synnyttää vastareaktioita kuten paljon saastuttavien liikennemuotojen tietoista käyttämistä.

18. Vertikaaliviljely

Urbaanit, monikerroksiset vertikaalifarmit tarjoavat turvallisen ja monipuolisen ravinnon lähteen. Pitkällä tähtäimellä vertikaaliviljely auttaa korjaamaan perinteisen maanviljelyn vuoksi uhrattuja ekosysteemejä.

KULTTUURISIA

19. Nettisukupolven työskentelyeetos

Ensimmäinen aito verkosto- tai nettisukupolvi – 1980-luvulla syntyneet – on tulossa työelämään. Nuorten ja vanhempien maailmankuvien, toimintamallien ja arvojen väliset erot synnyttävät työnantajille uudenlaisia haasteita.

20. Blogalisaatio

Globalisaation, digitalisaation ja sosiaalisen median työntämänä syntyy blogalisaatio, jolla tarkoitetaan blogien ja muiden verkkotyökalujen käytön määrällistä ja laadullista kasvua tiedonvälityksen ensisijaisiksi kanaviksi.

21. Verkostoväsymys

Verkostoväsymyksellä kuvataan ilmiötä, jossa tietylle verkostolle (tai verkostoidulle toiminnalle) asetettuja tavoitteita ei kyetä saavuttamaan sitoutumisen puutteen tai tiedonhallintajärjestelmien puutteiden vuoksi.

22. Viihde- ja kulttuuriteollisuuden murros

Havaittuaan taiteellisen vapauden ja taloudellisen menestyksen liki mahdottomaksi, monet taiteilijat ja viihteen ammattilaiset käyttävät yhä suuremman osan ajastaan (ja varoistaan) eikaupallisten toimintojen parissa. Ilmiö on rinnakkainen median ja viihdeteollisuuden ansaintalogiikan muutoksen kanssa.

Lähde:

Heinonen, Sirkka & Westerlund, Leo (toim.) (2009) Tulevaisuussignaalien satoa 2009. TUTUeJulkaisu 16/2009. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 32 s.

AIKAISEMPIA TUTU-eJULKAISUJA

- 13/2011 Heinonen, Sirkka - Hietanen Olli ja, Olli Hietanen & Ruotsalainen, Juho: Mustat joutsenet Turun kulttuuripääkaupungissa. 27.5.2011 ja 3.11.2011 pidettyjen Tulevaisuusklonikoiden raportti.
- 12/2011 Heinonen, Sirkka - Kurki, Sofi, Laurén, Leena-Maija & Ruotsalainen, Juho: Elämykselliseen yhteisöllisyyteen. Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuusklonikka "Perspective" 27.10.2011.
- 11/2011 Kauppinen, Veli-Matti - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: Building The Future Of European Life-Long Learning Strategies and Policies: Defining Critical Key Drivers Of Lifelong Learning In Europe
- 10/2011 Myllylä, Yrjö - Sajeva, Maurizio - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: iKnow Delphi 2.0 / National Survey - Country Report Finland. iKnow Project - Word Package 5. www.iknowfutures.eu
- 9/2011 Nurmi, Timo - Vähätalo, Mikko & Saarimaa, Riikka: Magneettiteknologiaklusteri 2020
- 8/2011 Kaivo-oja, Jari: Futures of Innovation Systems: Towards Better Innovation Quality With New Innovation Management Tools
- 7/2011 Lauttamäki, Ville (ed./toim.): Peeks into the Future - Kurkistuksia tulevaisuuteen. Stories of Possible Futures Written for massidea.org. Kooste massidea.org sivustolle syötetyistä tulevaisuustarinoista.
- 6/2011 Hoffrén, Jukka - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: Erään keskeisen tulevaisuuden yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon ja seurantamittarin lähtökohdat. Yhteenveto BKT:n käsitteellisestä ja teoreettisesta kritiikistä.
- 5/2011 Auffermann, Burkhard & Kaskinen, Juha (editors): Security in Futures - Security in Change. Proceedings of the Conference "Security in Futures - Security in Change", 3-4 June 2010, Turku, Finland.
- 4/2011 Heinonen, Sirkka - Keskinen, Auli & Ruotsalainen, Juho. RIIHI - radikaalit innovaatiot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. RIIHI-tulevaisuusklonikan tulokset.
-

TUTU-eJULKAISUJA 14/2011

Sirkka Heinonen, Sofi Kurki ja Juho Ruotsalainen

KOHTAAMISTEN KUUNSILLALTA VOIMAANTUMISEN VALTAMERELLE

Luova tulevaisuustila -pilotti Helsingin kaupunginkirjastossa

ISBN 978-952-249-133-6

ISSN 1797-132

Turun yliopisto
University of Turku

